

Žijeme spolu nebo sami?

Bc. Edita Medková

Diplomová práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Edita Medková**
Osobní číslo: **H138231**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Žijeme spolu nebo sami?**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na faktory a trendy posunu v partnerských vztazích;
- na typologii partnerských vztahů a různých typů soužití;
- na životní styl současné společnosti.

Součástí práce bude sociologický výzkum zaměřený na zjištění názorů na různé typy soužití.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BRTNÍKOVÁ, M. Svět muže, ženy a jejich dětí. 1.vyd. Praha: Horizont, 1991.

GOODY, J. Proměny rodiny v evropské historii. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006.

HAŠKOVÁ, H. Fenomén bezdětnosti, Praha: SLON, 2009.

KLABOUCH, J. Manželství a rodina v minulosti. Praha: Orbis, 1962.

MATĚJČEK, Z. Rodiče a děti. Praha: Avicem, 1986.

MOŽNÝ, I. Moderní rodiny (mýty a skutečnosti). 1. vyd. Brno: Blok, 1990.

Další literatura bude obsažena v Projektu diplomové práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Alena Plšková

Institut mezioborových studií

Datum zadání diplomové práce:

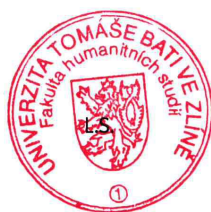
4. listopadu 2014

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2015

V Brně dne 4. listopadu 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně

11. 1. 2015

EJITA MEJKOVÁ
.....
Jméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

Diplomová práce „*Žijeme spolu nebo sami?*“ se zaměřuje na téma rodiny, různých druhů soužití a vlivů na ně působících. V teoretické části je definován pojem rodina z pohledu několika vědních disciplín, je představena obecná charakteristika rodiny, její vývoj od nejstarších dob po současnost, typologie a funkce rodiny. Dále jsou zde popsány jednotlivé formy soužití. Práce tedy pojednává o párovém partnerství osob opačného pohlaví, o soužití homosexuálních párů, o fenoménech singles a mingles i modelu osamělého rodiče. V teoretické části se dočtete také o faktorech, které rodinné a partnerské vztahy ovlivňují. Jedná se o demografické a sociálně ekonomické vlivy, sociálně patologické jevy a proměny životního stylu.

Obsahem praktické části je kvantitativní výzkum, který se zabývá zjištěním názorů lidí týkajících se rodiny a partnerství.

Klíčová slova: rodina, partnerské vztahy, manželství, nesezdané soužití, singles, životní styl, vlivy.

ABSTRACT

The thesis „*Do we live together or alone?*“ is focused on a family, different types of cohabitation and associated influences. The theoretical part defines the term ‘family‘ from the perspective of several scientific disciplines. The general characteristic of a family, its development from the history to the present, family function and typology are described. Furthermore, there are also descriptions of various forms of cohabitations.

This thesis deals with the relationships of people of the opposite sex, cohabitation of homosexuals, couples, with the singles and mingles phenomenon, and the lonely parent pattern. In the theoretical part you can read about the factors that affect the family and relationships. These are demographic and socio-economic impacts, social pathologies and lifestyle changes.

The practical part is a quantitative research that deals with finding the people’s opinions regarding the family and relationships.

Keywords: family, relationships, marriage, unmarried couples, singles, lifestyle, influences.

Moje poděkování patří vedoucí práce paní PhDr. Aleně Plškové za velmi užitečnou a ochotnou pomoc, trpělivost a cenné rady, které mi při zpracování diplomové práce poskytla.

Ráda bych také poděkovala svým blízkým, kteří mě po celou dobu studia podporovali a dodávali optimizmu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Bc. Edita Medková

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 RODINA	12
1.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA.....	12
1.2 RODINA A JEJÍ HISTORICKÝ VÝVOJ.....	15
1.3 SOUČASNÁ RODINA	17
1.4 FUNKCE RODINY.....	22
1.5 TYPOLOGIE RODINY	26
2 FORMY PARTNERSKÉHO SOUŽITÍ	30
2.1 MANŽELSTVÍ.....	30
2.2 NESEZDANÉ SOUŽITÍ.....	34
2.3 FENOMÉN SINGLES	37
2.4 FENOMÉN MINGLES – LAT	39
2.5 HOMOSEXUÁLNÍ PÁRY, REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ	41
2.6 OSAMĚLÝ RODIČ	43
3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ RODINU A PARTNERSKÉ SOUŽITÍ	46
3.1 DEMOGRAFICKÉ VLIVY	46
3.2 SOCIÁLNĚ EKONOMICKÉ VLIVY	49
3.3 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY V RODINÁCH	51
3.4 PROMĚNY ŽIVOTNÍHO STYLU.....	55
II PRAKTICKÁ ČÁST	58
4 VÝZKUM NÁZORŮ LIDÍ NA PROBLEMATIKU RODINY A PARTNERSKÝCH VZTAHŮ	59
4.1 METODY A TECHNIKY VÝZKUMU.....	59
4.2 CÍLE VÝZKUMU A STANOVENÍ HYPOTÉZ	62
4.3 VÝBĚR RESPONDENTŮ A CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU	63
4.4 ANALÝZA, VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ.....	64
ZÁVĚR	92
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	94
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	100
SEZNAM OBRÁZKŮ	101
SEZNAM GRAFŮ	102
SEZNAM PŘÍLOH	103

ÚVOD

Motto:

„Dvojice – to jsou dva lidé, kterým se daří dobře až večer. Partnerství začíná ráno a trvá celý den. Partnerství řeší všední, banální, nudné, trapné a tísnivé otázky – rozpočet, nákupy, zmatky, únavy, opravy bot či vymalování bytu, ledacos a všechno.“

Miroslav Horníček

Diplomová práce „Žijeme spolu nebo sami?“ se zabývá rodinou, různými formami partnerství a faktory, které partnerské soužití ovlivňují. Téma jsem si zvolila z důvodu jeho aktuálnosti a na základě osobního zájmu. Úzce také souvisí s oborem studia, protože rodina a její současný obraz i všichni činitelé na rodinu působící jsou předmětem pozornosti sociální pedagogiky. Je to téma velice široké, mezioborové a je možné ho zkoumat z mnoha různých pohledů. Zpracováno již bylo mnohokrát českými i zahraničními autory.

Vždyť partnerství a rodina patří k našemu každodennímu životu, dotýkají se každého z nás. Žijeme ve společenských vazbách, o jejichž potřebě nikdo nepochybujeme. Jsme jak těmi, kdo svým jednáním a vystupováním ovlivňují druhé, tak těmi, kteří jsou při interakci druhými ovlivňováni. Během svého života navážeme spoustu vztahů, které na nás mají větší či menší vliv. Ty nejsilnější vazby nám však dává naše rodina, ve které žijeme a která nás utváří a formuje.

Rodina se vyvíjí od nejstarších dob lidské společnosti. A stejně jako společnost i rodina prochází permanentními změnami, které se nejvýrazněji projevují v posledních desetiletích. Přes všechny změny však považujeme rodinu stále za základ společnosti a nejvýznamnější socializační činitel. Rodina je prostředí s rozhodujícím vlivem na utváření osobnosti jedince. Vytvářejí se zde nejhlubší citové vazby, rodina poskytuje jedinci zázemí, lásku, porozumění a jistotu, je přístavem v bouři. Důležitý je výchovný styl rodičů, jaké hodnoty svým dětem předávají a podporují v nich. Sem můžeme zařadit způsob využívání volného času, stupeň kulturní úrovně rodiny, vztahy a vzájemnou komunikaci mezi rodiči a vůči dětem.

Bohužel ekonomická nejistota dnešní doby se dotýká mnoha rodin. Rodiče, ve snaze zajistit rodinu ekonomicky co nejlépe, tráví značnou část dne v zaměstnání. Na člověka,

muže i ženu, jsou společností kladeny vysoké nároky. Není to pouze časově a psychicky náročné zaměstnání, ale i požadavky na další vzdělávání, stálé zdokonalování a rozvoj. Rodiče mají na děti, potažmo také na sebe navzájem, méně času, ubývá společně strávených chvil, vytrácí se vzájemná komunikace mezi jednotlivými členy rodiny. Mnohdy žijeme spolu a přece sami.

Úvodní motto to podle mého názoru zcela vystihuje. Partnerství není o tom, že se scházíme v okamžiku, kdy se nám daří, a jsme v pohodě. Ale právě v těžkých chvílích, stejně jako při řešení běžných denních situací a problémů, je důležitá podpora blízkého člověka. Je nezbytné, abychom měli s kým probrat, co nás trápí, z čeho se naopak radujeme, aby nám někdo dokázal naslouchat. A tím by právě rodina, partner měli být.

Vlídne vztahy mezi nejbližšími přinášejí nejenom pocit jistoty a bezpečí, také nám pomáhají utvářet pozitivní náhled na svět, na ostatní lidi i na sebe samé. Posilují rovněž naše zdravé sebevědomí nutné pro úspěšnou seberealizaci, neboť člověk vědomý si vlastních kvalit se prosadí lépe i na trhu práce a ve společnosti celkově. Harmonické vztahy mají blahodárný vliv na celkové zdraví naší osobnosti.

Na základě čeho se tedy lidé rozhodují žít sami, když člověk je od přírody společenský tvor? Je rozhodnutí lidí žít singles dobrovolné nebo vynucené okolnostmi? Proč tedy mladí lidé odkládají vstup do manželství a založení rodiny? Je důvodem změna sociálně ekonomických podmínek? Nebo je to pouhá výmluva a způsob života bez závazků jim vyhovuje a nechtějí se ho vzdát? Proč i ve věku kolem 30 let zůstávají (především muži) žít v původní rodině?

Ve své diplomové práci se na tyto nebo podobné otázky budu snažit najít odpověď.

Diplomová práce se člení na část teoretickou a praktickou. Teoretická část má tři kapitoly. První kapitola je věnována vymezení pojmu rodina, její obecné charakteristice, historickému vývoji, typologii a funkcím. Ve druhé kapitole charakterizují různé formy partnerského soužití. Ve třetí kapitole se zabývám možnými vlivy, které mohou partnerské a rodinné soužití ovlivnit. V praktické části provádím kvantitativní výzkum dotazníkovou metodou.

Cílem teoretické části diplomové práce je podat ucelenou charakteristiku rodiny, jednotlivých forem partnerského soužití, a to v kontextu historie i současnosti. Dále se pokusí definovat a analyzovat okolnosti, které ovlivňují partnerská soužití a jsou možnými příčinami jejich proměn. Identifikovat překážky, které současné soužití partnerů ohrožují.

Dotknout se také současného životního stylu a jeho vlivu na soužití lidí. Nepředpokládám, že moje práce přinese k dané problematice něco nového, ale pokusím se o vlastní náhled na věc.

Praktická část diplomové práce má za cíl zjistit a analyzovat názory lidí na problematiku rodiny a partnerských vztahů, zaměřit se na zjištění současných trendů v partnerství. Zachytit, jak se společnost dívá na změny v partnerských vztazích, co považuje za největší problémy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

První kapitola diplomové práce se zaměří na rodinu, její obecnou charakteristiku, historický vývoj od nejstarších dob až po současnost, vymezení funkce a nejrůznější typologie rodiny.

1.1 Obecná charakteristika

Co je to rodina? Odpověď vypadá snadná. Každý máme o pojmu rodina svoji představu, kterou ovlivňují vlastní zkušenosti. Záleží na tom, z jakého rodinného prostředí pocházíme, kde jsme vyrůstali a utvářeli svoji osobnost. Jednoznačné definování tohoto pojmu ale není jednoduché. Jde o to, z jakého hlediska se na rodinu díváme, který vědecký přístup uplatňujeme. Rodina může být definována z pohledu rozličných vědních disciplín (psychologie, sociologie, práva...), z pohledu odlišných oblastí jedné vědy (klinická, sociální, pedagogická psychologie...), z pohledu jednotlivých systémových přístupů (psychoanalýza, behaviorismus...) či rozličných aspektů (rolí, komunikace, vztahů...)¹. Proto zde uvedu několik různých definic pojmu rodina a stanovisek odborníků.

Z pohledu sociologie je „rodina forma dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnujícím přinejmenším rodiče a děti“.² Giddens o rodině říká, že „představuje skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí“.³

Psychologický slovník charakterizuje pojem rodina jako „společenskou skupinu spojenou manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí“.⁴ Věcná a dobře zapamatovatelná se jeví definice od Langmeiera a Kňourkové, že rodina je „institucionalizovaná biosociální skupina, vytvořená přinejmenším ze dvou členů odlišného pohlaví, mezi nimiž neexistují pokrevní pouta, a z jejich dětí“.⁵

Právní literatura pojem rodina nedefinuje, často se ale užívá termín rodinná kolektivita či vymezení, že rodina je elementární součástí společnosti.⁶

---

¹ Výrost, J., Slaměník, I. Aplikovaná sociální psychologie I. Člověk a sociální instituce. Praha: Portál, 1998. s. 303-304

² Jandourek, J. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2001. s. 206

³ Giddens, A. Sociologie. Praha: Argo, 1999. s. 156

⁴ Hartl, P., Hartlová, H. Psychologický slovník. Praha: Portál, 2000. s. 512

⁵ Langmeier, J., Kňourková, M. in Výrost, J., Slaměník, I. Aplikovaná sociální psychologie I. Člověk a sociální instituce. Praha: Portál, 1998. s. 303-304

⁶ Kraus, B., Poláčková, V. a kol. Člověk–prostředí–výchova. Brno: Paido, 2001. s. 78

V právním řádu České republiky rodina nebo členové rodiny obecně vymezení nejsou. Nový občanský zákoník platný od 1. 1. 2014 pouze říká, že „rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany“⁷, jednoznačně rodinu ale opět nedefinuje. Naproti tomu například anglický Zákon o registrovaném partnerství z roku 2004 hovoří jasně o „dětech rodiny“ (children of the family) a dále specifikuje, že jde o dítě obou rodičů nebo jakékoli jiné dítě, které jako dítě rodiny oba společně vychovávají.⁸

Různé definice se přes určité odlišnosti shodují. Společným znakem je především skupina osob, ze kterých se rodina skládá. Z uvedených definic pouze psychologický slovník výslovně neuvádí, že součástí rodiny musí být i děti.

Jak již bylo uvedeno, vlastní obraz o rodině si každý utváříme podle získaných zkušeností. Můj pohled je poměrně konzervativní. Rodina je prostor, do kterého se dítě narodí, ve kterém vyrůstá a především za pomoci rodičů se rozvíjí v samostatného a řádného člověka. Pro mě osobně rodinu vždycky tvořili máma a táta, kteří žijí v manželském svazku ve společné domácnosti a oba dohromady se podílejí na výchově svých potomků.

Někdo může namítnout, že žijeme v čase, kdy už takové konvenční definice byly dávno překonány. Co třeba bezdětní manželé? Nebo muž a žena žijící v nesezdaném soužití ve společném domově? Homosexuální pár v registrovaném partnerství? Netvoří snad i tyto rodinu?

Protože při definování pojmu rodina hraje vedle materiální, výchovné a emocionální funkce rozhodující roli reprodukce páru, je rodinou výhradně soužití dvou osob opačného pohlaví a jejich dětí. Všechno ostatní lze označit jako rodinné alternativy, kterým z pohledu společnosti i jednotlivců něco podstatného chybí, a nejsou tak faktickou rodinou. Rodina má patřit mezi ty konzervativnější pojmy, které by neměly zrychlujícímu tempu doby podléhat tak lehce.⁹ „*Této instituci vděčíme za to, že tu jsme!*“¹⁰

---

⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. § 3 odst. 2 písm. b)

⁸ Civil Partnership Act 2004. [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupný z: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/33/part/2/chapter/5>>

⁹ Labusová, E. Stránky pro živou rodinu. [online]. [cit. 2014-12-02]. Dostupný z: <http://www.evalabusova.cz/ankety/co_znamena_rodina.php>

¹⁰ Labusová, E. Stránky pro živou rodinu. [online]. [cit. 2014-12-02]. Dostupný z: <http://www.evalabusova.cz/ankety/co_znamena_rodina.php>

Na toto téma hovořil také profesor Možný ve vysílání Českého rozhlasu Hovory o rodině.¹¹ V diskuzi k pořadu Možný mj. říká: „*Slovo rodina má, díky Bohu, vysoký status, a velmi, velmi pozitivní konotaci. To, že podíl lidí žijících aktuálně v rodině se v poslední době zmenšuje, nenapravíme tím, že rozšíříme jeho obsah. Rodina není totéž co domácnost. Bezdětný pár má domov, domácnost, byt. Především v odborné řeči (a nejen v ní) má smysl udržet rozdíl mezi domácností a rodinou. Manželé toužící po dítěti mohou mít šťastnou a spokojenou domácnost, mohou si vytvořit krásný domov (i toto slovo má velký citový náboj) a mohou samozřejmě svůj domov, svou domácnost označovat jako rodinu, skýtá-li jim to útěchu. Jak čemu říkáme, v tom jsme svobodni, ale skutečnost tím nezměníme.*“¹²

Myslím si ale, že není až tak podstatné v reálném životě definovat, co rodina je a co není, ani jestli existuje oficiální „papír“ na vztah a je jedno, kdo vlastně rodinu tvoří. Důležitá je funkčnost daného společenství, tedy aby v něm byl dostatek lásky, porozumění, tolerance a ochoty pomáhat.

Ať už vnímáme rodinu jakkoliv, je vždy prvním a velmi závazným modelem společnosti, s nímž se dítě střetává. V souladu se svým hodnotovým schématem, dle vlastní tradice formuje rodina osobní vývoj dítěte i jeho postoj k ostatním členům společnosti. Aby vývoj dítěte byl správný, potřebuje nejen zajistit primární potřeby (jídlo, teplo), ale především stabilní prostředí (domov), kde bude mít vždy stabilní osoby (rodiče), které jsou na jeho vývoji značně citově angažované.¹³ Utváření citových vztahů mezi dětmi a rodiči je charakteristickým znakem rodinné výchovy.¹⁴ Rodiče svým působením vytyčují životní dráhu dítěte tak, aby dítě získalo představu o manželství a rodině, pracovním uplatnění, hodnotové hierarchii.¹⁵ Láska, tolerance, slušnost, úcta, přátelství, solidarita, dobro, to jsou hodnoty, které má výchova v rodině rozvíjet.¹⁶ Probíhá tedy proces socializace, ve kterém rodina hraje nezastupitelnou roli, proces, kdy se dítě začleňuje do sociální skupiny a učí se sociální rolím.¹⁷

¹¹ Hovory o rodině. Pořad Českého rozhlasu 6. [online]. odvysíláno 04.02.2007. [cit. 2015-01-20]. Dostupný z: <<http://hledani.rozhlas.cz/?query=Hovory+o+rodin%C4%9B&offset=80>>

¹² Labusová, E. Stránky pro živou rodinu. [online]. [cit. 2014-12-02]. Dostupný z: <http://www.evalabusova.cz/ankety/co_znamena_rodina.php>

¹³ Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. s. 10-12

¹⁴ Matějček, Z. Výbor z díla. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2005. s. 359-363

¹⁵ Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. s. 10-12

¹⁶ Bakošová, Z. Sociální pedagogika jako životná pomoc. Bratislava: Public Promotion, s.r.o., 2008. s. 94

¹⁷ Jandourek, J. Sociologický slovník. Praha: Portá, 2001. s. 221

Ztotožňuji se s názorem Plaňavy, který říká, že přes všechna rizika, krize a nedostatky, se doposud nepodařilo objevit a zejména ověřit nic vhodnějšího pro zrození člověka a jeho vývoj, než je stabilní, úplná rodina plnící své poslání a funkce.¹⁸

1.2 Rodina a její historický vývoj

Rodina je starodávny fenomén, shodně jako role a vztahy, které zahrnuje.¹⁹ Existuje ve všech kulturách a společenstvích historicky známých, kde se přizpůsobuje potřebám a tradicím dané kultury a tvoří nejmenší útvar společnosti.²⁰

Domníváme se proto, že byla už i v době kamenné, kdy lidé žili ve skupinách pokrevně příbuzných. Společnost byla nejspíš klanová s diferencovanými rolemi na základě stáří, pohlaví, společenského postavení. Lidé se živili sběrem a lovem.²¹ Péči o děti zabezpečoval celý rod. Ženy a muži spolu žili v tzv. skupinovém manželství (endogamii). Postupně došlo k rozpadu endogamních celků na menší společenské útvary, jakési velkorodiny. Pro stanovení příbuzenských vztahů byla jistá jenom ženská linie, proto velkorodiny pokrevně spřízněné odvozují svůj původ ze společné „pramatky“, děti patří k jejímu kolektivu. Celý tento systém se zakládá na primátu žen a pojmenováváme ho jako matriarchát.²² Ke změně dochází díky příznivějšímu klimatu, kdy se lidé začínají usazovat na jednom místě, pěstovat rostliny, chovat zvířata. Později se rozvíjí řemesla a obchod a muži přebírají vedoucí pozici v rodinách a celé společnosti.²³

Předklasická řecká společnost se organizovala do širokých rodů, což byly soubory rodin, ve kterých odvozovali muži původ od společného předka. Rodiny byly jednoznačně patriarchální. V klasickém Řecku byl nejmenším útvarem oikos, což odpovídá dnešnímu termínu domácnost s domem a půdou. Byla snaha o zachování neustále stejného počtu oiků. Zániku oiku se předcházelo zakotvením dědického práva. Ve starověkém Římě byla rodina stále výhradně patriarchální a otcem rodiny ten, kdo byl oprávněn v domě vládnout. Nazývá se tak jeho osoba i jeho právo. Již při sestavování prvního právního kodexu, tzv. Dvanácti desek (v r. 450 př. n. l.) Římané označili rodinu za základní jednotku

---

¹⁸ Plaňava, I. Spolu každý sám: V manželství a rodině. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 17

¹⁹ Vavřík, M. Vybrané sociologické problémy. Brno: Institut mezioborových studií, 2010. s. 5

²⁰ Přádka, M., Knotová, D., Faltýsková, J. Kapitoly ze sociální pedagogiky. Brno: Masarykova univerzita, 2004. s. 26

²¹ Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. s. 22-24

²² Klabouch, J. Manželství a rodina v minulosti. Praha: Orbis, 1962. s. 12-14

²³ Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. s. 24-27

společnosti.²⁴ Výchova dětí probíhala v domácnosti otce, matka mohla mít i povinnost platit výživné.²⁵

Příchodem křesťanství se rodina významně v mnoha hlediscích proměňuje. Klade se zejména větší tlak na párovou rodinu.²⁶ Středověká společnost byla původně především zemědělská. Pak navazuje éra rozvinutého středověku, kdy se společnost dělí do stavů. Každý stav má svůj osobitý životní styl, řídí se jinými právními normami. Jednotlivé stavy se také liší specifickou formou rodiny. U šlechty i měšťanstva byly zakládány rodiny podle rodových a majetkových zájmů široké rodiny řízené jedním mužem. Ve středověku by člověk bez instituce, jakou je rodina, nemohl být. Běžná je existence širších dvou až třígeneračních rodin (vč. učňů, tovaryšů...), na vesnici větších. Ve městech mají velkou rodinu jen nejmajetnější. Rodina se mnohými znaky podobá rodině antické. Je institucí společenskou, výrobní i výchovnou.²⁷

Změny přicházejí s nástupem renesance, humanismu a osvícenství, kdy nastává ekonomický rozmach. Rozvíjí se obchod, především vnější trhy, mění se zemědělství i městský život. To vede k oslabení někdejších křesťanských norem. Do té doby byl regulován rodinný život a rodinné vztahy náboženstvím a majetkovými nároky církve. Zmírněním vlivu církve se transformují i normy rodinného života, změnilo se postavení žen i dětí. Roli církve v některých záležitostech na sebe vzal stát.²⁸

Ještě před tím, než se do povědomí dostává ženská emancipace, mohou ženy ze středních vrstev vykonávat určité profese. Jedná se o šití a prodej oděvů, tkaní látek a rozvoz po jarmarcích, obchodování s kořením a potřebami pro domácnost. Vzhledem k zrovnoprávňování žen se pomalu začíná rozpadat model patriarchální rodiny. Rodiny se už nemusí zakládat jen s ohledem na ekonomické zájmy. Při výběru partnera získává na významu láska a erotická přitažlivost.²⁹

Období industrializace je charakteristické rozmachem vědy a techniky. Odráží se to pochopitelně v ekonomickém i sociálním životě společnosti. Do té doby především zemědělská společnost se mění na průmyslovou. Přináší rozvoj tovární velkovýroby, zavádění strojů, stěhování lidí do měst za prací. V továrnách byly zaměstnávány děti

---

²⁴ Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. s. 24-27

²⁵ Goody, J. Proměny rodiny v evropské historii. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. s. 39-45

²⁶ Goody, J. Proměny rodiny v evropské historii. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. s. 39-45

²⁷ Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. s. 30-32

²⁸ Goody, J. Proměny rodiny v evropské historii. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. s. 83-99

²⁹ Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. s. 32-33

i ženy, protože obsluha strojů si vyžadovala jen krátké zaškolení a nebylo potřeba velké fyzické síly. Hodnota ženské práce v domácnosti poklesla, mj. i proto, že ženu izolovala od dění ve společnosti.³⁰ Muž ztrácí pozici jediného živitele a „šéfa“ rodiny, jeho prestiž tím klesá. Ve veřejné sféře se začíná stírat rozdíl mezi ženou a mužem, stejně taky mezi třídami a vrstvami, společnost se mívá hierarchizuje. Podstatou uzavírání sňatků je přání snoubenců žít spolu, vzájemná láska a přitažlivost. Souhlas rodičů se svatbou je až následný.³¹ Konec 19. století je podle Rabušice spjat se změnou populačního chování. Reprodukce se reguluje, ustupuje se od rodiny s mnoha potomky a ideálem se stává rodina s dvěma dětmi.³²

Politická ideologie za socialismu ovlivňovala i obraz rodiny. Socialistický stát dbal na to, aby podoba rodiny odpovídala hodnotám socialistické společnosti.³³ Čím totalitnější stát, tím je jeho snaha proniknout do soukromí rodiny a dělat z ní veřejný zájem, větší.³⁴ Rodina tedy měla zejména společenskou funkci, až následně plnila potřeby příslušníků rodiny. Rodinné právo bylo založeno na nové koncepci manželství a rodiny, která už není podřízena soukromovlastnickým zájmům. Opírá se o důsledné zrovnoprávnění žen a silný zájem o dítě. Proklamuje, že je v souladu se společenskou morálkou socialismu, který má odstranit jakékoliv formy vykořisťování. Morálka akceptuje hlavně vzájemnou lásku a šťastné soužití v rodině, zrození a výchovu dětí v občana socialistické vlasti. Muž a žena mají v manželství shodná práva a povinnosti, jsou povinni se ctít a pomáhat si, být si věrni.³⁵ Ne v každé rodině tomu ale bohužel ve skutečnosti tak bylo.

1.3 Současná rodina

Rodina je první sociální útvar, se kterým se člověk ve svém životě setká. Přestože v dnešní době stále častěji slyšíme, že se rodina nachází v krizi, že klesá její soudržnost, že rozvolněním manželských vztahů narůstá počet rozvodů, zastává rodina stále funkci opěrného bodu a nejdůležitější instituce pro socializaci člověka. Podoba rodiny, styly

---

³⁰ Klabouch, J. Manželství a rodina v minulosti. Praha: Orbis, 1962. s. 238-239

³¹ Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. s. 34

³² Rabušic, L. in Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. s. 34

³³ Klabouch, J. Manželství a rodina v minulosti. Praha: Orbis, 1962. s. 241-245

³⁴ Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. s. 38

³⁵ Klabouch, J. Manželství a rodina v minulosti. Praha: Orbis, 1962. s. 241-245

jejího fungování i rodinné intimity, se v průběhu času pozměňují. Naopak některé pilíře rodinného života jsou téměř neměnné.³⁶

Soudobá rodina je postavena na principech, kdy je kladen důraz na reciproční vztahy členů rodiny, s ohledem především na vztahy mezi manželi. Dále pak důraz na hodnotu vlastní autonomie jednotlivých členů rodiny a schopnost utvářet dostatečný prostor, ve kterém se jejich individualita může úspěšně rozvíjet. Dva znaky provázející a charakterizující proměnu rodiny jsou její privatizace a socializace. Privatizace rodiny znamená, že její hodnota je určována především podle kvality vnitřních mezilidských vztahů. Na druhé straně socializace, jelikož do rodiny stále častěji zasahuje stát. V našem století je rodina stále více místem, kde si každý chrání svoji specifickou jako význačnou hodnotu a současně je pomůckou státu pro kontrolu, podporu a regulaci vztahů uvnitř rodiny.³⁷

Helus vyjmenovává 5 základních rysů, kterými je současná rodina označována a čím se odlišuje od rodiny někdejší takto:

- Nukleární neboli jádrová
- Manželská
- Dvougenerační
- Intimně vztahová neboli rodina centrální vztahové zóny
- Privátní individualizace

Nukleární (jádrová), protože rodinu tvoří malé množství lidí (jádro), kteří sdílejí intimní vztah, jenž je jakýmsi nitrem rodiny. Jádrem je partnerský či manželský pár (není nutný manželský svazek), tudíž mluvíme o rodině **manželské**. Muž a žena jsou zároveň otcem a matkou dětí, buď vlastních, nebo dětí ze svých předchozích vztahů. Rodina se tedy sestává z generace rodičů a generace dětí. Tím definujeme, že se jedná o rodinu **dvougenerační**. Rodina funguje jako soukromý prostor protknutý citovou důvěrností partnerů. Je to pospolitost blízkých osob založená na lásce, vzájemném vcítění se, poskytování emocionální podpory.³⁸ Pro člověka určitě neexistuje soukromější místo než je jeho vlastní rodina.³⁹ Proto hovoříme o rodině **intimně vztahové s vyčleněnou**

---

³⁶ Singly, F. Sociologie současné rodiny. Praha: Portál, 1999. s. 7-9

³⁷ Singly, F. Sociologie současné rodiny. Praha: Portál, 1999. s. 7-9

³⁸ Helus, Z. Sociální psychologie pro pedagogy. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. s. 137-139

³⁹ Možný, I. Moderní rodina (mýty a skutečnosti). Brno: Blok, 1990. s. 9

centrální vztahovou zónou. Pátým znakem je **privátní individualizace**, což představuje schopnost i nezbytnost rozhodovat se, nést odpovědnost za svá rozhodnutí i činy, být sám sebou a zvládat sám sebe. Trend narůstající individualizace však skýtá pro rodinu, jednotlivé členy i společnost, také možná rizika. Nemusí totiž nutně znamenat jen pozitivní rozvoj osobnosti, ale někdy se projeví například jako bezohlednost, zvěle, přehnané sebevědomí, sebestřednost. Proto se souběžně s individualizací rozvíjí společenská kontrola, která má za úkol vytyčit zásady řádného života (např. definování zákonů povinné péče o děti).⁴⁰ V tomto znaku pohled Heluse tedy koresponduje s názory Francois de Singly uvedenými výše.

Klíčové skutečnosti, které ovlivňují tvář současné rodiny, popisuje Stašová takto:

- Za rodinu převzaly mnohé funkce sociální instituce – to je možný důvod, proč se často mluví o krizi až zániku rodiny.
- Zakládání rodiny opouští svoji ritualizovanou formu – projevuje se značná volnost v legalizaci partnerského soužití. Předpokladem založení rodiny není uzavření sňatku, roste množství rodin vzniklých na základě nesezdaného soužití.
- Stabilita rodin klesá – v posledních letech stoupají počty rozvedených manželství, rozvádí se jich víc než 40%. Bohužel se ve většině případů jedná o rodiny s dětmi.
- Celkové složení rodiny se mění – do rodiny se rodí méně dětí a omezují se vícegenerační soužití. Více osob žije v jednočlenných domácnostech.
- Antikoncepce a plánované rodičovství je na vzestupu – výsledkem je pokles neplánovaných těhotenství. Přístup společnosti k umělému přerušování těhotenství je velmi tolerantní.⁴¹
- Celková délka života se prodlužuje – je tím delší i doba po odchodu dětí z rodiny. Období společného soužití rodičů s dětmi se rovněž prodloužilo. Mladší a starší generace na sebe déle působí a vzájemně se ovlivňují.

---

⁴⁰ Helus, Z. Sociální psychologie pro pedagogy. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. s. 137-139

⁴¹ Stašová, L. in Kraus, B., Poláčková, V. a kol. Člověk–prostředí–výchova. Brno: Paido, 2001. s. 83-85

- Organizace rodinného cyklu dostala výrazných proměn – rození dětí se odkládá na pozdější dobu. Starší jsou taktéž prarodiče, ale vzhledem k posunutí doby odchodu do penze jsou mnohdy ještě ekonomicky aktivní.
- Požadavky na dobu trávenou v pracovním procesu se navyšují – lidé tráví více času v zaměstnání a méně času s rodinou. Je podstatné určit si priority a to zejména v rodinách s menšími dětmi. Stejně důležité je využívat společný volný čas kvalitně.
- Dvoukariérová manželství jsou stále častější – více žen se chce realizovat i ve své profesi, a to díky zvyšující se vzdělanosti a kvalifikovanosti.⁴²

Popsané charakteristiky současné rodiny samozřejmě neunikly pozornosti dalších autorů. V následujícím textu se dotknu některých hlavních rysů podrobněji.

Oproti rodině v tradiční společnosti, která je zpravidla utvářena na základě majetkových zájmů, jsou nejvýznamnějším prvkem současné rodiny citové vztahy mezi partnery, mezi rodiči a dětmi. Současná rodina by tak měla být spíše označována jako vztahová, protože je to její základní charakteristika.⁴³

Giddens si všímá rozdělení typů rodinného života podle Lawrence Stone. Rodinný život současné rodiny je třetí fází. To znamená, že rodina se vyznačuje úzkými citovými vazbami mezi členy, velkou mírou soukromí v domácnosti a koncentrací na výchovu dětí. Citový individualismus je na vzestupu. Manželství se uzavírá na bázi vlastní volby a podstatou je romantická láska nebo sexuální přitažlivost. Domov a místo práce se oddělily, proto rodina už není prostor produkce hmotných statků, ale spíše prostor jejich spotřeby.⁴⁴

Stát a státní instituce přebírají některé původní funkce rodiny. Jednoznačně viditelné je to ve vzdělávání. Dílčí převzetí výchovné a vzdělávací funkce státem začíná již při nástupu dětí do mateřské školy. Matkám to dává možnost začít pracovat a více se emancipovat. Vzhledem k vyššímu vzdělání a kvalifikaci se více realizují v zaměstnání, dvoukariérová manželství nejsou výjimkou. Mnohdy je ale zapojení žen do pracovního procesu nezbytné, protože muž není schopen sám ekonomicky rodinu zajistit. Zahájením povinné školní docházky participace státu na vzdělávání roste, vysoké i střední školy jsou pak téměř

---

⁴² Stašová, L. in Kraus, B., Poláčková, V. a kol. Člověk–prostředí–výchova. Brno: Paido, 2001. s. 81-84

⁴³ Singly, F. Sociologie současné rodiny. Praha: Portál, 1999. s. 10-11

⁴⁴ Stone, L. in Giddens, A. Sociologie. Praha: Argo, 1999. s. 158

výhradně doménou státu. Další regulativní opatření státu se projevují v různých zákonných úpravách, ať je to zákon o rozvodu, o rodičovských právech, o přerušení těhotenství či antikoncepci. Po ekonomické stránce stát pomáhá (ale také ovlivňuje) fungování rodiny systémem sociálního zabezpečení, který je založen na solidaritě osob do systému zapojených. V nouzi jsou jim pak vypláceny různé dávky ze sociálního, důchodového nebo zdravotního pojištění. Stát také podporuje některé formy spoření a ekonomiku rodiny usměrňuje i daňovou soustavou. Celou sítí sociálních opatření stát omezuje závislost rodiny na pomoci příbuzných. Bohužel na druhé straně rodina ztrácí svoji autonomii vůči státu.⁴⁵ Přesunem činností z rodiny na společnost se ztrácí významný aspekt zvyšování soudržnosti rodiny prostřednictvím společně provozovaných aktivit.⁴⁶

Proměny rodiny se promítají také do sociálních rolí rodičů. Dříve byly role muže a ženy pevně dané, každý měl v rodině své místo a s ním spojená práva a povinnosti. Žena se starala o domácnost a děti, muž vydělával peníze. V dnešní době muž ztratil svoje výlučné postavení, otcovská autorita poklesla, některé jeho povinnosti a práva převzala žena. Muž se častěji zapojuje do rodinného života, provozu domácnosti i výchovy dětí, protože žena se více účastní na veřejném životě a mnohdy buduje kariéru. Vztah rodičů a dětí se rozvíjí spíše na úrovni přátelství než autority a podřízenosti. Autoritativní nařizování ustupuje výměně názorů a diskuzi všech členů.⁴⁷ Charakteristické rodinné seskupení – dominantní otec a něžná, shovívavá matka dostává rozmanitější alternativy.⁴⁸ V postindustriálních společnostech se tedy rodová totožnost mužů a žen u části populace sblížuje. Rodovou totožností se rozumí souhrn individuálních představ a názorů, které ovlivňují výkon mužské či ženské role v dané kultuře a době. Tak zvaní „noví muži“ uznávají výdělečnou činnost žen, podílejí se na domácích pracích i péči o potomky, zajímají se o vztahy a emocionální prožitky. Naopak tzv. „nové ženy“ jsou sebejisté, průbojné, starost o domácnost a děti pro ně není úplnou prioritou, muže vnímají jako rovnocenného partnera.⁴⁹

Helus identifikuje tři problémy, které doprovází změnu struktury rodiny a nejspíš ovlivní rodinu v nejbližší budoucnosti.

---

⁴⁵ Singly, F. Sociologie současné rodiny. Praha: Portál, 1999. s. 36-37

⁴⁶ Výrost, J., Slaměník, I. Aplikovaná sociální psychologie I. Člověk a sociální instituce. Praha: Portál, 1998. s. 307

⁴⁷ Kraus, B., Poláčková, V. a kol. Člověk–prostředí–výchova. Brno: Paido, 2001. s. 80-81

⁴⁸ Výrost, J., Slaměník, I. Aplikovaná sociální psychologie I. Člověk a sociální instituce. Praha: Portál, 1998. s. 307

⁴⁹ Matoušek, O. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2008. s. 179-180

- Rostoucí počty rozvodů, uzavírání dalších manželství, nesezdaná soužití patrně zapříčiní, že mnohem více dětí bude vyrůstat v proměnlivějším a nestabilnějším prostředí než dnes, bude se muset vyrovnat s řadou problémů (střídání pobytu u matky a otce, soužití s jejich novými partnery a nevlastními sourozenci).
- Vzhledem k narůstajícím počtům rodin bez otce, budou zřejmě vystávat problémy s identifikací chlapců s mužskými vzory.
- Děti nebudou mít přímé zkušenosti s hodnotami tradičního rodinného svazku, jak budou postupně do prarodičovských rolí dorůstat generace, které už zasáhly oslabené a nestálé rodinné svazky.⁵⁰

Na druhou stranu budou pravděpodobně rodiny otevřenější vůči sociálnímu okolí. Místo rodiny budou větší úlohu hrát přátelé, známí, kolegové, lidé vzájemně si pomáhající a podporující se.⁵¹

Snad budou všechny problémy ku prospěchu nastupující mladé generace, která tak bude aktivnější, otevřenější v mezilidských vztazích, schopnější užít všeho, co život přináší. Možná současná rozvolněnost vztahů vyvolá novou touhu po tradičním rodinném řádu a pevnějším poutu a přinese renesanci rodiny.⁵²

1.4 Funkce rodiny

Rodina zabezpečuje řadu činností – zajišťuje svoje členy po hmotné stránce, dbá o jejich výživu, zdraví, správné návyky. Utváří dětem výchovné prostředí, ve kterém probíhá prvotní socializace. Vštěpuje jim základy morálky, předkládá vzorce chování a tím na ně působí a usměřňuje je. Zároveň je také ochraňuje a podporuje. Vůči společnosti naplňuje roli především biologické a kulturní reprodukce obyvatel.⁵³

Tak jako rodina sama i její funkce se v průběhu doby mění. Přeměňuje se jejich obsah, smysl některých se rozšiřuje, jiné ztrácí na významu a zanikají. Podle Parsonse je to způsobeno mj. přechodem od širší rodiny k nukleární. Navzdory tomu si však rodina ponechala dvě podstatné funkce: je prostředím pro primární socializaci dětí, díky níž se z dětí teprve stávají praví členové společnosti a stabilizátorem osobnosti dospělých jedinců

---

⁵⁰ Helus, Z. Sociální psychologie pro pedagogy. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. s. 142-143

⁵¹ Helus, Z. Sociální psychologie pro pedagogy. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. s. 142-143

⁵² Helus, Z. Sociální psychologie pro pedagogy. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. s. 142-143

⁵³ Kraus, B., Poláčková, V. a kol. Člověk–prostředí–výchova. Brno: Paido, 2001. s. 79

tvořících společnost.⁵⁴ Tyto úkoly plní dospělí prostřednictvím instrumentální a expresivní rodinné role. Instrumentální úlohu vykonává partner, který zajišťuje rodinu po ekonomické stránce – tradičně otec. Matka se stará o domácí práce, děti, citové potřeby rodiny, což představuje expresivní rodinnou roli.⁵⁵

Obecně uznávané základní funkce rodiny, jak je uvádí Procházka:

- **Biologicko – reprodukční** – rodina je stále brána jako nejideálnější prostředí pro reprodukci rodu. Dítě přináší nový smysl a rozměr do života rodičů, dává jim možnost dále rozvíjet partnerské vztahy, klade před ně nové cíle a výzvy. Reprodukční funkce byla dlouho považována za jeden z nejpřirozenějších důvodů existence rodiny, v současné době však dochází k proměně – mateřství a rodičovství se posunuje na pozdější dobu; roste počet lidí, kteří zůstávají záměrně bezdětní nebo naopak těch, kteří děti chtějí, ale mít nemohou.
- **Sociálně – ekonomická** – tato funkce není přímo závislá na existenci dětí v rodině. Principem je materiální zajištění rodiny. Rodina funguje jako sociální i ekonomická jednotka. Navenek ekonomické hodnoty vytváří i je důležitým spotřebitelem, z vnitřního pohledu zajišťuje potřebné sociální a ekonomické podmínky pro uspokojování potřeb svých členů.
- **Výchovná** – výchova jako výhradně lidská činnost spočívá v jedinečné šanci předat dětem normy a hodnoty chování a jednání ve společnosti, řídit je žádoucím směrem, být jim správným vzorem a oporou v potížích. Předpokladem správné výchovy je zralá osobnost rodiče a laskavý přístup k dítěti.
- **Socializační** – dítě získává základní návyky, osvojuje si způsoby chování, učí se žít ve společnosti. Úspěšná socializace je důležitá pro přechod a dobrou orientaci dítěte v širším prostředí, stejně jako zpětná vazba dětí k rodičům. Pro naplnění této funkce je zapotřebí různých faktorů – ekonomické, materiální a kulturní prostředí, přítomnost náležitých osob a rolí, podnětné klima a srdečné vzájemné vztahy.

---

⁵⁴ Parsons, T. in Renzetti, M., C. Ženy, muži a společnost. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova, 2003. s. 213

⁵⁵ Renzetti, M., C. Ženy, muži a společnost. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova, 2003. s. 214

- **Emocionální** – rodina má poskytovat nezbytné citové zázemí, lásku, pocit bezpečí, podpory a jistoty. Právě pozitivně utvářené vztahy mezi členy rodiny mají zásadní význam pro rozvíjení emocionality člověka. Snad nejdůležitější je včasné vytvoření citového připoutání mezi matkou a dítětem, neuspokojení této potřeby vyvolává citovou deprivaci a nedostatky v citovém prožívání po celý život.⁵⁶ Je to funkce, kterou jiná instituce nemůže v tomto rozsahu zajistit.⁵⁷
- **Ochranná a domestikační** – zakládá se na zabezpečování potřeb členů rodiny v oblasti zdravotní péče. V rodině nalézá člověk skutečné zázemí, útočiště a pomoc. Člověk jasně pociťuje, že zde má své místo, že sem patří.
- **Rekreační a regenerační** – její význam v dnešní době narůstá. To signalizuje, jak důležitou roli má v životě člověka volný čas, jeho využívání. Podstatné je, zda tráví rodina volný čas společně a jakým způsobem, jaké upřednostňuje aktivity, jak prožívá společné dovolené.⁵⁸

Další podkapitola bude věnována různým typologiím rodiny. Jednou z nich je i typologie podle funkčnosti ve vztahu k dětem. Proto na tomto místě uvedu ještě desatero funkcí rodiny, jak je předkládá Helus.⁵⁹

Aby vývoj a socializace dítěte byly optimální, musí rodina úspěšně vykonávat určité funkce. Některé mají vazbu pouze ke konkrétnímu věku, ale jejich kvalitní zvládnutí se odráží i v dalším rozvoji jedince.

- **Rodina naplňuje základní, primární potřeby dítěte v raných údobích života** – v rodině je dítě ve styku se stabilními lidmi, jejichž vztah k němu je ohleduplný, empatický, vroucný. Uspokojují fyziologické potřeby dítěte, ale zároveň i rané potřeby bezpečí, lásky, patřičného počtu a síly motivů. Dítě si na takové prostředí lehce přivyká a začleňuje se do něj.
- **Rodina uspokojuje velmi důležitou potřebu organické přináležitosti dítěte** – dítě potřebuje mít domov, v něm „svého“ člověka (matku, otce), který o dítě pečuje. S ním se dítě ztotožňuje a s důvěrou, bez obav a bez zábran, se na něj obrací. To je základní princip integrace mezi ostatní lidmi a do celé společnosti.

---

⁵⁶ Procházka, M. Sociální pedagogika. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. s. 103-112

⁵⁷ Kraus, B., Poláčková, V. a kol. Člověk–prostředí–výchova. Brno: Paido, 2001. s. 83

⁵⁸ Procházka, M. Sociální pedagogika. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. s. 103-112

⁵⁹ Helus, Z. Sociální psychologie pro pedagogy. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. s. 149-151

- **Rodina skýtá dítěti akční prostor již od nejútlejšího věku** - rodina poskytuje prostor, aby se dítě mohlo aktivně projevat, seberealizovat se v různých činnostech a učit se spolupráci s ostatními. Dítě si uvědomuje sebe sama jako aktivní článek rodinného systému. Začíná důležitá životní osa – „jsem a konám“, „umím a dokážu“.
- **Rodina dítěte pozvolna uvádí do vztahu k věcem rodinného vybavení** – rodiče cíleně i mimoděk vedou dítě k vytvoření vztahu k materiálním věcem rodiny jako hodnotám. Dítě sleduje, jak s věcmi nakládat a chovat se k nim. Získává první osobní věci. Nastává další významná osa v životě dítěte – „já mám, my máme“.
- **Rodina výrazně stanovuje prvopočáteční prožitek sebe sama jako dívky či chlapce** – ve vnímání vlastní osoby se projevuje genderový význam, dítě se chápe jako chlapec nebo dívka. K tomu jsou zapotřebí vzory obou pohlaví.
- **Rodina dítěti skýtá bezprostředně působící příklady a vzory** – díky vztahu k rodičům, identifikaci s nimi, napodobování jejich chování vnímá dítě druhého jako osobnost a chce se také stát osobností.
- **Rodina zakládá v dítěti, upevňuje a dále rozvíjí vědomí zodpovědnosti, povinnosti, ohleduplnosti a úcty jako čehosi samozřejmého** – dítě je začleňováno do herních i pracovních aktivit rodiny, tím si uvědomuje povinnosti, které náleží k životu.
- **Rodina dítěti otevírá možnost vstoupit do mezigeneračních vztahů a tím proniknout hlouběji do chápání lidí různého věku, postavení či založení** – rodina seznamuje a začleňuje dítě do vztahů se širší rodinou.
- **Rodina v dítěti prostřednictvím rodičů, prarodičů, starších sourozenců, příbuzných a přátel navozuje představu o širším okolí, společnosti, světě** – je-li rodina pro dítě jistotou, nemá obavu poznávat ostatní svět a dělat si na něj vlastní názor.
- **Rodina je pro děti a dospělé prostředím, kde se mohou svěřit, očekávat moudré vyslechnutí, radu a pomoc** – je útočištěm v situacích životní bezradnosti – rodina je pro dítě úkryt, jistota před nástrahami okolního světa. Tato

funkce dostává smysl, když dítě poprvé opouští bezpečí rodiny (např. nástup do školy). Případné neúspěchy se díky porozumění v rodině snáz překlenou.⁶⁰

V příloze č. 2 je Maslowova pyramida potřeb, která znázorňuje zmiňované potřeby člověka od základních fyziologických až po potřebu seberealizace.

1.5 Typologie rodiny

Typologie složitou problematiku rodiny podstatně redukuje a pomáhají tak k lepšímu porozumění. Nebezpečí zjednodušení je v tom, že rodina přiřazená k danému typu nemusí mít všechny jeho znaky.⁶¹ Vytvořené typologie kategorizují různorodost forem rodiny podle rozličných kritérií. Protože ukazatelů existuje celá řada, i typologií rodiny rozeznáváme víc. Rodinu tak můžeme členit podle počtu jejích členů, příslušnosti ke společenské vrstvě nebo třeba podle moci a prestiže v rodině.⁶² Dalšími kritérii je např. úplnost rodiny, její funkčnost či schopnost zvládat náročné životní situace. Jedná se tedy o oblasti, kde místo pro své působení nachází sociální pedagogika.

Rodina je součástí rozsáhlejšího sociálního systému, kterému říkáme příbuzenství. V něm má každý stanovenou pozici, která vymezuje jeho status vůči ostatním a tím zakládá vzájemná očekávání. Příbuzenstvím se nemyslí pouze pokrevní příbuzní, ale zahrnujeme sem i další osoby, jako je druhý z manželů, tchán, tchýně, nevlastní sourozenci apod.⁶³

Primárním modelem rodiny zahrnujícím rodiče a děti, je tzv. nukleární rodina, která stojí ve středu příbuzenství. Připojíme-li k nukleární rodině prarodiče ze strany matky i otce, mluvíme o jádrové rodině. Některými sociology je právě jádrová rodina označována za základ - jádro příbuzenství. Rozšířenou rodinou pak rozumíme uspořádání, do kterého zařazujeme i sourozence rodičů, jejich partnery a děti a další členy širší rodiny.⁶⁴

Další typy rodiny, které rozlišujeme, jsou rodina orientační (primární) a prokreační (sekundární). V prvním případě se jedná o rodinný systém, do kterého se rodíme a kde vyrůstáme. Druhý typ je rodina, kterou následně sami zakládáme.⁶⁵

---

⁶⁰ Helus, Z. Sociální psychologie pro pedagogy. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. s. 149-151

⁶¹ Sobotková, I. Psychologie rodiny. Praha: Portál, s.r.o., 2001. s. 50-68

⁶² Pňadka, M., Knotová, D., Faltýsková, J. Kapitoly ze sociální pedagogiky. Brno: Masarykova univerzita, 2004. s. 27

⁶³ Vavřík, M. Vybrané sociologické problémy. Brno: Institut mezioborových studií, 2010. s. 6-8

⁶⁴ Vavřík, M. Vybrané sociologické problémy. Brno: Institut mezioborových studií, 2010. s. 6-8

⁶⁵ Kraus, B., Poláčková, V. a kol. Člověk–prostředí–výchova. Brno: Paido, 2001. s. 79

Matoušek k tomu poznamenává, jak významný je vliv orientační rodiny. Dítě kopíruje rodičovský vzor téhož pohlaví a ztotožňuje se s ním. Identifikací se učí jednání ve vztahu k opačnému pohlaví i interakci k ostatním lidem.⁶⁶

Následující typologií⁶⁷ je Le Playovo členění na tři typy rodin. Pro Le Playe, jako silně konzervativního myslitele, je rodina základ společnosti a ideální prvek pro zkoumání.

Rozeznáváme tedy patriarchální rodinu (*famille parentele*), kde je hlavou celého společenství patriarcha, tj. nejstarší otec. Společenství je čtyřgenerační s větším počtem nukleárních rodin. Jeho soudržnost a stabilita je vysoká, je řízeno tradicí, podporuje svoje slabší členy, ale ty schopné v jejich rozvoji omezuje. Neexistuje osobní vlastnictví.

Nestabilní rodina (*famille instable*) je podle Le Playe dalším extrémem. Utváří se v začátku průmyslové revoluce jako důsledek společenských změn, individualismu a industrialismu. Jedná se o rodinu nukleární, kde žijí pouze rodiče a svobodné děti. Ty po odchodu z rodiny už nemají vůči rodičům a sourozencům žádné závazky. Rodina postrádá dostatek stability, otcovská autorita a pomoc slabším se vytrácí. Rodiče i svobodní příslušníci rodiny zůstávají často ve stáří i smrti opuštěni. Úspěchu dosáhne jenom pár nejzdatnějších.

Model rozvětvené rodiny (*famille souche*) stojí mezi individualismem nestabilní a nesvobodou patriarchální rodiny. Jádrem její existence je rodinný dům, ve kterém zůstává zpravidla nejstarší syn se svou rodinou. Jeho úkolem je udržovat rodinnou tradici a dobré vztahy mezi všemi členy rodiny, pečovat o rodiče do jejich smrti a sourozence trvale podporovat při vzdělávání. Je jediným dědicem rodinného majetku.⁶⁸

Dále rozdělujeme rodinu z pohledu její úplnosti. Za úplnou rodinu považujeme tu, ve které jsou přítomni a společně žijí oba rodiče – otec i matka a alespoň jedno dítě. Role členů rodiny jsou jasně definovány. Tento model je vnímán jako ideální.

Úplnou rodinu dále členíme na bázi způsobu soužití:

- **Harmonická**, kde vládnou vzájemné dobré vztahy mezi členy rodiny, výchova se řídí pravidly a děti se rozvíjí ve zdravé osobnosti.

---

⁶⁶ Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. s. 55-56

⁶⁷ Cichelli-Pugeault, C., Cichelli, V. Les théories sociologiques de la famille. [online]. [cit. 2015-01-21].

Dostupný z: <http://socio.ens-lyon.fr/agregation/famille/famille_fiches_cichelli_2001.pdf>

⁶⁸ Možný, I. Sociologie rodiny. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. s. 30-33

- **Konsolidovaná** rodina zajišťuje veškeré potřeby svých členů, případné problémy dokáže zvládnout, navenek působí jako úplná. Ovšem vzhledem k oslabení vnitřních vazeb, se děti cítí dezorientované a hledají únik z rodiny. Řešením je mnohdy vzdor, vyšší labilita, záškoláctví, kouření, experimentování s drogami atd.
- **Doplněná** rodina vzniká po rozpadu původního vztahu, kdy rodič vychovávající dítě přivede nového partnera. Vytváří se různé propletence vztahů mezi biologickými a nebiologickými rodiči a dětmi. Tyto variace mohou způsobit potíže ve vztazích mezi členy i ve výchově.⁶⁹

Neúplnou rodinou se míní případ, kdy v rodině žije s dítětem nebo dětmi jen jeden z rodičů. Absence rodiče je pro dítě velmi negativní zkušeností. Základní faktory, které mají nesporný psychologický vliv, jsou: kdo a jak dlouhou dobu chybí, od jakého věku dítěte, jak je nahrazován, jaká byla jeho osobnost, jaká je osobnost rodiče zbývajícího a hlavně jaká je osobnost dítěte. Důležitým činitelem je také příčina neúplnosti rodiny.⁷⁰ Situace je náročná i z pohledu „zbylého“ rodiče, protože musí plnit úlohu obou rodičů. Tento stav s sebou nese i ekonomické, právní nebo společenské problémy.

Důvodem vzniku neúplné rodiny může být:

- **Úmrtí jednoho z rodičů (rodina vdov a vdovců)** - vzniká psychicky velmi složitá životní situace pro druhého z rodičů, kdy se sám musí vyrovnat se ztrátou partnera a být zároveň oporou svým dětem, zmírnit jejich smutek a bolest. Situace může být spojena i s více povinnostmi a vyššími nároky na děti.
- **Rozvod rodičů** – jedná se o životní trauma, které přijímají partneři různě. Obvykle aspoň pro jednoho z nich je nechtěný. Zasáhne prakticky všechny členy rodiny a do vztahů mezi všemi členy rodiny. Oba rodiče by měli dětem objasnit danou situaci a přesvědčit je, že se sice jako partneři rozcházejí, ale rodiči zůstanou navždy.
- **Odloučení nebo odchod jednoho z rodičů** – příčinou může být např. nástup do výkonu trestu.
- **Rozhodnutí ženy zůstat svobodnou matkou** – matka musí zpravidla čelit společenskému tlaku, nevhodným otázkám a poznámkám. Pro dítě se jedná také

---

⁶⁹ Bakošová, Z., Lubelcová, G., Potočárová, M. Sociálna pedagogika pre stredné pedagog. školy, pedagog. a sociálne akadémie a kulturne akadémie. Bratislava: SPN - Mladé letá, s.r.o., 2005. s. 30-34

⁷⁰ Matějček, Z. Rodiče a děti. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1989. s. 29-30

o nepříznivé poměry především proto, že nikdy nepozná roli otce a nemůže pozorovat chování muže k ženě.⁷¹

V každé rodině mohou občas nastat problémy. Zpravidla jsou dočasného rázu a rodina se s nimi vypořádá. Potom jsou ale rodiny, které se svých problémů nedokážou samy zbavit, nejsou schopny plnit svoje funkce a to bohužel zanechává stopy nejvíce na dětech.

Helus rozděluje rodiny na základě funkčnosti vzhledem k dítěti na:

- **Stabilizované funkční rodiny** – plně uspokojují celé desatero základních funkcí rodiny, které bylo popsáno v podkapitole 1.4, a tím bezpečně zaručují hodnotné předpoklady pro socializaci dětí.
- **Funkční rodiny s přechodnými, méně či více závažnými problémy** – těchto rodin je asi nejvíce. Svoje problémy, které mohou být způsobené přechodnou krizí mezi manžely, nedostatkem financí, nevhodným bydlením, potížemi s dětmi, dokážou samy vyřešit a tím se rozvíjí a upevňují. Jednotliví členové rodiny vnímají rodinu jako jednu z nejvyšších hodnot.
- **Problémové rodiny** – plnění funkcí mají ztíženo, protože rodina čelí krizi. Usilují o vyřešení potíží. Pokud samy nemají dost sil, vyhledají pomoc. Rozchod je častým řešením situace. Potom je nutné najít cesty, jak eliminovat negativní ovlivnění dětí.
- **Dysfunkční rodiny** – z důvodu dlouhodobého a vážného narušení funkcí je socializace dětí výrazně ohrožena. Obyčejně jsou to rodiny zatížené různými závislostmi nebo psychickými či jinými nemocemi, chronickými krizemi, rodiny s podprůměrnými příjmy. Je nutný zásah vnějších institucí, ale rodina často nerespektuje potřebná opatření. Dopad na děti je dlouhodobě traumatizující.
- **Afunkční rodiny** – nenaplnují svoje poslání vůči dítěti a jednoznačně ho poškozují. V rodině se kupí patologické jevy, lhostejnost k dítěti se mění v zášť a nenávisťný přístup k němu. Náprava v rodině již není možná, na základě rozhodnutí soudu se děti umísťují do dětského domova nebo náhradní rodinné péče a rodiče jsou zbaveni rodičovských práv.⁷²

---

⁷¹ Bakošová, Z., Lubelcová, G., Potočárová, M. Sociálna pedagogika pre stredné pedagogické školy, pedagogické a sociálne akadémie a pedagogické a kulturne akadémie. Bratislava: SPN - Mladé letá, s.r.o., 2005. s. 30-34

⁷² Helus, Z. Sociální psychologie pro pedagogy. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. s. 152-153

2 FORMY PARTNERSKÉHO SOUŽITÍ

Tato kapitola se bude zabývat různými formami párového soužití u osob opačného i stejného pohlaví a soužití osamělého rodiče s dítětem. Představí také fenomény současnosti singles a mingles.

2.1 Manželství

Shodně jako celá společnost prochází vývojem také manželství, neboť je ovlivňováno mnoha různými okolnostmi. Ke zřetelné proměně došlo i v pochopení manželské lásky. Církev formulovala definici jako trvalý celoživotní závazek odpovědnosti (dokud nás smrt nerozdělí), který manželé přebírají za vzájemnou oddanost a je doprovázený sebeobětováním a sexuální zdrženlivostí. Člověk je víc než individuum vnímán jako součást páru, odevzdává svou identitu a získává párovou totožnost. Naproti tomu stojí manželská láska vnímaná jako sekulární (zesvětštěná), kde se klade důraz na možnost volby, a víc se respektuje skutečnost, že člověk se časem mění. Proto základní hodnotou je to, že si svého partnera opětovně volíme, náš vztah k němu je změnám otevřen. Akt neustálé volby dává prostor pro sebeuplatnění a rozvoj vlastní osobnosti každého z manželů a to i díky sexuálnímu sebevyjádření.⁷³

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, manželství již pro založení rodiny není nezbytné a zdá se, že je postupně vytlačováno jinými formami partnerského soužití. I přesto má u Čechů stále velmi vysoký status a jak dokazují výzkumy, také pro nejmladší generaci znamená život v manželství nejdokonalejší podobu rodiny. Před 10 lety se předpokládalo, že by do manželství mohly vstoupit 2/3 až 4/5 současné mladé generace, současný stav bude patrně nižší.⁷⁴ Přestože mladí neopomíjejí praktické výhody manželství, přistupují k němu především z emocionálního hlediska s cílem naplnit svoje citové potřeby.⁷⁵

Manželství je uzavíráno na základě svobodného rozhodnutí muže a ženy s minimální kontrolou ze strany příbuzenstva a rodičů. Podstatou svazku je výhradně vzájemná

---

⁷³ Možný, I. Moderní rodina. Brno: Blok, 1990. s. 64-86

⁷⁴ Možný, I. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. s. 256

⁷⁵ Fialová, L. a kol. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. s. 78

přitažlivost, citové uspokojení a radost ze společného soužití.⁷⁶ V pozitivním smyslu slova představuje manželství obět', vzájemné sdílení a omezení některých osobních svobod. Když se dva lidé milují a rozhodnou se spolu žít, něco se stane, už nežijí život svobodných. Musí dojít k omezení až přerušení některých sociálních vazeb. Příliš časté setkávání s přáteli může partnerskému vztahu škodit. Soukromý prostor partnerů je nutné respektovat a ochraňovat.⁷⁷ V manželství je důležitá rovnost mezi partnery. Často je to bohužel spíš ideál než reálný stav. Stejně tak volnost při výběru partnerů není vždy realitou, přece jen názor rodičů má svou váhu. K tomu se přidává určitý ekonomický status každého jedince a jeho postavení ve společnosti. Pohybujeme se zpravidla mezi osobami se stejným či podobným postavením a také si mezi nimi vybíráme svého partnera.⁷⁸ Obdobné je to se seznámením s partnerem, který pochází z jiného kraje, oblasti, státu. Díky masmédiím se taková možnost seznámení rozšiřuje, ne však příliš, vždy je to limitováno nutným počtem příležitostí k setkávání.⁷⁹

Sociologie používá termín sňatkový trh, což označuje sociální prostor, ve kterém se lidé setkávají, vzájemně poznávají, oceňují a ve kterém se vytvářejí páry směřující k manželství. Každý člen společnosti tímto prostorem v určitém životním údobí projde. Ať jako ten, kdo má o sňatek zájem, nebo ten, kdo je předmětem takového zájmu. Ani existence nesezdaných soužití, jejichž počty neustále rostou, sňatkový trh neruší, jen ho dělá méně průhledný. Místo ve společnosti, kde se páry potkávají a namlouvají, stále existuje. Namlouvání je vytrvalá, komplikovaná a značně náročná činnost, jelikož cílem namlouvání bylo tradičně vybrat pár pro rodičovství, pár na celý život. Ještě do nedávných dob bylo rodičovství důsledkem párového života a utváření páru bylo vlastně utváření páru rodičovského. A rodičovství je přece celoživotní poslání.⁸⁰

Pro udržení dlouholetého vztahu můžeme vymezit několik základních pilířů:

- Vzájemná tolerance partnerů – tolerance se těžko učí, vychází ze životních zkušeností, vlastní osobnosti, je dána výchovou. Je dobré si uvědomit, že jak se nám mění s věkem partner, měníme se i my jemu. Měníme se i v našich hodnotách, přáních a očekáváních. Předejít nedorozuměním lze tím, že se partnera

---

⁷⁶ Goode, J., W. in Možný, I. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. s. 56-57

⁷⁷ Gilbert, G. Partnerství. Jak uspět ve velkém dobrodružství lásky. Praha: Portál, 2013. s. 21-22

⁷⁸ Goode, J., W. in Možný, I. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. s. 56-57

⁷⁹ Singly, F. Sociologie současné rodiny. Praha: Portál, 1999. s. 63

⁸⁰ Možný, I. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. s. 115-117

zeptáme na jeho plány, co by chtěl změnit, ale také upozorníme na to, co se nám nelíbí. Převychovat, změnit či napravit ho ale nemůžeme, protože má také právo na svobodu a volbu svojí životní cesty.

- Podobný životní styl a hodnoty – je důležitý zejména v každodenních maličkostech, které se pravidelně opakují a rozdíly v nich jsou nejčastěji příčinou hádek a rozchodů. Význam má si vždycky s partnerem o svých postojích, zvycích, stereotypech promluvit, nedělat z nich tabu. Cílem není přizpůsobit se jeden druhému, ale najít optimální způsob, jak každému aspoň částečně jeho přání a cíle splnit.
- Přátelství – nemyslí se sebeotevření, ale přátelství jako jistota podpory a pomoci jeden druhému, snaha pochopit partnera i s jeho odlišnostmi. Postupem času se přátelství a zodpovědnost stávají nosnou součástí vztahu.
- Sexuální přitažlivost se mění v průběhu trvání vztahu. Úbytek sexuální přitažlivosti neznamena nutně nižší kvalitu vztahu. I když často bývá indikátorem nesouladu mezi partnery. Vyjadřovat harmonii či disharmonii ve vztahu přes sex, může být brzkým koncem vztahu.
- Společné plány – uskutečňují partnerský vztah. Bez společných plánů je vztah bez perspektivy. Na společném plánování psychologové poznávají, jestli mají partneři o vztah zájem nebo ne. Plány ale nemají být tvořeny kompromisy.
- Emocionální otevřenost – každý máme hranici vnímavosti jinak vysoko, proto je potřeba dát partnerovi dostatečně najevo, co nás trápí, co se nám líbí, že ho máme rádi. Měli bychom se zbavit ostychu, nestydět se za své emoce, udělat se pro partnera čitelnější. Vyslovovat jednoduché věty, pozitivní i negativní. Je důležité dát partnerovi zpětnou vazbu.⁸¹

Třebaže je, jak už bylo poznamenáno, pro většinu z nás manželství vztah stavěný na vzájemné lásce, nikoliv na právu, ve své podstatě jde o „*právně závazné ujednání*“,⁸² které ke společnému životu zavazuje osoby opačného pohlaví, muže a ženu. Manželství můžeme také definovat jako společensky uznané a schválené sexuální spojení dvou dospělých jedinců, jež se sňatkem stanou příbuznými. U nás stejně jako v celé západní kultuře je

---

⁸¹ Matějková, E. Jak řešit konflikty a problémy v partnerských vztazích. Praha: Grada, 2007. s. 21-28

⁸² Renzetti, M., C. Ženy, muži a společnost. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova, 2003. s. 228

manželství spjata s monogamií. To znamená, že zákony připouštějí, aby jeden muž a jedna žena neuzavřeli souběžně víc než jeden manželský svazek. Říká se jiný kraj, jiný mrav, takže až v 80% existujících kultur připouštějí polygamií, tedy manželství uzavřené s více než jedním partnerem či partnerkou současně. Z toho mnohoženství označujeme jako polygynii a mnohomužství jako polyandrii.⁸³

Uzavřít manželství lze dvěma způsoby, a to buď v podobě občanského nebo církevního sňatku. Snoubenci nejprve musí na matrice předložit nezbytné doklady prokazující právní způsobilost a opravňující je k manželskému slibu. Manželský svazek vzniká na základě svobodného a úplného souhlasného vyjádření snoubenců, že chtějí dobrovolně vstoupit do společného svazku. Prohlášení musí být učiněno před pověřenou osobou slavnostním způsobem, veřejně a za účasti dvou svědků.⁸⁴ Podle zákona jsou manželé povinni žít společně ve vzájemné úctě a věrnosti, respektovat svoji důstojnost, být si oporou, stmelovat rodinné společenství, utvářet zdravé rodinné klima a spolu se starat o děti.⁸⁵

Na závěr podkapitoly o manželství bych chtěla uvést Desatero Luciana Kantora, jehož myšlenky o současném manželství, dle mého názoru, manželské soužití poměrně dobře vystihují a shrnují to nejpodstatnější. Lucian Kantor se jako odborný poradce zabývá mezilidskými vztahy a komunikací. Poskytuje poradenství rodinám, párům i jednotlivcům. Při formulaci deseti bodů o manželství vycházel ze zkušeností ze své terapeutické praxe.

Desatero Luciana Kantora:

- 1) *„Manželství je zveřejněným přechodem od já + ty k my.*
- 2) *Za pomoci rituálu vytváří svazek poskytující jedinci větší psychologickou a sociální oporu.*
- 3) *Na druhé straně se jedinec vstupem do manželského svazku vzdává části autonomie ve prospěch páru.*
- 4) *Současná společnost upustila od magie přechodových rituálů a preferuje individualitu před spoluprací. Těmito kroky nevědomě oslabuje roli manželství.*

---

⁸³ Giddens, A. Sociologie. Praha: Argo, 1999. s. 157

⁸⁴ MVČR. Uzavření manželství. [online]. [cit. 2015-02-02]. Dostupný z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/obcana-urade-manzelstvi-uzavreni-manzelstvi.aspx>>

⁸⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 687

- 5) *Manželství není povinností, a pokud se pár na něj „necítí“ má alternativu společného nesezdaného soužití.*
- 6) *Manželství je velkým krokem, na který by měl být pár připraven.*
- 7) *Prožívají-li partneři krizi, v žádném případě by do manželství neměli vstupovat, protože situaci ještě více zkomplikují.*
- 8) *Před uzavřením svazku by partneři měli být schopni otevřeně sdělovat své potřeby a naslouchat potřebám druhé strany.*
- 9) *Než uzavřete svazek, uvědomte si, že partnera v manželství „nepřevychováváte“ – jeho či její vrtochy se budou časem zesilovat.*
- 10) *V běžných situacích se sezdané a nesezdané páry v ničem neliší. V období krize však sezdaný pár vykazuje větší stabilitu a soudržnost.“⁸⁶*

2.2 Nesezdané soužití

Nesezdané soužití neboli kohabitaci lze definovat jako formu soužití podobnou manželskému svazku, tedy soužití dvou jedinců opačného pohlaví, kteří spolu mají intimní vztah, žijí a hospodaří společně, ale nestali se manželi. Nesezdané soužití ženy a muže není novým fenoménem, v různých formách existovalo již od starověku.⁸⁷ Je známé od starých Germánů jako Friedelehe, jako konkubinát od Římanů i ze středověku.⁸⁸ Ovšem v současné podobě je co do kvality i kvantity novým jevem. Především z důvodu, že se v posledních letech stává atraktivní pro stále větší množství lidí. Sociologové i demografové se shodují, že nárůst je opravdu vysoký a je logickým vyústěním sociokulturních změn. Jedná se o soužití individualizované, které dává pocit svobody a je orientované na sebeuplatnění každého partnera. Sňatek už dávno není podmínkou pravidelného sexuálního života, ani rození dětí.⁸⁹ U nás se do roku 1990 mimo manželství rodilo asi 8% dětí, o 25 let později je to už okolo 40%. Je to způsobeno právě zvýšeným počtem narozených dětí partnerům žijícím v nesezdaném soužití, někdy označovaném jako

---

⁸⁶ Kantor, L. in Volemanová - Kubelková, Š., Vebrová, A., Derzsiová, A. Partnerské vztahy aneb Návod na přežití. Praha: Česká televize, 2010. s. 98

⁸⁷ Rabušic, L. Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. s. 193-201

⁸⁸ Nesezdaná soužití. 2014. [online]. [cit. 2015-02-07] <<http://novaktomas.ic.cz/?p=-ps-nesezdana>>

⁸⁹ Rabušic, L. Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. s. 193-201

faktické manželství.⁹⁰ Důvody, proč stále častěji lidé volí tuto formu soužití, jsou různé. Nejčastěji se hovoří o neochotě partnerů se právně vázat a skutečnosti, že případný rozchod je pro ně snadnější.⁹¹ Mladí lidé žijící v nesezdaném soužití uvádějí jako hlavní důvod volby této formy soužití, že si chtěli vyzkoušet společné bydlení a hospodaření. Další důvody byly prozatímní absence dětí, šance užívat si bez závazků a nevyřešená ekonomická a bytová situace partnerů.⁹² K růstu oblíbenosti nesezdaných soužití také významně přispěly změny daňových zákonů, kdy sezdané i nesezdané soužití jsou si rovny. Postavení dětí rodičů - manželů či nesezdaných rodičů je rovnoprávné, ať ze strany společnosti, práva i sociálního zabezpečení. Stejně tak na postavení manželů i nesezdaných partnerů se společnost dívá jako na rovnocenné. Ovšem z pohledu práva jsou mezi sezdanými a nesezdanými partnery rozdíly, např. ve vlastnictví a dědění majetku, vzájemné vyživovací povinnosti atd. Podle Šmolky může mít „láska bez prstýnku“ i další svá úskalí. První může nastat, pokud druhý partner do manželství vstoupit chce. Druhé je absence svatebního rituálu, který měl v západní kultuře svůj smysl a neměli bychom se o něj dobrovolně připravovat. Značné riziko však přináší úplná absence rozvodové bariéry. Ta může vést až k příliš unáhleným rozchodům.⁹³

Možnost žít v nesezdaném soužití ovlivnila fázování životního cyklu z pohledu začátku a konce partnerských vztahů. U soužití na „psí knížku“, jak je nesezdané soužití také občas nazýváno, lze pozorovat rovněž jistý vývoj daný zejména zřetelně vyšší tolerancí ze strany společnosti. Nejdříve se kohabitanice objevovala u lidí po rozvodu, kteří po určité době nesezdaného soužití uzavírali nové manželství. Od chvíle, kdy společné soužití bez svatby nebylo již společností negativně přijímáno, setrvali rozvedení lidé v nesezdaném soužití delší dobu nebo nový manželský svazek neuzavřeli vůbec. Zároveň se rozvíjelo společné soužití na zkoušku předcházející uzavření sňatku a postupně další varianty nesezdaného soužití.

Všechny možnosti nesezdaného soužití jsou názorně zobrazeny v obrázku č. 1.

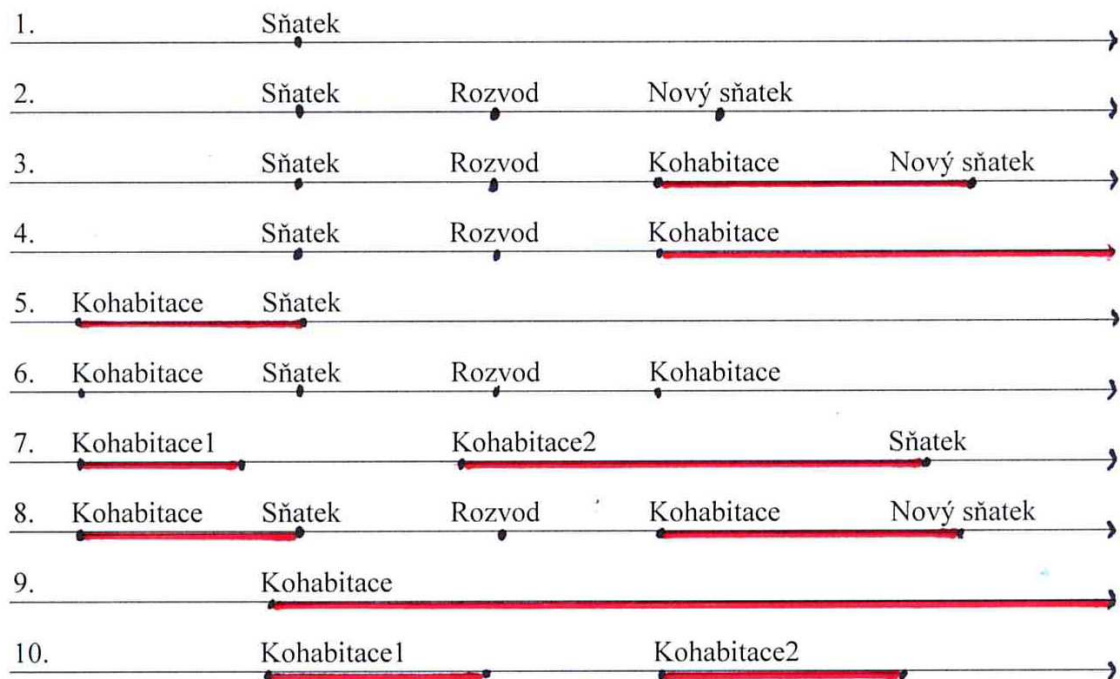
⁹⁰ Šmolka, P. Muž a žena – návod k použití. Praha: Portál, 2004. s. 35-36

⁹¹ Nesezdaná soužití. 2014. [online]. [cit. 2015-02-07] <<http://novaktomas.ic.cz/?p=-ps-nesezdana>>

⁹² Ettlerová, S., Matějková B., Paloncyová, J. in Mareš, P., Potočný, T. Modernizace a česká rodina. Brno: Barrister&Principal, 2003. s. 219

⁹³ Šmolka, P. Muž a žena – návod k použití. Praha: Portál, 2004. s. 35-36

Obrázek č. 1: Různorodost fázování partnerských svazků během životního cyklu v současných vyspělých společnostech

Zdroj: Rabušic, L. Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. s. 196

Z toho Rabušic vyvozuje čtyři základní formy nesezdaného soužití.

- Porozvodové soužití – společné soužití partnerů, kteří jsou již aspoň jednou rozvedeni a do dalšího manželského svazku nehodlají vstoupit.
- Snoubenecké soužití – partneři, kteří uvažují, že dříve či později uzavrou manželství. Je to příprava na společný život v manželství.
- Dočasné soužití – nastává buď u mladých lidí, kteří žijí se svým partnerem, ale o sňatku zatím neuvažují nebo u lidí po rozvodu, kteří nechtějí žít sami, proto navazují vztah, ale nezamýšlí ještě uzavírat nové manželství. Tato forma může končit sňatkem nebo ukončením vztahu a uzavřením nového.
- Soužití nahrazující manželství – trvalé soužití mladých lidí, kteří nemají v úmyslu někdy uzavřít sňatek, ale jinak žijí jako rodina včetně plození dětí.⁹⁴

⁹⁴ Rabušic, L. Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. s. 193-201

2.3 Fenomén singles

V posledních desetiletích se objevuje ještě další nový sociální jev, který se stává společensky významným. Tedy podobně jako přibývá nesezdaných soužití, vykazuje vzrůstající trend i fenomén singles. Sociologie nabízí dvě vysvětlení, proč se singles jako sociální skupina i životní strategie na konci 20. století utváří. Jednak je to z důvodu, že globální ekonomika si žádá flexibilní pracovní sílu, která je schopná se za prací stěhovat, dostát všem pracovním nárokům a povinnostem, jako jsou např. neočekávané služební cesty, časté přesčas a další požadavky, které se s rodinným životem stěží slučují. Na druhé straně to může být vlivem proměn kulturních norem, kdy se tvoří pohodlný životní styl, volnočasové aktivity jsou komercializovány a lidé nechtějí přijímat odpovědnost.⁹⁵ Zvyšují se tak počty osob, které se rozhodly pro život bez partnera, přestože se o nich šíří určité stereotypní názory. Starý mládenec je vykreslen jako svérázný muž, který stírá partnerky a nechce se vzdát své nezávislosti. U ženy už jenom pojmenování „stará panna“ má poněkud negativní nádech. K tomu se přidává stereotypní představa ženy zoufale zápolící se samotou a toužící za každou cenu najít někoho, koho by si vzala za muže dřív, než jí přestanou tikat „biologické hodiny“.⁹⁶ V češtině v podstatě chybí i adekvátní název, proto se vžilo označení z angličtiny singles. Jako alternativa se může použít např. termín osamělý, „sámžijící“, neprovdaná apod.⁹⁷

Singles osoby jsou charakterizovány těmito znaky:

- věk mezi 25 - 40 lety,
- bydlí a žijí zpravidla ve velkých městech,
- typické je časté střídání sexuálních partnerů,
- dlouhá a silná fixace na rodiče i sourozence, u mužů zejména velmi blízký vztah s matkou,
- mnohdy se jedná o kariéristy, workoholiky, většinou ekonomicky nezávislé (budování kariéry někdy slouží ale jen jako zástupný důvod prezentovaný navenek),
- mají rádi svoji svobodu a pohodu,

---

⁹⁵ Možný, I. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. s. 196-197

⁹⁶ Renzetti, M., C. Ženy, muži a společnost. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova, 2003. s. 244-247

⁹⁷ Šmolka, P. Muž a žena – návod k použití. Praha: Portál, 2004. s. 36-37

- poměr žen a mužů mezi osaměle žijícími lidmi ve věku 30 - 40 let je přibližně stejný,
- pokud zakládají vztahy, tak takové, ze kterých lze snadno odejít,
- při výběru partnera na něho kladou náročné požadavky,
- samotu kompenzují setkáváním s přáteli (psychology považované za náhražku vztahu).⁹⁸

Šmolka rozděluje lidi žijící singles do tří skupin takto:

- Singles nouzový – tento typ představuje osoby, které nejsou singles z vlastního rozhodnutí. Tito lidé hledají partnera, rádi by se oženili či vdali, ale nemají štěstí najít toho správného. Čím je ale jejich snaha změnit svůj stav intenzivnější, tím je šance na úspěch nižší. Nesplnění touhy po partnerském vztahu může způsobit zahořklost vůči okolí. Je zde také nebezpečí, že singles hledá partnera za každou cenu, aby nebyl sám, a jeho volba může být riziková.
- Singles dočasný – sem se zahrnují osoby, které se zatím nechtějí vázat, chtějí poznávat svět, cestovat, budovat kariéru. Odkládají partnerský a manželský život na pozdější dobu. Pozitivum lze spatřovat v tom, že do partnerského vztahu budou vstupovat osoby vyzrálejší, rozumnější, vybouřené. Na druhé straně si na způsob života bez závazků navyknou a adaptace na povinnosti při založení rodiny je pro ně náročnější.
- Singles trvalka – do tohoto stádia mohou přejít oba předchozí typy. Hlavně sem ale patří osoby, které si takový život svobodně zvolily. Důvodem někdy mohou být negativní zkušenosti s partnerstvím z předešlých vztahů nebo původní rodiny. Nebo si singles sami uvědomují, že jejich životní styl se neslučuje s partnerstvím a rodinou.⁹⁹

Někdy jsou také pojmenováváni jako věční singles nebo jako neseznamitelní. Zpravidla jsou házeni do „jednoho pytle“, ale reálně je mezi těmito skupinami velký rozdíl. Podle

---

⁹⁸ Mlčoch, Z. Singles, jak vzniká fenomén singles, charakteristika a vlastnosti osamělých lidí. [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupný z: <<http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/vztahy/vztahy/singles-jak-vznika-fenomen-singles-charakteristika-a-vlastnosti-osamelych-lidi>>

⁹⁹ Šmolka, P. Muž a žena – návod k použití. Praha: Portál, 2004. s. 36-37

psychologů se jako singles označují ti, co se svobodně rozhodnou žít sami. Neseznamitelní mají problémy s navazováním vztahu, s komunikací.¹⁰⁰

Nakonec ještě pohled sexuologa profesora Weisse a neurologa MUDr. Stránského. Weiss tvrdí, že každá společnost má přibližně 7% lidí, pro které je partnerské soužití nevhodné. Důvodem mohou být zvláštnosti osobnosti, duševní choroby, nezralost, sexuologické příčiny jako jsou hypersexualita nebo potřeba střídat partnery. Tito lidé žijí sami, protože nechtějí a nemohou navázat dlouhodobější partnerský vztah. Spíše než o sexuální se však jedná o citový problém.¹⁰¹

Stránský řeší otázku životní spokojenosti lidí singles. Podle něj mohou být se svým životem spokojeni v případě, že jim takový životní způsob opravdu vyhovuje. Je ovšem prokázáno, že dlouhodobé partnerství má blahodárný vliv na zdraví. Podporuje totiž neurochemické stavy, které ochraňují mozek před mozkovými příhodami.¹⁰²

2.4 Fenomén mingles – LAT

S vývojem současné společnosti se stávající formy vztahů rozšiřují ještě o jednu kategorii, a tou je mingles. Pojmenování vzniklo spojením anglických slov „married – ženatý, vdaná a „but single“ – ale svobodný, svobodná.¹⁰³ V zemích anglicky mluvících se pro tento fenomén vžilo označení LAT – Living Apart Together vyjadřující oddělené soužití.¹⁰⁴ Prakticky to znamená, že člověk má partnerský vztah, má stálého, často i dlouholetého partnera, ale nesdílí s ním společnou domácnost. Každý z partnerů žije ve vlastní domácnosti, kterou může případně sdílet i s dalšími osobami. Partneři sami sebe definují jako pár a zároveň je tak vnímá i jejich okolí. Takový životní styl přijímá za svůj stále víc párů po celém světě. Není pouze doménou mladých, ale prolíná se celým životním cyklem.¹⁰⁵

---

¹⁰⁰ Cenková, T. in Volemanová - Kubelková, Š., Vebrová, A., Derzsiová, A. Partnerské vztahy aneb Návod na přežití. Praha: Česká televize, 2010. s. 48

¹⁰¹ Weiss, P. in Volemanová - Kubelková, Š., Vebrová, A., Derzsiová, A. Partnerské vztahy aneb Návod na přežití. Praha: Česká televize, 2010. s. 48-49

¹⁰² Weiss, P. in Volemanová - Kubelková, Š., Vebrová, A., Derzsiová, A. Partnerské vztahy aneb Návod na přežití. Praha: Česká televize, 2010. s. 48-49

¹⁰³ Dandová, D. S přítelem bydlet nechci. Jsem totiž mingle. 2011. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupný z: <http://ona.idnes.cz/s-pritelem-bydlet-nehci-jsem-totiz-mingle-fjq-/vztahy-sex.aspx?c=A110318_143938_vztahy-sex_job>

¹⁰⁴ Doubková, K. Mingles: Láska na půl úvazku. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupný z: <<http://www.casopislamour.cz/smysly/649-mingles-laska-na-pul-uvazku>>

¹⁰⁵ Očadlíková, O. Láska na dvou adresách. Oddělené soužití v sociologických výzkumech. 2009. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupný z: <<http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/100310092201.pdf>>

U mladých lidí je tato podoba vztahu nejčastěji považována za přechodný stav mezi nezávazným chozením a přerůstáním do vážnější fáze vztahu. Jindy si jen jednoduše užívají vzájemnou přítomnost a budoucnost vztahu zatím neřeší. Potom sem mohou patřit lidé, kteří mají děti z předchozích vztahů, a soužití rodiče s novým partnerem by pro potomky bylo velkou životní změnou. U starších lidí je toto životní období většinou poznamenáno ztrátou dlouholetého životního partnera. Senioři mají obavy z osamění, avšak zároveň si chtějí zachovat svoji samostatnost, proto volí tuto formu partnerství.¹⁰⁶

O této formě partnerství bez soužití hovoří také Možný. U nás je její příčinou nejčastěji bytová tíseň, kdy partneři zůstávají žít v původní rodině do doby, než ekonomicky dosáhnou na pořízení společného bydlení. Tato podoba partnerství je typická spíše pro mladý a střední věk. Nicméně v Česku stále nejpočetnější podíl u odděleného soužití vykazují starší lidé a senioři. V tomto případě bydlí partneři každý ve svém bytě a nemají v úmyslu se sestěhovat, aby se měli eventuálně kam vrátit, pokud by vztah skončil.¹⁰⁷

Proč je tato forma partnerství v současnosti stále populárnější? Jako důvody své volby mingles uvádějí určitou míru svobody, samostatnost, nezávislost, uchování svého soukromí, víc času na práci a koníčky, nikdo je neúkoluje, v podstatě si mohou dělat, co chtějí. Oddělené soužití rovněž pomáhá zabránit stereotypu ve vztahu. Je to určitý „zpomalovač“ nezbytného vývoje vztahu, jenž je vždycky spojený s úbytkem zamilovanosti. Když spolu partneři nežijí, nestihnou si zevšednět, vzájemně se na sebe těší. Společného času mají méně, jsou proto nuceni ho víc plánovat. Plánováním dochází k rozšíření společných aktivit, omezení rutinních činností, všednosti a monotónnosti ve vztahu. Důležitou zásadou takového partnerství je však absolutní důvěra a věrnost.¹⁰⁸

Tato podoba partnerství má samozřejmě i své stinné stránky. Charakter partnera se nejlépe odhalí při každodenním společném soužití, kdy se musí řešit všední situace jako je běžný provoz domácnosti, ale i jak sladit odlišné biorytmy. Když se pár setkává jen párkrát v týdnu, nemůže jeden druhého tak dobře poznat.¹⁰⁹ Z pohledu psychologů nastává hlavní

---

¹⁰⁶ Doubková, K. Mingles: Láska na půl úvazku. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupný z: <<http://www.casopislamour.cz/smysly/649-mingles-laska-na-pul-uvazku>>

¹⁰⁷ Možný, I. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. s. 254-255

¹⁰⁸ Brabcová, M. Mingles: Nový trend v partnerství. 2011. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupný z: <<http://www.kafe.cz/zensky-svet/laska-vztahy/mingles-novy-trend-v-partnerstvi-24228.aspx>>

¹⁰⁹ Doubková, K. Mingles: Láska na půl úvazku. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupný z: <<http://www.casopislamour.cz/smysly/649-mingles-laska-na-pul-uvazku>>

problém u párů žijících odděleně, pokud se rozhodnou mít děti. Tento model zcela rozvrací obraz klasické rodiny a rozhodně potomkům nenavozuje pocit bezpečí.¹¹⁰ Kromě toho, že člověk stráví spoustu večerů sám, lze další nevýhodu spatřovat v tom, že pokud jeden z partnerů onemocní, potřebuje okamžitou pomoc, druhý nemusí být zrovna k dispozici. Podstatné je také si uvědomit, že čím déle žijí lidé odděleně, tím hůře se přizpůsobují a jsou potom ochotni vyměnit svoje pohodlí za společné soužití, založení rodiny a starosti, které přináší výchova potomků.¹¹¹

2.5 Homosexuální páry, registrované partnerství

Homosexualitu sociologický slovník definuje jako sexuální orientaci na osoby stejného pohlaví. U žen se pak spíše mluví o lesbické lásce či lesbismu. Z historického pohledu byla homosexualita hodnocena různě. Nejprve byla pokládána za amorální zvrhlost, později za sexuální úchylku a nyní je usilováno o to, aby byla považována za rovnocennou sexuální orientaci. Hodnocení je rovněž závislé na kultuře konkrétního místa a doby. V určitých kulturách byla a stále je trestná, v jiných je tolerována. Příčiny homosexuality hledají některé směry ve vrozených dispozicích (objevila se i u zvířat), další zase v sociálním učení zejména vlivem prvních sexuálních zážitků. Vyloučit nelze ani ovlivnění stresem v době těhotenství matky, případně matčin vliv v neúplné rodině či její příliš dominantní postavení.¹¹²

Výzkumy prováděné v posledních dvaceti letech dávají jasnou odpověď. Homosexualita je vrozená, a to pravděpodobně na genetické nebo neuroanatomické bázi. Bylo zjištěno, že určité části mozku homosexuálů vykazují zřejmé náznaky opačného pohlaví, především v neurochemických reakcích na dané podněty. Části mozku tak patrně fungují od raného věku, nejde tudíž o externí vliv. Homosexualitě se tedy nelze naučit ani ji získat homosexuální zkušeností. V roce 1992 byla vyňata ze všech seznamů psychických poruch a od té doby je považována za menšinovou variantu lidské sexuální orientace. Nejde tedy o nemoc ani úchylku, ale jedná se prostě o preferenci jedinců stejného pohlaví jako

---

¹¹⁰ Dandová, D. S přítelem bydlet nechci. Jsem totiž mingle. 2011. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupný z: <http://ona.idnes.cz/s-pritelem-bydlet-nechci-jsem-totiz-mingle-fjq-/vztahy-sex.aspx?c=A110318_143938_vztahy-sex_job>

¹¹¹ Mingles: Vztah, který vás neudusí. 2010. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupný z: <<http://zena-in.cz/clanek/mingles-vztah-ktery-vas-neudusi>>

¹¹² Jandourek, J. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2001. s. 98-99

sexuálních objektů. Pro určení orientace je z pohledu sexuologie hlavní to, do kterého pohlaví se člověk zamilovává, které citově upřednostňuje.¹¹³

Co se týká partnerství, mají to homosexuálně orientované ženy a muži při hledání partnera těžší v tom, že ho hledají ve 2 - 4% populace, takže pravděpodobnost najít toho pravého je nižší. Nejzásadnější pro vývoj partnerského vztahu a především vývoj vlastní identity však je, jak se se svou orientací dokáží vyrovnat. Odváží-li se ji zveřejnit, definují-li se jako gayové nebo lesbičky a jak tuto informaci přijme jejich okolí.¹¹⁴ Přijmout takovou zprávu není určitě pro rodiče snadné, ale měli by si uvědomit, že nejtěžší je to právě pro jejich dítě a měli by si tohoto sdělení vážít, protože dítě jim tím projevuje velikou důvěru.¹¹⁵

Institut registrovaného partnerství v České republice vstoupil v platnost 1. července 2006. Od tohoto data je účinný zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. Registrované partnerství je definováno jako trvalé společenství vznikající mezi dvěma osobami stejného pohlaví způsobem, který stanoví zákon. Partnerem dle tohoto zákona je osoba uzavírající partnerství. K uzavření partnerství je potřeba projevu vůle partnerů souhlasným svobodným a úplným prohlášením o vstupu do partnerství, které je učiněno před matričním úřadem osobně.¹¹⁶ Stát možností uzavřít registrované partnerství přiznal vztahům osob stejného pohlaví aspoň zčásti podobná práva, jako mají lidé s většinovou orientací. Stát tak formuloval nejen uznání právní pomoci, ale hlavně nezanedbatelné uznání společenské. Uznání většinové společnosti zajisté znamená pro lesbičky a gaye satisfakci. Chápou to jako potvrzení své rovnoprávnosti.¹¹⁷

K poklesu tolerance společnosti vůči homosexuálním párům dochází v otázce založení rodiny. Rodina založená osobami stejného pohlaví může mít různou podobu. Dítě má nejčastěji jeden z partnerů z předchozího heterosexuálního vztahu, případně žena je

---

¹¹³ Šmolka, P., Stránský, J. in Volemanová - Kubelková, Š., Vebrová, A., Derzsiová, A. Partnerské vztahy aneb Návod na přežití. Praha: Česká televize, 2010. s. 186

¹¹⁴ Fifková, H. in Volemanová - Kubelková, Š., Vebrová, A., Derzsiová, A. Partnerské vztahy aneb Návod na přežití. Praha: Česká televize, 2010. s. 187

¹¹⁵ Volemanová - Kubelková, Š., Vebrová, A., Derzsiová, A. Partnerské vztahy aneb Návod na přežití. Praha: Česká televize, 2010. s. 190

¹¹⁶ Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. §1 a §2.

¹¹⁷ Fifková, H. in Volemanová - Kubelková, Š., Vebrová, A., Derzsiová, A. Partnerské vztahy aneb Návod na přežití. Praha: Česká televize, 2010. s. 189

svobodnou matkou.¹¹⁸ Homosexuální páry u nás ale nemohou osvojit dítě. Otázka, zda by homosexuální páry měly nebo neměly vychovávat děti, je předmětem mnoha diskuzí. Společnost se v této otázce rozděluje. Negativní postoje pramení z rozšířených mýtů týkajících se vztahů homosexuálních osob k dětem.¹¹⁹ Dnes už však existuje celá řada poznatků o tom, že homosexuální rodiče nemohou u dítěte ovlivnit rodovou identitu ani sexuální orientaci. Jejich děti nejsou nijak ohroženy ve svém psychickém ani citovém vývoji. Jednoduše řečeno, děti homosexuálních rodičů vyrůstají normální.¹²⁰

2.6 Osamělý rodič

Počet dětí v České republice, které žijí v neúplné rodině, narůstá. Podle statistik žije s jedním rodičem přibližně 400 tisíc dětí, což představuje zhruba 22 procent. Ve většině případů jde o rodiny, kde dítě žije s matkou. Předpokládá se, že situace se bude i nadále zhoršovat vzhledem ke zvyšující se rozvodovosti a úbytku sňatků.¹²¹

Obrázek č. 2 Graf neúplných rodin

Zdroj: Svoboda, J. Právo. Novinky.cz. 2013. [online]. [cit. 2015-02-16]. Dostupný z:
<<http://www.novinky.cz/finance/312677-neuplnych-rodin-rychle-pribyva-zije-v-nich-uz-kazde-pate-dite.html>>

¹¹⁸ Sobotková, I. Psychologie rodiny. Praha: Portál, s.r.o., 2001. s. 154-155

¹¹⁹ Renzetti, M., C. Ženy, muži a společnost. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova, 2003. s. 253-254

¹²⁰ Volemanová - Kubelková, Š., Vebrová, A., Derzsiová, A. Partnerské vztahy aneb Návod na přežití. Praha: Česká televize, 2010. s. 188

¹²¹ Svoboda, J. Právo. Novinky.cz. 2013. [online]. [cit. 2015-02-16]. Dostupný z:
<<http://www.novinky.cz/finance/312677-neuplnych-rodin-rychle-pribyva-zije-v-nich-uz-kazde-pate-dite.html>>

Za osamělého rodiče se považuje osoba žijící v domácnosti sama aspoň s jedním nezaopatřeným dítětem, kdy o něj pečuje a vyživuje ho, je k dispozici pro uspokojování jeho potřeb. Rodiny s jedním rodičem vznikají rozvodem manželství, rozchodem, ovdověním nebo narozením dítěte osamělé matce. Až do začátku průmyslové revoluce se svěřovaly děti zpravidla do péče otce, nikoli jen proto, že měl víc ekonomických prostředků, ale do plnoletosti se děti považovaly za otcův majetek, včetně plodů jejich práce. Později se začalo na děti pohlížet jako na závislé bezbranné osoby, kterým náleží péče a výchova. Podle odborníků byly ženy schopny dětem poskytovat lepší péči a děti byly v naprosté většině svěřovány do péče matek.¹²²

Různé výzkumy konstatují, že samoživitelství prožívají muži a ženy odlišně. Za prvé jsou otcové většinou vzdělanější a lépe finančně zajištěni a hlavně se na ně okolí dívá pozitivně. Setkávají se obvykle s větší podporou příbuzných, přátel, neboť je považují za výjimečné. Naopak nejčastěji si osamělí otcové stěžují, že v nich ostatní lidé nevidí kompetentní rodiče a že rodičovství je omezuje ve společenském a profesním životě. Osamělé matky pak mnohdy zažívají menší podporu ostatních a uvádějí, že se cítí osamoceny.¹²³ To se také odlišuje podle důvodu, proč zůstaly s dítětem samy. Nejtolerantnější bývá společnost k osamělým matkám – vdovám, protože svoje postavení si nezavinily. Postoj k ženám s dětmi z rozpadlého vztahu je ambivalentní. Jednak mohou být obviňovány, že vztah neudržely aspoň kvůli dětem, z druhé strany se prohlašuje, že nefunkční vztah je lépe ukončit a žít s dětmi v relativním klidu. Prolínáním těchto názorů vzniká postoj, že takové rodičovství není optimální, ale někdy je nezbytné. Další kategorie jsou ženy, které jsou svobodné záměrně. Společnost se vůči svobodným matkám postupně stává tolerantnější. Zajímavý se jeví názor, že svobodné matky tvoří otevřenější rodinu. Dokáží totiž zmobilizovat kvalitní síť pomáhajících lidí. Měly by být tedy oceňovány a podporovány, protože jsou dárkyněmi života. Děti navíc neprocházejí traumatem ukončení vztahu rodičů. Zpravidla jsou to děti starších matek, chtěné a plánované.¹²⁴

Zájem odborníků se začíná také soustřeďovat na skupinu otců žijících osaměle s dětmi. Do 70. let 20. století se role otců ve výchově považovala za okrajovou. Postupem doby jsou muži více zapojováni do péče o děti, jsou více angažováni na jejich vývoji. Studie rodičovského chování osamělých otců potvrzují, že se více podobá chování matek

---

¹²² Renzetti, M., C. Ženy, muži a společnost. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova, 2003. s. 236-237

¹²³ Renzetti, M., C. Ženy, muži a společnost. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova, 2003. s. 236-237

¹²⁴ Sobotková, I. Psychologie rodiny. Praha: Portál, s.r.o., 2001. s. 128-136

starajících se o děti než chování ženatých otců. To by znamenalo, že rodičovské chování je dáno spíše sociálními okolnostmi než biologicky či ranou zkušeností. Je také dokázáno, že muži jsou schopni se o děti starat ve stejné míře jako ženy, pouze to provádí jiným způsobem.¹²⁵

---

¹²⁵ Sobotková, I. Psychologie rodiny. Praha: Portál, s.r.o., 2001. s. 128-136

3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ RODINU A PARTNERSKÉ SOUŽITÍ

V této kapitole budou identifikovány faktory, které mají vliv na rodinu a partnerské soužití. Jedná se o demografické, sociálně ekonomické vlivy, změny v životním stylu a sociálně patologické jevy.

3.1 Demografické vlivy

Od poloviny 60. let 20. století docházelo v některých západoevropských zemích ke změnám, které jsou označovány jako druhý demografický přechod. Snížil se počet lidí vstupujících do manželství, průměrný věk snoubenců uzavírajících první manželství i průměrný věk matek se naopak zvýšil. Manželství se částečně začalo nahrazovat nesezdaným soužitím, do kterého se začalo rodit více dětí. S poklesem sňatečnosti začala klesat také celková porodnost. Uvedené demografické chování bylo zejména důsledkem růstu individualizmu, prosazování emancipace a ekonomické nezávislosti žen, vyšší nezaměstnanosti mladých lidí.¹²⁶ Podle demografů a sociologů se tento trend objevuje v České republice po roce 1989, kdy se také u české populace projevil výrazné změny reprodukčního chování.¹²⁷ Předpokládá se, že nejde pouze o demografické změny, ale o podstatný posun v myšlení a chování lidí vůbec. Na rozdíl od západoevropských zemí, kde se způsob života měnil průběžně, jsou změny reprodukčního chování u české populace velmi rychlé.¹²⁸ Díky individualizaci mají lidé větší kontrolu nad svými životy a opouštějí sociální normy industriální společnosti. Sami zkoumají různé možnosti a rizika, aby si vytvořili nebo přijali určitý životní styl.¹²⁹ O změnách rodinného chování v Česku hovoří Možný a Rabušic jako o navrácení naší rodiny do Evropy, jelikož se jedná o návrat k rodině západoevropského typu, jakou byla před druhou světovou válkou. V období socialismu se totiž populační režim vyznačoval vysokou mírou sňatečnosti, porodnosti, potratovosti, rozvodovosti a úmrtnosti. Sňatky i porody se realizovaly již na začátku reprodukce žen. Rodina se stala významnou jak pro společnost, tak pro její občany. Byla

---

¹²⁶ Fialová, L. a kol. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. s. 12-14

¹²⁷ Hamplová, D. Sociologické texty. Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním. Praha: Sociologický ústav AV ČR, s. 9

¹²⁸ Fialová, L. a kol. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. s. 12-14

¹²⁹ Hasmanová Marhánková, J., Kreidl, M. Proměny partnerství. Životní dráhy a partnerství v české společnosti. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012. s. 30-31

posledním místem autenticity jejich života a sociální kapitál příbuzenské sítě byl důležitý pro získávání nedostatkového zboží a služeb.¹³⁰

Pokles sňatečnosti v České republice po sametové revoluci lze přičítat tomu, že sňatek už není nezbytnou institucí k počátku a ochraně společného života. Manželský život je nestálějším, jakoby křehčím, rozhodují o něm sami sociální aktéři. Charakteristikou dnešní doby je ovládnutí vlastního osudu, hodnotový systém vyzdvihuje autonomii a omezuje důležitost symbolického a materiálního dědictví. Lidé chtějí být sami sebou i v rodinném životě a odmítají manželství jako instituci, kde jsou role předem dané. Nesezdané soužití je tak oceňováno jako méně rigidní podoba soužití více vyhovující individuálním požadavkům.¹³¹ Obecně existuje představa, že alternativní formy vztahů a popírání tradičních rodinných hodnot jsou rozšířeny hlavně mezi liberálními a vzdělanějšími vrstvami populace. Také se předpokládá, že pro mladé lidi význam manželství klesá, představuje pro ně přežitek, a proto se stále více dětí rodí párům mimo manželský svazek. V souladu s výsledky výzkumů lze ovšem konstatovat, že ač se nesezdaná soužití stávají samozřejmostí, jsou převážně vnímána jako dočasný předmanželský stav, jako manželství na zkoušku a většina mladých nemá v plánu celý život prožít mimo manželství nebo být singles. Dochází tím k odkládání vstupu do manželství na pozdější dobu. Důsledkem je zvyšující se průměrný věk snoubenců uzavírajících první sňatek. Za další důvody pro odklad vstupu do manželství lze považovat budování a udržení pracovního i společenského postavení, snahu obstát v konkurenci ostatních a zajistit se finančně. Nesezdaná soužití jsou více schvalována lidmi bezdětnými, svobodnými a rozvedenými, starší lidé a lidé s nižším vzděláním zastávají konzervativnější postoj. Právě lidé s nižším dosaženým vzděláním však nejčastěji žijí v nesezdaném soužití a mimo manželství mají i děti. Mimomanželská plodnost se tedy soustřeďuje do ekonomicky slabších oblastí mezi ženami relativně mladými s nízkým vzděláním, kdy se jedná nejen o děti z nesezdaných soužití rozšířených v těchto sociálních vrstvách, ale rovněž o děti osamělých matek. Typickou svobodnou matkou je žena ze severních Čech se základním vzděláním. Nejliberálnější přístup k uvedeným demografickým jevům projevují lidé s vysokoškolským vzděláním,

---

¹³⁰ Možný, I., Rabušic, L. in Mareš, P., Potočný, T. Modernizace a česká rodina. Brno: Barrister&Principal, 2003. s. 41-44

¹³¹ Singly, F. Sociologie současné rodiny. Praha: Portál, 1999. s. 88-89

přestože jejich reálné chování je daleko tradičnější.¹³²

Současným trendem je rovněž odkládat mateřství až do doby střední dospělosti. Věk, kdy nejčastěji ženy rodí děti, se přesunul z věkové skupiny 20 - 24 na 30 - 34 let.¹³³ Výrazně se zvyšují i počty starších matek. Tímto termínem se označují ženy, které rodí po 35. roku věku. K tomu je potřeba zmínit některá fakta. Reprodukční období se u žen prodlužuje a předpokládá se, že současné ženy jsou v lepší fyzické kondici, než ženy stejného věku v minulosti. Sociodemografická hlediska, která mají vliv na rozhodnutí o posunu mateřství, jsou např. zvyšování vzdělanosti a zaměstnanost žen, nárůst rozmanitosti podob rodinného života a existence kontroly porodnosti. Ženy odkládající mateřství zpravidla mají vyšší vzdělání, žijí a pracují ve městě. Nejdříve se snaží vybudovat si profesní postavení, kariéru, finanční zajištění. Jako důvod odsunutí mateřství, však samy uvádějí profesní důvody jen zřídka. Důležité je pro ně dosažení emocionální jistoty, připravenosti na dítě následující po splnění jiných životních cílů. Ženy v tomto věku mají obecně více sebejistoty, sebedůvěry, vyšší pocit kontroly a autonomie. Starší matky také často rodí děti mladším partnerům. V procesu rozhodování, zda a kdy mít děti, hrají roli psychologické a sociální tlaky. Studie uvádějí, že mladé dívky obvykle považují mateřství za samozřejmou součást svého života. Počet žen, které záměrně nechtějí mít děti, se odhaduje v rozmezí 5 - 15%. Dříve byla bezdětná žena považována za sobeckou, chladnou, citově nestálou, dnes už nejsou negativní reakce společnosti tak silné. Na druhé straně jsou ženy, které děti mít chtějí, ale mají problém otěhotnět nebo dítě donosit. Tyto ženy prožívají nepříjemné psychické pocity jako pocit ztráty, vlastní nedokonalosti, zlosti, křivdy. Rozhodnutí ženy mít dítě je také ovlivněno tlakem rodiny a blízkého sociálního prostředí. Zřetelný bývá především u osob bez sourozenců a těch, jejichž rodiče nemají žádná vnoučata nebo jsou hodně staří.¹³⁴

S odkládáním mateřství souvisí též další jev, což je výrazný úbytek narozených dětí v České republice. Po roce 1989 poklesla úhrnná plodnost v ČR až pod 1,3 dítěte na ženu a Česká republika se zařadila mezi země s extrémně nízkou plodností. Potom sice dochází

---

¹³² Maříková, H. a kol. Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. s. 367-416

¹³³ Kimplová, T. Základy psychologie manželského a rodinného soužití. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008. s. 30

¹³⁴ Sobotková, I. Psychologie rodiny. Praha: Portál, s.r.o., 2001. s. 112-114

k mírnému růstu porodnosti (i vlivem odložených porodů), ale i přesto se předpokládá, že celoživotně bezdětných v populaci přibude.¹³⁵

3.2 Sociálně ekonomické vlivy

Sociálně ekonomická situace je dalším faktorem, který ovlivňuje rodinné a partnerské chování lidí. V České republice je postavení rodin s dětmi problémem. Právě v sociálně ekonomických potížích souvisejících se založením rodiny lze spatřovat jeden z důvodů strmého poklesu porodnosti a dalších demografických změn. Založení rodiny a narození dítěte sebou přináší zvýšené náklady a podstatné snížení příjmů domácnosti, návrat matky na trh práce je obtížný, riziko ohrožení chudobou roste, obzvlášť u osamělých rodičů.¹³⁶ Velkou překážku pro zakládání rodiny představuje bytová otázka. Volných bytů je v dnešní době u nás sice dostatek, ale pořízení vlastního bydlení je pro spoustu lidí finančně nedosažitelné. Zejména pro mladé lidi s nižšími příjmy, kteří se nemohou spolehnout na finanční podporu rodičů, to představuje obrovskou zátěž.¹³⁷ To ještě podtrhuje vysoká nezaměstnanost mladých osob ve věku do 30 let. V 90. letech 20. století se jen těsně pohybovala nad hranicí celkové nezaměstnanosti, kdežto v době ekonomické krize byla až trojnásobná. Její nárůst dokresluje nepříznivé postavení těchto osob na pracovním trhu.¹³⁸ Nemají-li tito lidé prokazatelný příjem, což se netýká jenom nezaměstnaných ale i osob s minimálními příjmy a osob pracujících „načerno“, nemohou na koupi nemovitosti ani dostat hypotéku. Jsou potom nuceni žít dlouhou dobu v původní rodině, nebo situaci řeší nevýhodnými pronájmy nemovitostí. Dle mého názoru u nás chybí nájemní nemovitosti ve vlastnictví obce, města nebo státu, které by mohly být přiděleny lidem, kteří si nejsou sami schopni bydlení pořídit. Nejspíš by tím stát ušetřil peníze vyplácené na sociálních dávkách na bydlení lidem, kteří bydlí v předražených pronájmech. Není totiž výjimkou, že majitel bytu inkasuje za pronájem až trojnásobek skutečných výdajů.

---

¹³⁵ Hašková, H. Fenomén bezdětnosti. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009. s. 14-18

¹³⁶ Chrámecký, T., Nývlt, O. Založení rodiny je ekonomicky náročné. ČSÚ. 2014. [online]. [cit. 2015-02-21]. Dostupný z: <http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/zalozeni_rodiny_je_ekonomicky_narocne_20140507>

¹³⁷ Maříková, H. a kol. Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. s. 66-67

¹³⁸ Chrámecký, T., Nývlt, O. Založení rodiny je ekonomicky náročné. ČSÚ 2014. [online]. [cit. 2015-02-21]. Dostupný z: <http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/zalozeni_rodiny_je_ekonomicky_narocne_20140507>

Do popředí zájmu se v posledních letech v ČR též dostává problematika zadlužení rodin. Rodiny jsou cílem různých „výhodných“ nabídek na půjčky, úvěry či splátkové prodeje, kterým velmi snadno podléhají. Nejvíce roste zadluženost u domácností s nízkými až středními příjmy, které jsou ale zároveň nejcitlivější ke všem změnám osobní i společenské situace a splácení úvěrů je pak pro ně velkou zátěží. Současně poklesla výše úspor u těchto domácností, některé nejsou schopny tvořit úspory vůbec a velké skupině domácností tak hrozí, že se dostane do těžko řešitelné finanční situace. Prevence by měla spočívat v podpoře finanční gramotnosti celé společnosti – především rodin s nízkým sociálně ekonomickým statutem. Ze strany státu je zatím podporováno budování finanční gramotnosti na základních a středních školách. Působení na mladou generaci je samozřejmě důležité, ale v této otázce si dovoluji tvrdit, je ještě důležitější ovlivňovat vnímání dospělé populace, protože ta potom předává všechny vzorce chování svým dětem.¹³⁹

Jak již bylo uvedeno, značným sociálně ekonomickým problémem je nezaměstnanost. Má vzrůstající tendenci a pro současnou rodinu se stává závažnou překážkou, jak pro založení rodiny, tak především pak pro zajištění jejích potřeb. Nezaměstnanost představuje ztrátu výdělků, protože osoba schopná práce a připravená k jejímu výkonu nemůže sehnat odpovídající zaměstnání. Výrazně ovlivňuje psychiku člověka a rozvoj jeho osobnosti. Při delší nezaměstnanosti ztrácí člověk sociální kontakt, klesá mu sebevědomí, má pocit bezmoci, neschopnosti a neúčinnosti pro společnost. Dochází tak k narušení vztahů v rodině i vůči přátelům. Pro člověka má práce totiž nezastupitelný význam, přináší mu materiální prospěch, ale i pocit seberealizace a sebeúcty, má zřejmý sociální charakter. Nezaměstnanost člena rodiny tedy dokáže ovlivnit celé její fungování, a to jak negativně, tak i pozitivně. Mezi pozitiva lze řadit podporu a solidaritu rodiny, která pro nezaměstnaného znamená pocit lásky, jistoty a bezpečí. V méně harmonických rodinách může naopak nezaměstnaný pocítit pokles statusu a autority. Někdy mohou neshody a hádky vyústit až v rozpad rodiny, případně vést až k sociálně patologickým jevům. Z pohledu rodiny je ztráta zaměstnání některého člena vnímána jako určité vyloučení ze společnosti, ze společenského dění.¹⁴⁰

---

¹³⁹ Matoušek, O., Pazlarová, H. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny. Praha: Portál, 2010. s. 84-88

¹⁴⁰ Laca, S. Nezaměstnanost ako sociálno-ekonomický problém rodiny v súčasnej spoločnosti. in Hardy, M. a kol. Sociálna patológia rodiny. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. 2011. [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupný z: <<http://www.vssvalzbety.sk/userfiles/ZBORNIKZILINA.pdf>>

Nezaměstnanost je jedním ze zdrojů chudoby. Za další se obecně považují nízké vzdělání, nízká mzda a nedostatečná výše vlastněných zdrojů. Měřítkem chudoby je tzv. socioekonomický status (SES), který tyto faktory zahrnuje.¹⁴¹ Chudobu je možné definovat jako stav, jenž vzniká nerovnoměrným přístupem k rozdělovanému bohatství a materiálním zdrojům společnosti a z objektivních příčin nelze navýšit nedostatečné zdroje k zajišťování životních podmínek a uspokojování základních potřeb. Člověk také nedisponuje žádnými dalšími zdroji ani majetkem, což by mu umožnilo získat prostředky ve výši, která je společností uznána za minimální.¹⁴² Každodenní život rodin s nízkým SES je ovlivněn neustálým stresem. U dospělých členů rodiny se stres způsobený ekonomickou nouzí projevuje na zdravotním stavu i duševním rozpoložení, následně se odráží v nedostatečné péči o děti. Pokud finanční nedostatek neumožňuje uspokojovat ani základní fyzické potřeby a rodina bydlí v nevyhovujícím prostředí, je dopad na děti ještě negativnější. Na základě výzkumů z posledních let lze konstatovat, že tito rodiče vykazují i některé specifické poruchy rodičovské role. Nedostatečně oceňují schopnosti dětí a jejich vývojové pokroky, málo s nimi komunikují, obsahová i formální stránka komunikace je neuspokojivá. Naopak děti přísněji a častěji trestají, jejich výchovný styl je striktnější, direktivní až omezující. Pro děti znamená chudoba zvýšené riziko z hlediska tělesného a duševního vývoje, ale i z hlediska budoucího zařazení do společnosti. Je u nich pravděpodobnější, že se narodí předčasně, s různými zdravotními komplikacemi, častěji prožijí traumatizující událost i rozličné úrazy. V dospívání se u nich více projevují deprese, přejídání, vyšší míra sebevražednosti. Děti z chudých rodin mají horší školní výsledky. Chudoba ovlivňuje citový a sociální rozvoj dětí, projevují se u nich ve větší míře psychické problémy a společensky nežádoucí chování.¹⁴³

3.3 Sociálně patologické jevy v rodinách

Rodina tvoří pro většinu lidí základní sociální prostředí a jako základní skupina zabezpečuje svým členům primární potřeby. K nim řadíme i potřebu bezpečí a jistoty. V některých rodinách ji však nahrazuje násilí a agrese.¹⁴⁴

---

¹⁴¹ Matoušek, O., Pazlarová, H. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny. Praha: Portál, 2010. s. 81-83

¹⁴² Krebs, V. a kol. Sociální politika. Praha: ASPI, a.s., 2007. s. 107

¹⁴³ Matoušek, O., Pazlarová, H. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny. Praha: Portál, 2010. s. 81-83

¹⁴⁴ Laca, S. Sociální pedagogika. Brno: IMS, 2011. s. 98-102

Násilí obecně znamená záměrné jednání zaměřené proti druhému člověku s cílem způsobit mu nějakou újmu. Domácí násilí se odehrává za zavřenými dveřmi domova uvnitř osobního vztahu blízkých osob, kdy jedna z nich je pachatel a druhá oběť. Má dlouhodobý, opakovaný a stupňující charakter. Někdy probíhá otevřeně ve formě fyzických útoků a ublížení na zdraví, nebo skrytou formou jako verbální útoky, nadávky, vydírání či ponižování. Oběti způsobuje vážné psychické a zdravotní problémy. Pachatel chce oběť sociálně izolovat a násilí proti ní se snaží utajit. Domácí násilí negativně ovlivňuje všechny členy rodiny a vztahy mezi nimi, kromě přímo týrané osoby má i nepřímé oběti.¹⁴⁵ Výzkumy ukázaly, že muži vychovávaní v rodině, kde otec týral matku, často používají stejné násilí vůči svým ženám.¹⁴⁶ Pokud se už násilnictví projeví, oběť většinou nemá sílu ani šanci ze vztahu odejít. Jako důvody, proč ženy zůstávají v domácnostech s tyranem, jsou ekonomická závislost, strach z budoucnosti i pocit, že legislativa je nedostatečná. V neposlední řadě má také svůj vliv dosud zakořeněný tradiční názor na roli ženy v partnerství, který od ženy očekává, že bude žít pro ostatní, bude zodpovědná za citové klima rodiny, vlastní potřeby bude potlačovat ve prospěch rodiny a vinu za nefunkčnost rodiny bude téměř vždy přebírat na sebe.¹⁴⁷ Domácí násilí se vyskytuje ve všech společenských vrstvách, jedná se tedy o problém, jenž má širší společenský význam a je nutné jej pojmenovat a řešit na všech úrovních.¹⁴⁸

Nejzávažnější z forem domácího násilí je problém týraného dítěte, který je označován jako syndrom CAN. Negativní vztah k dítěti mohou projevovat rodiče (příp. ostatní členové rodiny) aktivní nebo pasivní agresivitou. Aktivní agresivita se projevuje jako fyzické násilí vůči dítěti ve formě přehnaných tělesných trestů a psychicky jako ponižování, podceňování, osočování, obviňování a zesměšňování dítěte a neuspokojování potřeby citového přijetí. Projevy pasivní agresivity jsou zanedbávání dítěte a neuspokojování základních potřeb. Dítě zažívá bolest, strach, utrpení, strádání, smutek, stres, citové napětí a to v něm vyvolává pocit křivdy, beznaděje, zavržení a zpravidla i pocit viny. Týrané dítě vykazuje neurotické příznaky, je úzkostlivé, malátné, nedůvěřivé, špatně se koncentruje.¹⁴⁹ V rodinách, ve kterých k týrání dítěte dochází, jsou časté konflikty mezi rodiči a všemi

---

¹⁴⁵ Laca, S. Sociální pedagogika. Brno: IMS, 2011. s. 98-102

¹⁴⁶ Gjuríčová, Š., Kocourková, J., Koutek, J. Podoby násilí v rodině. Praha: Vyšehrad, 2000. s. 12-15

¹⁴⁷ Volemanová - Kubelková, Š., Vebrová, A., Derzsiová, A. Partnerské vztahy aneb Návod na přežití. Praha: Česká televize, 2010. s. 160-168

¹⁴⁸ Gjuríčová, Š., Kocourková, J., Koutek, J. Podoby násilí v rodině. Praha: Vyšehrad, 2000. s. 12-15

¹⁴⁹ Sekot, A. Úvod do sociální patologie. Brno: Masarykova univerzita, 2010. s. 74-75

děti i mezi dospělými navzájem. Tyto rozpory postupně přechází právě v násilí. Rodiny s týranými dětmi jsou charakterizované jako chaotické a nepředpověditelné, někdy ani není možné zjistit, kdo do rodiny vlastně patří. Je u nich viditelné odpojení od sítě příbuzných a blízkého okolí.¹⁵⁰

Dítě, které se stane obětí nevhodného zacházení, je mnohdy v rodině nejmladší, rodičům se zdá něčím zvláštní, má fyzické nebo mentální postižení, je dráždivé, impulzivní nebo naopak apatické, má jiný temperament než rodiče. V některých případech se jedná o dítě nechtěné nebo dítě, které svým charakterem či vizáží připomíná nenáviděného partnera.¹⁵¹

Podle statistik stojí za domácím násilím ve většině případů alkohol. Alkohol a další závislosti dokáží partnerské a rodinné vztahy poškodit nebo dokonce zničit, kvůli opilství končí 5% manželství. Závislosti obecně handicapují celý sociální systém rodiny.¹⁵²

Závislost na alkoholu se vyvíjí plíživě. Nejdřív člověk pije nenápadně, vypadá to jen jako společenské pití, ze kterého se později rozvine závislost. Závislý se začne chovat nespolehlivě, nezodpovědně, neplní si svoje povinnosti, přestává se věnovat koníčkům a zálibám. Začne se vyčleňovat ze širší společnosti, do níž patřili oba partneři. Všechny tyto aspekty partnerský vztah negativně poznamenávají.¹⁵³ Člověk se stává osobou závislou na alkoholu, když mu požívání alkoholických nápojů působí společenské či zdravotní potíže a přesto není schopen přestat trvale pít. A společenskou potíží narušený partnerský vztah zcela jistě je. V definici je důležité slůvko trvale, protože většina závislých má období, kdy nepije. I proto se za první údaj úspěšnosti protialkoholní léčby považuje až abstinence po roce.¹⁵⁴

Společný život se závislou osobou způsobuje v systému a funkcích rodiny spoustu negativních jevů. Osoba pod vlivem omamných látek nemůže normálně, přirozeně komunikovat s ostatními členy rodiny, její rozhodování není pružné a tvůrčí. Také je závislostí negativně ovlivněna i správná představa rodinné role, čímž je narušena

---

¹⁵⁰ Matoušek, O., Pazlarová, H. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny. Praha: Portál, 2010. s. 143

¹⁵¹ Gjuríčová, Š., Kocourková, J., Koutek, J. Podoby násilí v rodině. Praha: Vyšehrad, 2000. s. 20-21

¹⁵² Volemanová - Kubelková, Š., Vebrová, A., Derzsiová, A. Partnerské vztahy aneb Návod na přežití. Praha: Česká televize, 2010. s. 43-46

¹⁵³ Volemanová - Kubelková, Š., Vebrová, A., Derzsiová, A. Partnerské vztahy aneb Návod na přežití. Praha: Česká televize, 2010. s. 43-46

¹⁵⁴ Novák, T. Manželské a rodinné poradenství. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006, s. 77-78

identifikace dítěte s rodičovským vzorem.¹⁵⁵ Studie prokazují přímou nápodobu sourozeneckého nebo rodičovského chování v souvislosti s užíváním návykových látek. Rodina je tedy důležitý činitel, který dokáže ovlivnit postoj dítěte k návykovým látkám. Buď ho před užíváním drog ochraňuje, nebo k riziku užívání přispívá.¹⁵⁶

Další rizikové rodinné faktory užívání drog mladistvými, mimo rodičovského vzoru, lze hledat tam, kde

- selhává řízení rodiny,
- nejsou jasně definována očekávání,
- chování dětí a jejich volný čas je nedostatečně monitorován,
- pozitivní chování dětí je nedůsledně podporováno a odměňováno,
- nežádoucí chování je krutě, nadměrně a nespravedlivě trestáno.¹⁵⁷

Způsob, jak zesílit svoje prožívání radosti, slasti a euforie a naopak utlumit bolest, pocit smutku a samoty, hledá člověk už od pradávna. Jde o přirozenou touhu, „*kteřá za určitých okolností může přejít v nutkavé bažení (craving) po změně prožívání, narušením kontroly nad svým naléhavým chováním a pokračováním ve vytvořeném vzorci chování i přes narůstající negativní důsledky.*“¹⁵⁸ Přirozená touha po vyšší intenzitě prožívání může tedy přerůst až v závislost. Ta se může vytvořit prakticky na cokoliv, co člověku dokáže měnit kvalitu prožívání. Ať je to např. alkohol a další drogy, jídlo, hazardní hry, sex, televize, internet, práce, nakupování atd.¹⁵⁹

Psycholožka PhDr. Košatecká upozorňuje, že od začátku je jakoukoliv závislost nutné vnímat jako vážný handicap partnerství a rodiny. Člověk musí nejdříve ochránit sebe, děti a domov, chce-li zachránit závislého partnera.¹⁶⁰

---

¹⁵⁵ Lovasová, L. in Lovasová, L. a kol. Sborník studií dětí a jejich problémy. Praha: Sdružení Linka Bezpečí, 2005. s. 23-24

[online]. [cit. 2015-02-25]. Dostupný z: <<http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1378729855.pdf>>

¹⁵⁶ Vaňková, M. in Balcar, M. a kol. Sborník studií dětí a jejich problémy II. Praha: Sdružení Linka Bezpečí, 2007. s. 43-44

¹⁵⁷ Vaňková, M. in Balcar, M. a kol. Sborník studií dětí a jejich problémy II. Praha: Sdružení Linka Bezpečí, 2007. s. 43-44

¹⁵⁸ Vaňková, M. in Balcar, M. a kol. Sborník studií dětí a jejich problémy II. Praha: Sdružení Linka Bezpečí, 2007. s. 39

¹⁵⁹ Vaňková, M. in Balcar, M. a kol. Sborník studií dětí a jejich problémy II. Praha: Sdružení Linka Bezpečí, 2007. s. 39

¹⁶⁰ Volemanová - Kubelková, Š., Vebrová, A., Derzsiová, A. Partnerské vztahy aneb Návod na přežití. Praha: Česká televize, 2010. s. 43-46

3.4 Proměny životního stylu

Způsob života se v běžné komunikaci vykládá jako způsob, jakým se oblékáme, jak bydlíme, jak a kde pracujeme, co si myslíme o světě i sobě samém, jak využíváme svůj volný čas, jednoduše jak žijeme. Používají se termíny životní způsob, životní sluh a nejčastěji životní styl. Společnost i část odborníků je považuje za synonyma. Podle některých autorů se životní způsob váže k větším sociálním celkům a životní styl k jednotlivcům.¹⁶¹ Podle Duffkové je životním stylem jednatelce ve velké míře ustálený způsob života, kdy jednotlivé jeho části jsou ve vzájemné shodě, mají společný základ. Jedná se o jednotný styl prolínající se do všech podstatných činností, vztahů či zvyklostí člověka. Nositel životního stylu tím dává najevo individualitu svojí osobnosti.¹⁶²

Lze tedy říci, že každý má životní styl, každý provozuje určité činnosti, každý uznává nějaké hodnoty, každý je součástí určitých sociálních sítí či určitým způsobem využívá volný čas. Velké rozdíly jsou však v tom, jakým způsobem to všechno konkrétní člověk dělá, jaká je jeho preference hodnot, jaké jsou jeho sociální vazby, jaké je využívání volného času.¹⁶³

Volný čas a způsob jeho trávení je důležitým faktorem životního stylu, proto je také současná společnost někdy nazývána společností volného času, přestože v práci strávíme prakticky ¼ aktivního života.¹⁶⁴

Čím se zabýváme ve svém volném čase, jak kvalitní a pestré volnočasové aktivity jsou, je podstatné při utváření vlastní identity. Na jedné straně to umožňuje pocit odlišnosti, na straně druhé přináležitosti ke svým vzorům. Lze očekávat, že rozdíly ve využívání volného času budou otázkou individuální volby, poněvadž jsou to činnosti, které nás baví a děláme je z vlastního zájmu.¹⁶⁵

---

¹⁶¹ Kubátová, H. Sociologie životního způsobu. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. s. 9-11

¹⁶² Duffková, J. Životní způsob/styl a jeho variantnost. 2006. [online]. [cit. 2015-02-26]. Dostupný z: <http://www.janaduff.estranky.cz/clanky/sociologie-zivotniho-stylu/Duffkova_zivotni_zpusob_styl_variantnost_.html >

¹⁶³ Duffková, J. Životní způsob/styl a jeho variantnost. 2006. [online]. [cit. 2015-02-26]. Dostupný z: <http://www.janaduff.estranky.cz/clanky/sociologie-zivotniho-stylu/Duffkova_zivotni_zpusob_styl_variantnost_.html >

¹⁶⁴ Maříková, H. a kol. Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. s. 81-99

¹⁶⁵ Maříková, H. a kol. Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. s. 81-99

V české společnosti se život po roce 1989 výrazně proměnil. Do životního stylu se promítly všechny změny politické, ekonomické, společenské a kulturní, kterými společnost po sametové revoluci prošla. Změny životního stylu měly zase vliv na rodinné a partnerské vztahy.¹⁶⁶ Lidem se nabídly různé možnosti seberealizace. Mladí lidé začali déle a ve větší míře studovat, vzdělání je vnímáno jako jedna z nejvyšších hodnot. Univerzitní vzdělání se stalo dostupnějším, počet vysokoškoláků se prakticky ztrojnásobil. Na významu získalo i celoživotní vzdělávání dospělých. Způsob trávení volného času byl ovlivněn ze dvou částečně protichůdných stran. Někteří lidé se začali mnohem více věnovat své práci, protože chtěli buď vydělat víc peněz, nebo především, protože pracovní trh se v tržním hospodářství proměnil a daleko víc je kladen důraz na výkon. Kdo chtěl uspět, musel velkou část svého volného času obětovat zvýšené pracovní aktivitě, což se netýká výhradně manažerů nebo podnikatelů, ale i běžných zaměstnanců. Na čas společně strávený s rodinou či partnerem tak zbývá méně času. Chybí společné zážitky, protože pracovní, vzdělávací i volnočasové aktivity se konají zpravidla jednotlivě mimo domov. Platí to také pro ženy, které v mnohých případech kvůli podnikání nebo kariéře odsunuly rodinný život na vedlejší kolej. Život totiž najednou nabízel více alternativ než „jen“ založení rodiny a starost o ni. Některé ženy se dokonce dobrovolně rozhodly pro bezdětnost, aby jejich pracovní kariéra nebyla přerušena a dostalo se jim společenského uplatnění. Dnešní doba je typická narůstající soutěživostí a co nejvyšší produktivitou práce, v těchto podmínkách skloubit mateřství s úspěchem v zaměstnání, je pro ženu velmi namáhavé. Významně se také rozšířily možnosti, jak trávit volný čas. Otevřely se hranice a spousta lidí toho využila k cestování do různých míst světa a poznávání jiných kultur. Zahraníčí rovněž bylo a je pro stále větší množství Čechů cílem studijních a pracovních pobytů. Ze Západu k nám pronikly nové životní styly, produkty i myšlenky a materiální stránka vystoupila do popředí.¹⁶⁷ Spotřeba se stala hlavní sférou osobního uspokojení a váha hodnot jako jsou příjem, majetek a život v dostatku obecně postupně stoupala. Bouřlivě se rozvíjel spotřebitelský trh, výrazně se rozšířil rozsah nabízených produktů a služeb a česká společnost zažila něco podobného jako je vytvoření masové spotřební společnosti. Proměnou spotřebitelského trhu se transformovala podoba a fungování

---

¹⁶⁶ Možný, I. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. s. 251

¹⁶⁷ Maříková, H. a kol. Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. s. 81-99

ekonomiky, společnosti a životního stylu lidí.¹⁶⁸

Současná společnost je silně individualizovaná, takže každý si svůj životní styl skládá z činností podle vlastního vkusu a preferencí. Životní styl není výhradně podmíněn sociální vrstvou, společenským postavením nebo tím, z jaké rodiny člověk pochází. Sociologové uvádějí, že na způsob trávení volného času má vliv materiální a kulturní úroveň jedince a jeho kulturní vkus. Je to vlastnost, kterou získáváme v kulturním prostředí rodiny a přátel a také díky vzdělávání ve škole.¹⁶⁹

---

¹⁶⁸ Maříková, H. a kol. Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. s. 100-102

¹⁶⁹ Maříková, H. a kol. Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. s. 81-99

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM NÁZORŮ LIDÍ NA PROBLEMATIKU RODINY A PARTNERSKÝCH VZTAHŮ

Praktická část diplomové práce se bude věnovat provedenému výzkumu, který je zaměřený na zjištění a analýzu postojů lidí k problematice partnerských vztahů a rodiny. Zajímat se bude také o jejich názory na všechny formy soužití a jejich osobní preference. Pokusí se rovněž zachytit, jak se společnost dívá na proměny partnerství a rodiny a jak současné trendy v této oblasti vnímá.

4.1 Metody a techniky výzkumu

V sociálním výzkumu se rozlišují dva základní přístupy, jak je možné skutečnost zkoumat, a to kvantitativní a kvalitativní strategie.¹⁷⁰ Každý z těchto přístupů má své výhody i nevýhody a jsou mezi nimi určité významné rozdíly. Primární rozdíl spočívá v tom, že každý přístup vychází z odlišných filozofických základů. Kvalitativně orientované výzkumy mají svůj základ ve fenomenologii, která vyzdvihuje subjektivní stránku jednání lidí, proto tedy kvalitativní výzkumy uznávají existenci více realit.¹⁷¹ Kvalitativní výzkum si dává za cíl vytvářet nové hypotézy, nové porozumění smyslu. Usiluje o vytváření teorie. Porozumění závisí na vzhledu do co největšího počtu dimenzí zkoumaného problému. Z důvodu slabé standardizace vykazuje kvalitativní výzkum relativně nízkou reliabilitu (opakovaná měření nedosahují týchž výsledků). Na druhé straně nízká standardizace s volnou formou otázek a odpovědí umožňuje vysokou validitu výzkumu (skutečně zkoumáme to, co jsme si předsevzali zkoumat). Kvalitativní výzkum využívá induktivní logiku. V sebraných datech se snaží objevit určité struktury, pravidelnosti, pátrá po významu dat, definuje předběžné závěry. Výsledky udává ve slovní podobě. Z nově odhalených skutečností generuje nové hypotézy nebo nové teorie.¹⁷²

Základem pro kvantitativní výzkum je pozitivismus, z čehož vyplývá názor, že existuje pouze jedna objektivní realita nezávislá na našem cítění, stanoviscích a přesvědčeních. Cílem je vysvětlení jevu.¹⁷³ Měřením získává kvantitativní výzkum o zkoumané problematice přesné a objektivně ověřitelné informace, vyjadřuje je čísly, kvantitativními

---

¹⁷⁰ Reichel, J. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. s. 40

¹⁷¹ Chrásková, M. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. s. 32

¹⁷² Disman, M. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum. Univerzita Karlova, 1993. s. 285-290

¹⁷³ Disman, M. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum. Univerzita Karlova, 1993. s. 285-290

údaji.¹⁷⁴ Zakládá se na testování hypotéz, jehož předpokladem je získat informaci reprezentativní pro celou cílovou populaci. To také vyžaduje co možná největší srovnatelnost dat. Standardizace u kvantitativního výzkumu je velmi silná a tím je zajištěna vysoká reliabilita. Naopak kvůli standardizaci je nutné značně redukovat informace a to může vést k nižší validitě. Respondenti totiž místo popisu vlastního mínění, volí jednu kategorii z nabízeného souboru kategorií. Logika této formy výzkumu je deduktivní.¹⁷⁵ Z teorie nebo obecně definovaného problému se vytvoří hypotézy, které se výzkumem ověřují. Hypotéza predikuje existenci spojení, vztah mezi proměnnými. Je jednoznačná, výstižná a stručná. Má přesně danou podobu. Je to oznamovací věta obsahující dvě proměnné, jejichž vztah se vyjadřuje 2. stupněm přídavného jména nebo příslovce. Hypotéza je vlastně predikcí závěru výzkumu. Není to žádné tipování, ale jedná se o odborný předpoklad, jaké výsledky je možné ze zkoumaných dat vyvodit.¹⁷⁶ Po sběru dat následuje vyhodnocení, jestli závislosti mezi shromážděnými daty odpovídají vzorci predikovanému v hypotéze. Pokud ano, je hypotéza přijata jako platná (verifikace), v opačném případě je hypotéza odmítnuta (falzifikace).¹⁷⁷

Jednou z nejčastěji využívaných výzkumných technik je dotazník. Dotazníkem se ve společenských vědách zjišťují hromadně a rychle fakta, názory, postoje, preference. Mezi výhody dotazníku patří možnost oslovit v krátkém čase velké množství respondentů, zachování jejich anonymity, výzkumník nemusí být osobně přítomen, protože dotazník lze poslat a také jednoduchost zpracování a vyhodnocení dat. V současnosti se stále častěji realizuje výzkum prostřednictvím elektronického dotazníku. Ten má dva typy, e-mailový a webový. E-mailový dotazník se odesílá e-mailem a má zpravidla podobu textového dokumentu. Respondent vepíše odpovědi a odešle zpět. Výzkumník musí znát e-mailové adresy respondentů. Webový dotazník funguje jako webová stránka. Obsahuje políčka, na která se kliká myší a tím se označuje zvolená odpověď. Dotazník může vyplnit každý, kdo

---

¹⁷⁴ Gavora, P. a kol. Elektronická učebnice pedagogického výzkumu. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. ISBN 978-80-223-2951-4. [online]. [cit. 2015-03-04]. Dostupný z: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>

¹⁷⁵ Disman, M. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum. Univerzita Karlova, 1993. s. 285-290

¹⁷⁶ Gavora, P. a kol. Elektronická učebnice pedagogického výzkumu. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. ISBN 978-80-223-2951-4. [online]. [cit. 2015-03-04]. Dostupný z: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>

¹⁷⁷ Disman, M. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum. Univerzita Karlova, 1993. s. 74-77

se na danou webovou stránku přihlásí. Aby získal výzkumník dostatečný počet respondentů, musí být webová stránka dobře propagována.¹⁷⁸

Elektronický dotazník má své výhody, které lze spatřovat v časově a lokálně nezávislém vyplnění, náklady nejsou závislé na počtu respondentů a jsou relativně nízké. Administrace a vyhodnocení jsou automatické a přesné, protože elektronické vyhodnocení odstraňuje riziko chyby. Anonymita je zabezpečena lépe než u běžného dotazníku. Kromě textu se dají využít různé obrázky, videa, animace. Naopak nevýhody jsou v minimální kontrole nad respondenty, hrozí opakované vyplnění jedním respondentem, riziko vlastní selekce, kdy webové dotazníky mohou vyplňovat určité skupiny respondentů podle svojí motivace. Nevyžádané e-mailové dotazníky mohou respondenty obtěžovat a webový dotazník je náročnější na vytvoření.¹⁷⁹

Pro zpracování praktické části svojí diplomové práce jsem použila kvantitativní výzkum a výzkumnou techniku elektronický webový dotazník. Anonymní dotazník¹⁸⁰ je sestavený a přizpůsobený tomuto konkrétnímu šetření, je vyhotovený v Google dokumentech. Odpovědi jsou v této aplikaci bez zásahu výzkumníka i on-line ukládány, čímž je zaručena anonymita respondentů, a následně vyhodnoceny. Další zpracování se pak uskutečnilo v programu Microsoft Excel, kde se dají údaje filtrovat podle různých parametrů, analyzovat a graficky znázornit. Propagaci webové stránky s vytvořeným dotazníkem jsem provedla tak, že jsem odkaz na webovou stránku odeslala na e-mailové adresy svých známých a zároveň jsem je požádala o přeposlání odkazu dál a také jsem odkaz vystavila na sociální síti.

Zkoumané téma je velmi obsáhlé, proto i rozsah otázek je širší. Dotazník obsahuje celkem 40 otázek rozdělených do dvou částí, z toho 15 otázek je uzavřených, 23 otázek Likertovy škály, 1 intervalová škála a na konci dotazníku 1 otevřená otázka.¹⁸¹ První část má 8 otázek, jež jsou zaměřené na zjištění demografických a informativních údajů

---

¹⁷⁸ Gavora, P. a kol. Elektronická učebnica pedagogického výskumu. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. ISBN 978-80-223-2951-4. [online]. [cit. 2015-03-04]. Dostupný z: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>

¹⁷⁹ Gavora, P. a kol. Elektronická učebnica pedagogického výskumu. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. ISBN 978-80-223-2951-4. [online]. [cit. 2015-03-04]. Dostupný z: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>

¹⁸⁰ Celé znění dotazníku je přílohou č. 1

¹⁸¹ Gavora, P. a kol. Elektronická učebnica pedagogického výskumu. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. ISBN 978-80-223-2951-4. [online]. [cit. 2015-03-04]. Dostupný z: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>

o respondentech. Díky tomu lze porovnat odlišnosti v postojích mezi muži a ženami, preference osob ve věku 18 - 35 let v porovnání s osobami z věkové skupiny nad 35 let, případně rozdíly v názorech mezi lidmi podle jejich bydliště (vesnice versus město) či typu soužití, ve kterém aktuálně žijí. Zajímavé se také jeví porovnání stávající formy soužití respondentů s formou soužití, kterou považují pro sebe za nejvhodnější. Stejně tak jako jejich mínění, zda na volbu formy soužití u nich měla vliv orientační rodina.

Druhá část dotazníku s 32 otázkami se orientuje na poznání názorů, postojů a hodnot dotazovaných osob. Otázky zkoumají, co si respondenti představují pod pojmem rodina (otázka č. 1), jaké nacházejí příčiny pozdějšího zakládání rodiny a preferování nesezdaného soužití u mladých a jaký je jejich vlastní pohled na nesezdané soužití a manželství (otázky č. 2 – 7, č. 12), co si myslí o lidech žijících singles (otázky č. 8 – 9, č. 13 – 16). Další otázky směřují k získání informací o tom, jak respondenti vidí vzájemnou komunikaci s partnerem či mezi členy rodiny (otázky č. 17 – 21), co míní o využívání volného času (otázky č. 22 – 25), o tradičním dělení mužských a ženských rolí v rodině (otázky č. 26 – 27), jaká je jejich tolerance různých forem soužití (otázky č. 28 – 29), v čem spatřují největší problémy partnerských a rodinných vztahů (otázky č. 10 – 11) a v neposlední řadě jaké uznávají hodnoty (otázky č. 30 – 31). Otevřená otázka č. 32 se ptá, jaká kritéria tvoří kvalitu jejich partnerského vztahu. V úvodu dotazníku byli respondenti poučeni, jak mají dotazník vyplňovat, označit kliknutím myši vždy pouze jedinou odpověď nejlépe vystihující jejich postoj. Byla jim zajištěna anonymita, proto byli požádáni v odpovědích o upřímnost.

4.2 Cíle výzkumu a stanovení hypotéz

Výzkumná část je zaměřena na zjištění názorů a postojů lidí k tématu partnerských vztahů a rodiny. Cílem je tedy ověřit, jaká forma soužití je respondenty preferována, jaký význam přikládají tradičním hodnotám, co si představují pod pojmem rodina. Dále identifikovat faktory, které podle nich nejvíce ohrožují rodinné či partnerské soužití. Odкрыt, zda jsou respondenti tolerantní ke všem typům soužití. Dílčím cílem je zjistit, zda jsou rozdíly v názorech mezi muži a ženami nebo věkovými skupinami 18 – 35 a nad 35 let na některá zkoumaná témata a provést jejich komparaci.

Nejdříve jsem si stanovila tyto výzkumné otázky:

1. Jaké typy soužití považují respondenti za rodinu?

2. Upřednostňují respondenti život v manželství nebo nesezdaném soužití?
3. Jak tolerantní je společnost k různým formám soužití, přijímá soužití homosexuálních párů i výchovu dětí těmito páry? Jsou rozdíly v pohledu žen a mužů?
4. Co si respondenti myslí o osobách žijících singles a jejich důvodech pro tento životní styl? Myslí si, že jejich rozhodnutí je dobrovolné?
5. Jaké problémy nejvíce ohrožují rodinu a partnerské vztahy?
6. Projevují se změny životního stylu ve využívání volného času, komunikaci mezi partnery a dělení rolí na mužské a ženské?

Z výzkumných otázek jsem s ohledem na stanovené cíle výzkumu vytvořila osm hypotéz.

H1: Pokud se soužití sestává z generace rodičů a generace dětí, tak je vnímáno jako rodina.

H2: Nesezdané soužití je v současnosti preferováno víc než život v manželství.

H3: Ženy jsou v otázce výchovy dětí homosexuálními páry tolerantnější než muži.

H4: Nepochota se vázat a přijímat zodpovědnost je častějším důvodem pro život singles u mužů než u žen.

H5: Respondenti si myslí, že víc než sociálně ekonomické problémy ohrožují rodinné a partnerské vztahy sociálně patologické jevy.

H6: Pro muže je dostatek času pro sebe a své koníčky důležitější než pro ženy.

H7: Ženy se častěji než muži svěřují partnerům se svými problémy.

H8: Respondenti ve věku 18 - 35 let rozdělují role na mužské a ženské méně často než respondenti ve věku nad 35 let.

4.3 Výběr respondentů a charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvoří lidé ve věku od 18 let, horní věková hranice není omezena. Jedná se o muže i ženy s různým stupněm vzdělání, žijící ve městě i na vesnici, v různých formách soužití. Výzkumná jednotka byla utvořena technikou nabalování (tzv. metoda sněhové koule či snowball), konkrétně pomocí e-mailových kontaktů a sociální sítě, kdy byly osloveny osoby z okruhu mých přátel a známých a zároveň byly požádány o rozšíření dotazníku svým dalším známým, a to přeposláním e-mailu s odkazem na webový dotazník

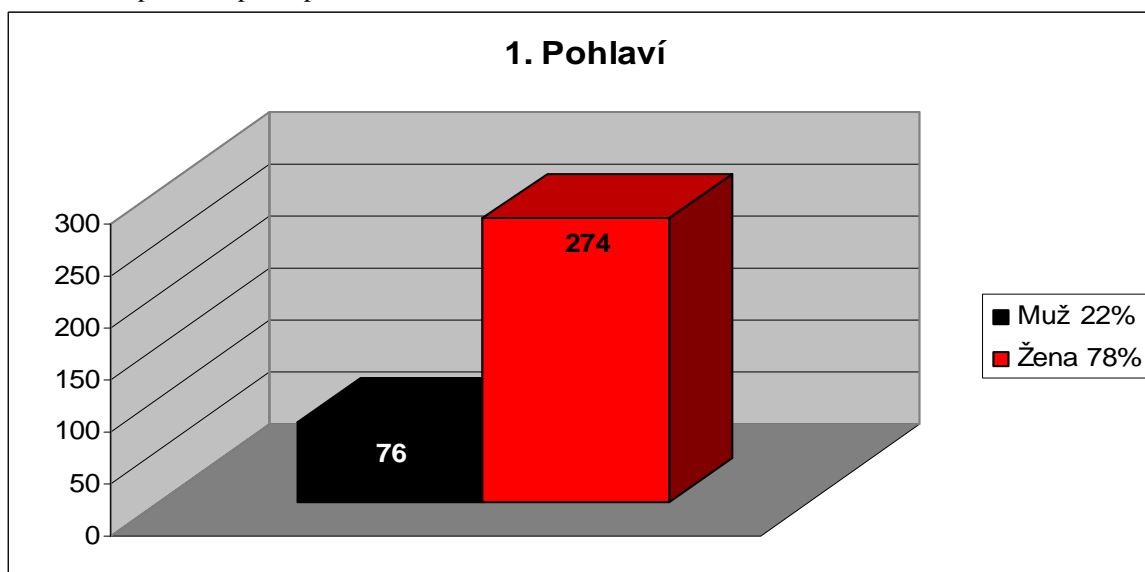
nebo sdílením odkazu na sociální síti. Zde se pravděpodobně projevila nevýhoda použité techniky výzkumu, kdy dotazník mezi sebe šíří pouze osoby, které se více či méně znají a předpokládá se u nich, že žijí v podobných životních podmínkách, mají podobný životní styl, uznávají podobné hodnoty. Výzkumný soubor tedy není reprezentativní a výsledky výzkumu tak mají jenom orientační charakter, nelze je zobecnit na celou populaci.

V prosinci 2014 jsem realizovala pilotáž, kde jsem si ověřila jasnost, srozumitelnost a způsobilost otázek. Pilotáž byla provedena s osmi respondenty. Dotazníkové šetření potom probíhalo v období leden až únor 2015 a zúčastnilo se ho celkem 354 respondentů. Z celkového počtu 354 vyplněných dotazníků jsem pro jejich neúplnost musela 4 dotazníky vyřadit, takže konečné vyhodnocení jsem prováděla z dotazníků od 350 respondentů.

4.4 Analýza, vyhodnocení a interpretace výsledků

V této kapitole bude provedeno vyhodnocení dotazníku. Výsledky v procentech jsou zaokrouhleny na celá čísla. Nejprve se budu zabývat demografickými a informativními údaji o respondentech, které jsou obsaženy v I. části dotazníku pod otázkami 1 – 8. Z celkového počtu 350 respondentů, kteří správně vyplnili a odeslali dotazníky, bylo celkem 274 (78%) žen a 76 (22%) mužů. Vše zobrazuje graf č. 1.

Graf č. 1 Respondenti podle pohlaví

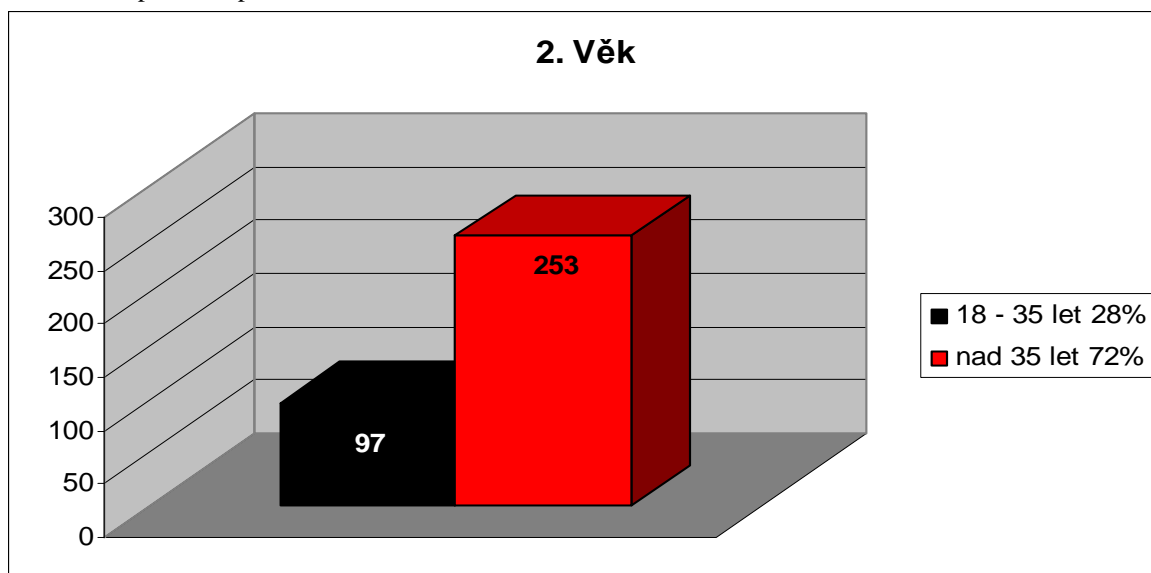
Výrazně vyšší zastoupení žen je podle mého názoru způsobeno nejen tím, že ženy jsou obecně více ochotné vyplňovat dotazníky týkající se rodinných a partnerských vztahů, ale

také způsobem rozšíření dotazníku. Mezi mými přáteli ze zaměstnání i dosavadního studia (SŠ i VŠ), kterým jsem dotazník posílala, je větší množství žen.

Další otázka se týkala věku, spodní hranice je omezena plnoletostí, horní hranice je bez omezení. Respondenty jsem rozdělila do dvou věkových skupin, aby bylo možné porovnávat, zda a jak se názory na daná témata s věkem mění. První skupina jsou osoby ve věku 18 – 35 let, těch se výzkumu zúčastnilo 97 (28%). Věková hranice 18 – 35 byla stanovena proto, že osoby z této věkové skupiny by právě měly začít vstupovat do trvalých partnerských svazků a zakládat rodiny. Druhá skupina jsou osoby ve věku nad 35 let a do výzkumu se jich zapojilo 253 (72%). Rozdělení respondentů je v grafu č. 2. Zřetelně vyšší účast ve druhé věkové skupině je bezpochyby způsobena větším rozsahem věkové skupiny a také tím, že většina mých známých se rekrutuje z této věkové skupiny.

Graf č. 2 Respondenti podle věku

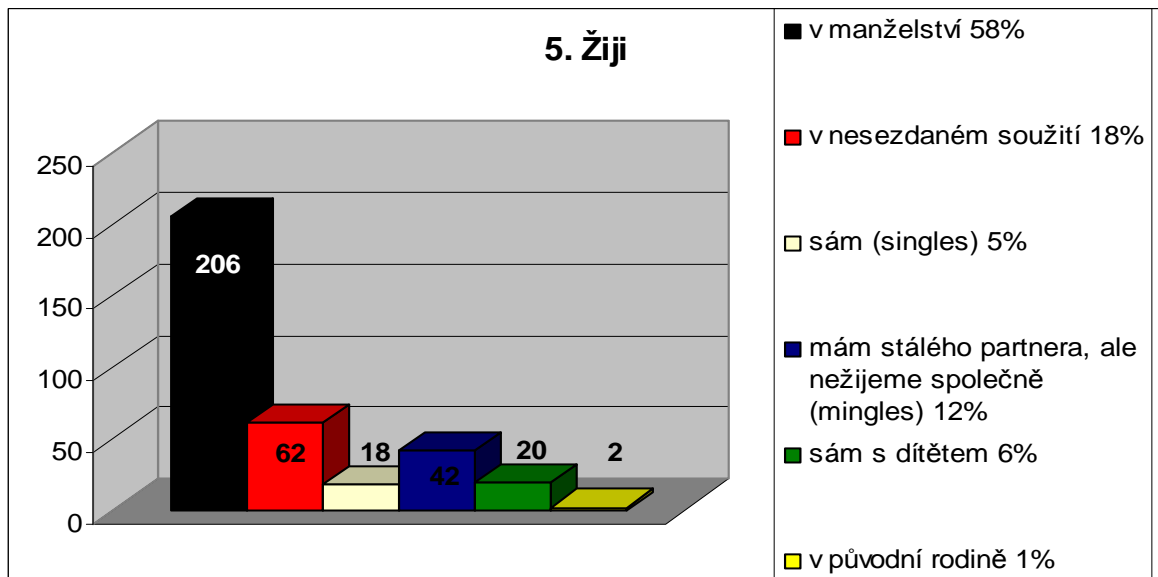
Otázka č. 3 rozděluje respondenty podle nejvyššího dosaženého vzdělání. Nejvíce respondentů má vysokoškolské vzdělání, celkem je to 181 (51%) osob, 9 (3%) osob má vyšší odborné vzdělání, střední vzdělání s maturitou získalo 133 (38%) osob a 27 (8%) osob je vyučených. Žádný z respondentů neuvedl základní vzdělání. Opět se zde patrně projevilo to, že se výzkumu zúčastnili především lidé z okruhu mých známých, kam ve velké míře patří bývalí i současní spolužáci ze střední a vysoké školy.

Dále respondenti odpovídali, zda bydlí ve městě či na vesnici. Bydliště ve městě uvedlo 260 (74%) osob a na vesnici 90 (26%) osob. Grafické znázornění těchto dvou otázek dávám pouze do přílohy č. 3, údaje nejsou pro vyhodnocení výzkumu relevantní.

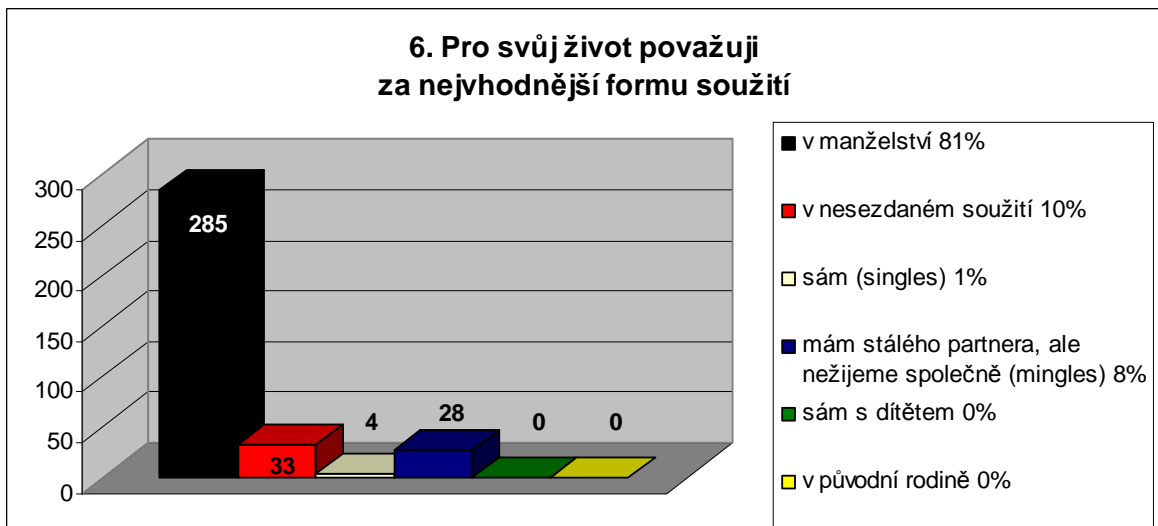
Na otázku č. 5 týkající se formy soužití, ve které nyní respondenti žijí, 206 (58%) osob odpovědělo v manželství, 62 (18%) v nesezdaném soužití, 42 (12%) osob má stálého partnera, ale nežije s ním ve společné domácnosti, 20 (6%) je osamělých rodičů s dítětem, 18 (5%) lidí žije singles a 2 (1%) respondenti žijí v původní rodině. Celkem žije v nějakém partnerském soužití 310 osob (88%), což je podle mě poměrně vysoký podíl. Navíc v dnešní době, kdy se rozvádí téměř každé druhé manželství, žije v manželství nadpoloviční většina respondentů, o 62 osob (17%) víc než v ostatních formách soužití dohromady, a to je pro mě také pozitivní zjištění.

Zajímavé se jeví srovnání výsledků otázky č. 5 a otázky č. 6, ve které respondenti odpovídali na to, jakou formu soužití považují pro svůj život za nejvhodnější, v jakém soužití by chtěli žít. Pro 285 dotazovaných je nejvhodnější formou soužití manželství, pro 33 (10%) nesezdané soužití, 28 (8%) dotazovaných chce mít stálého partnera, ale nechce s ním sdílet společnou domácnost a pouze 4 (1%) respondenti chtějí žít singles. Za nejvhodnější formu soužití nepovažuje žádný respondent život osamělého rodiče s dítětem a život v původní rodině. Proti současnému stavu by se počet lidí v manželství zvýšil o 79 (23%) osob a celkově by tak chtělo v manželství žít 81% lidí, z čehož usuzuji, že respondenti upřednostňují manželství před ostatními formami soužití, respektive si přejí žít v manželství, i když ve skutečnosti je trend opačný. Naopak z lidí, kteří nyní žijí v manželství, by jich 10 již manželství neuzavíralo, ale 6 by žilo v nesezdaném soužití a 4 osoby by dokonce se stálým partnerem nechtěly ani vést společnou domácnost a byly by mingles. Uvedené výsledky vypovídají také o tom, že život osamělého rodiče s dítětem si lidé zpravidla nevybírají dobrovolně, protože ani jeden z respondentů si takovou formu soužití nezvolil, ba co víc, všichni stávající osamělí rodiče by si přáli žít v manželském svazku. Grafické znázornění výsledků obou otázek je pro porovnání v následujících grafech č. 3 a č. 4.

Graf č. 3 Respondenti podle soužití, ve kterém nyní žijí

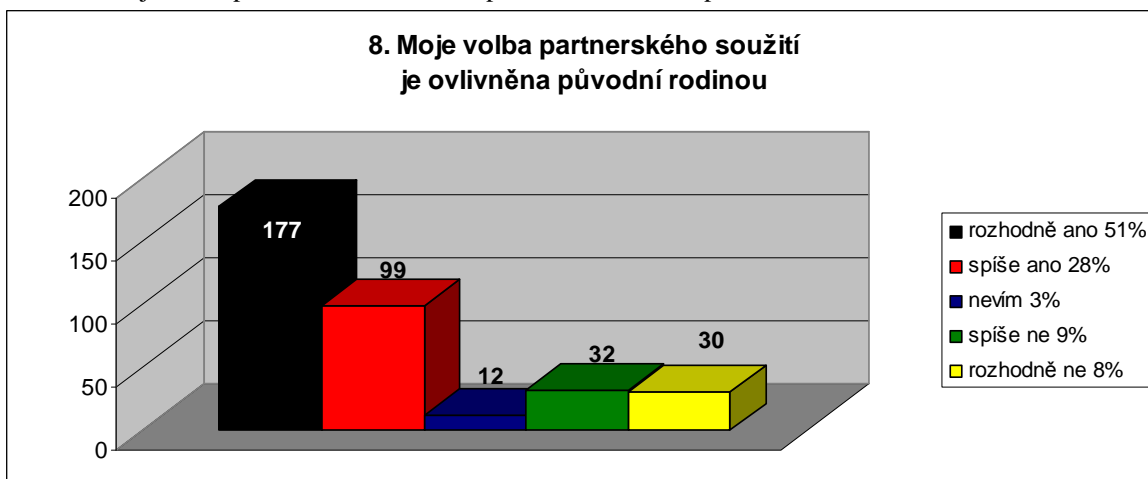

Graf č. 4 Respondenti podle formy soužití, kterou považují pro svůj život za nejvhodnější

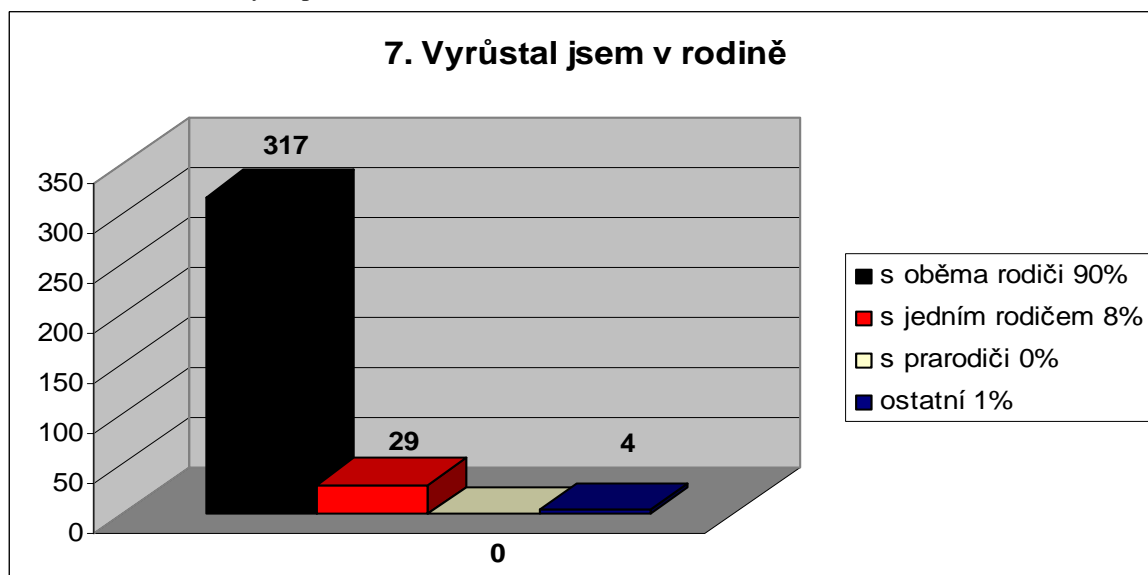

Na otázku č. 8, zda je volba partnerského soužití ovlivněna původní rodinou, odpovědělo 276 (79%) respondentů kladně. A protože 317, tj. 91% osob vyrůstalo v rodině s oběma rodiči, vyvozují, že respondenti uvádějí jako nejvhodnější formu soužití manželství, případně jinou formu párového soužití (NS, mingles). K těmto otázkám se vztahují grafy č. 5 a č. 6.

Graf č. 5 Jak je volba partnerského soužití respondentů ovlivněna původní rodinou?

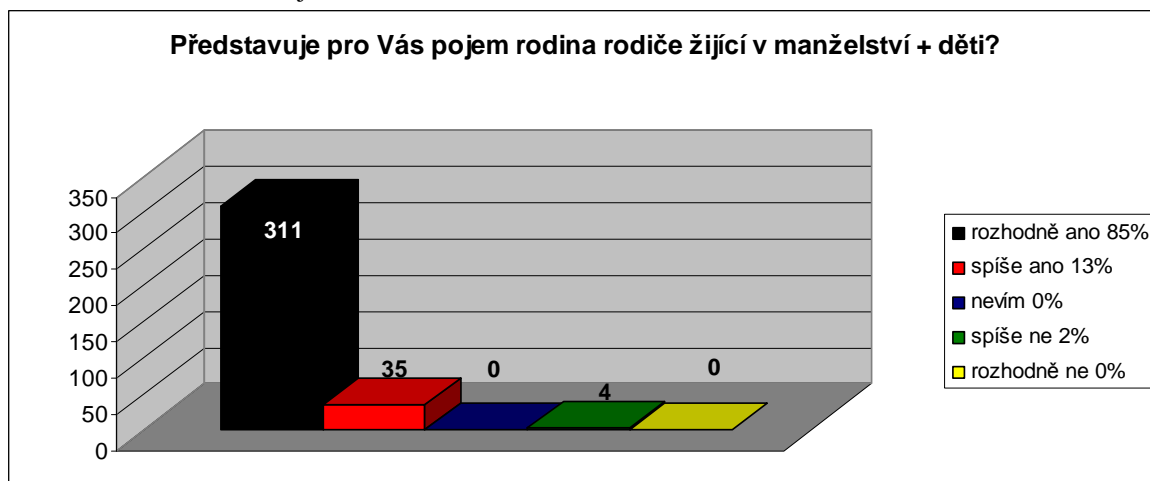
Graf č. 6 Původní rodiny respondentů

První otázka II. části dotazníků zjišťuje, co pro respondenty znamená pojem rodina, co si pod tímto pojmem představují. Otázka je rozdělena na sedm tvrzení, ke každému se respondenti vyjadřovali na pětistupňové škále.

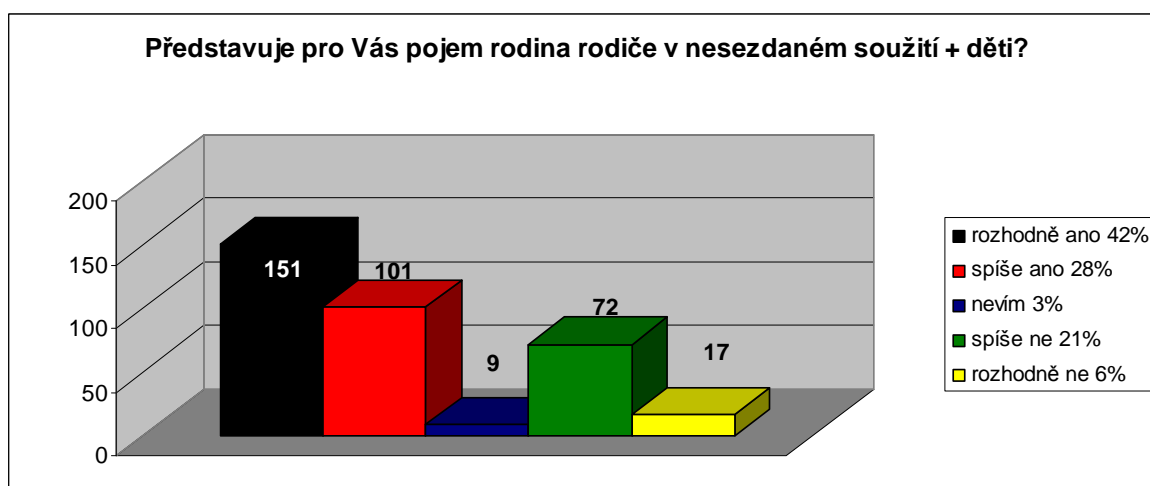
Na tvrzení, zda rodinu představují rodiče žijící v manželství + děti, odpovědělo 311 (85%) respondentů *rozhodně ano*, 35 (13%) *spíše ano*, pouze 4 (2%) respondenti odpověděli *spíše ne*. Kladných odpovědí bylo tedy celkem 346 (99%). Zcela jednoznačně je tento typ soužití považován za rodinu. Odpovědi jsou zaznamenány v grafu č. 7.

Graf č. 7 Rodina = rodiče žijící v manželství + děti?

Další tvrzení je, zda rodinu představují rodiče v nesezdaném soužití + děti. Tady *rozhodně ano* odpovědělo 151 (43%), *spíše ano* 101 (29%) dotázaných osob, takže celkem je kladných odpovědí 252 (72%). Záporných odpovědí celkem je 89 (25%), 9 (3%) dotazovaných není rozhodnuto. Celkově je i tato forma soužití považována za rodinu, ale stanovisko respondentů není již tak jednoznačné. To by nasvědčovalo tomu, že hlavním znakem rodiny není pro respondenty existence dítěte v rodině, ale spíš soužití rodičů. Výsledky znázorňuje graf č. 8.

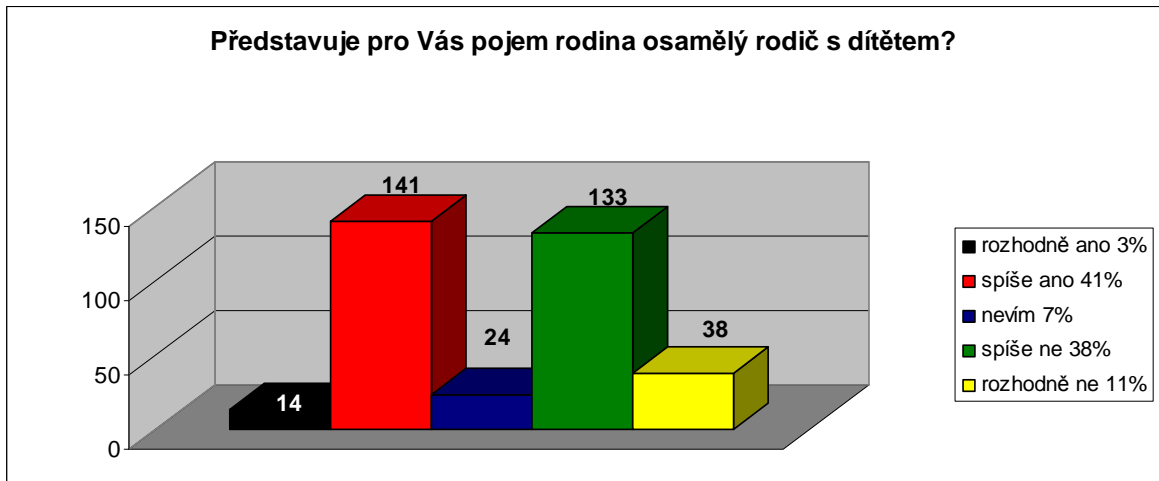
Graf č. 8 Rodina = rodiče v nesezdaném soužití + děti?

Graf č. 9 zobrazuje četnost odpovědí na výrok, zda rodinu představuje osamělý rodič s dítětem. *Rozhodně ano* odpovědělo jen 14 (4%) dotazovaných, *spíše ano* pak 141 (40%) dotazovaných. Dohromady se kladně vyjádřilo 155 (44%) respondentů. Odpověď *spíše ne* označilo 133 (38%) a *rozhodně ne* 38 (11%) dotazovaných, což celkem představuje

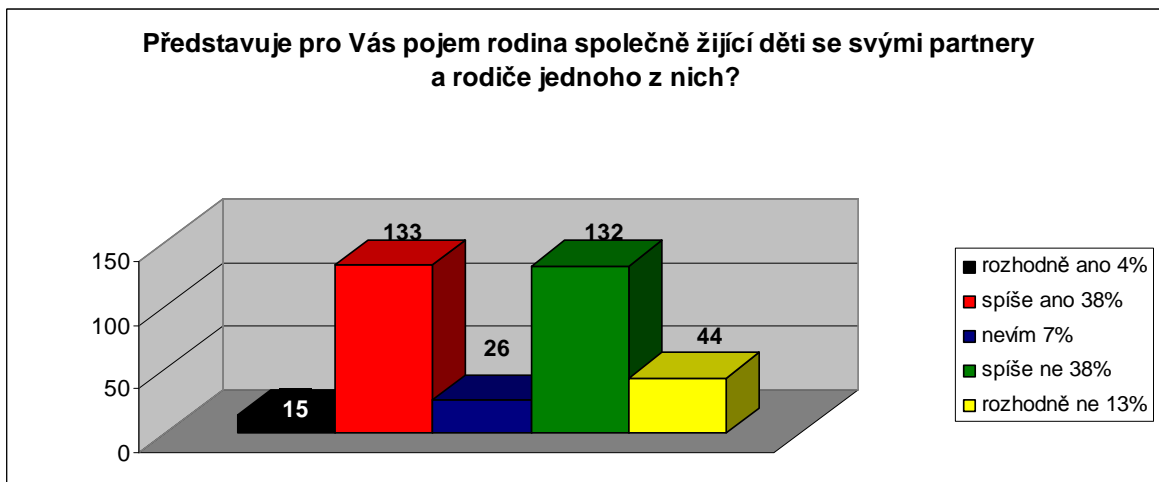
171 (49%) respondentů. K tomu 24 (7%) respondentů se nekloní k žádné variantě. Soužití osamělého rodiče s dítětem tudíž dotazované osoby nepovažují za rodinu a to potvrzuje, že pro respondenty je předpokladem rodiny párové soužití osob, nikoliv soužití s dítětem.

Graf č. 9 Rodina = osamělý rodič s dítětem?

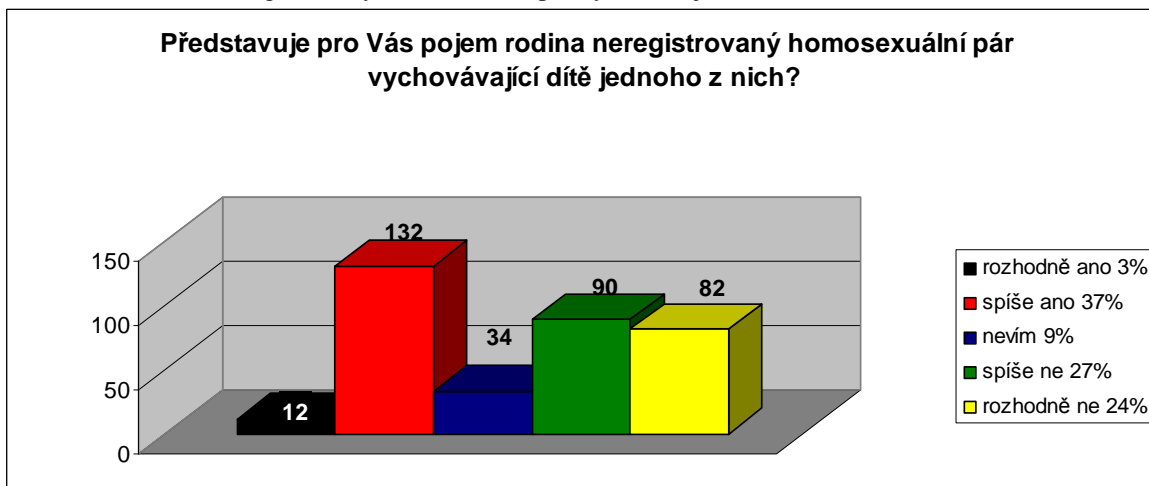
Odpovědi na tezi, zda společně žijící dospělé děti se svými partnery a rodiče jednoho z nich představují rodinu, vypadají následovně (graf č. 10). *Rozhodně ano* se vyjádřilo 15 (4%) osob, *spíše ano* 133 (38%) osob, 132 (37%) lidí si myslí, že *spíše ne* a 44 (13%) *rozhodně ne*. Možnost *nevím* zvolilo 26 (8%) dotazovaných. Celkový počet kladných odpovědí je tak 148 (42%) vůči celkem 176 (50%) záporným. Ani tuto variantu společného soužití respondenti nevnímají jako rodinu.

Graf č. 10 Rodina = společně žijící dospělé děti se svými partnery a rodiče jednoho z nich?

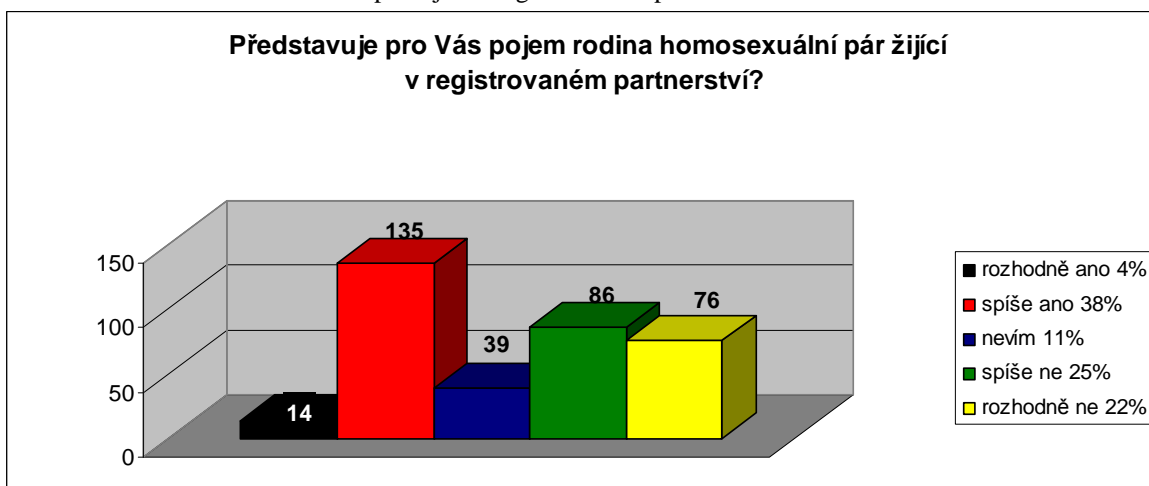

Následující dvě prohlášení se týkají soužití homosexuálních párů. Odpovědi u obou jsou dost podobné. V prvním případě se jedná o neregistrovaný homosexuální pár vychovávající dítě, kde 12 (4%) lidí odpovědělo *rozhodně ano* a 132 (37%) *spíše ano*. Kladných odpovědí je tedy celkem 144 (41%) proti 172 (49%) negativním odpovědím, 34 (10%) osob není rozhodnuto.

Graf č. 11 Rodina = neregistrovaný homosexuální pár vychovávající dítě?

Graf č. 12 Rodina = homosexuální pár žijící v registrovaném partnerství?

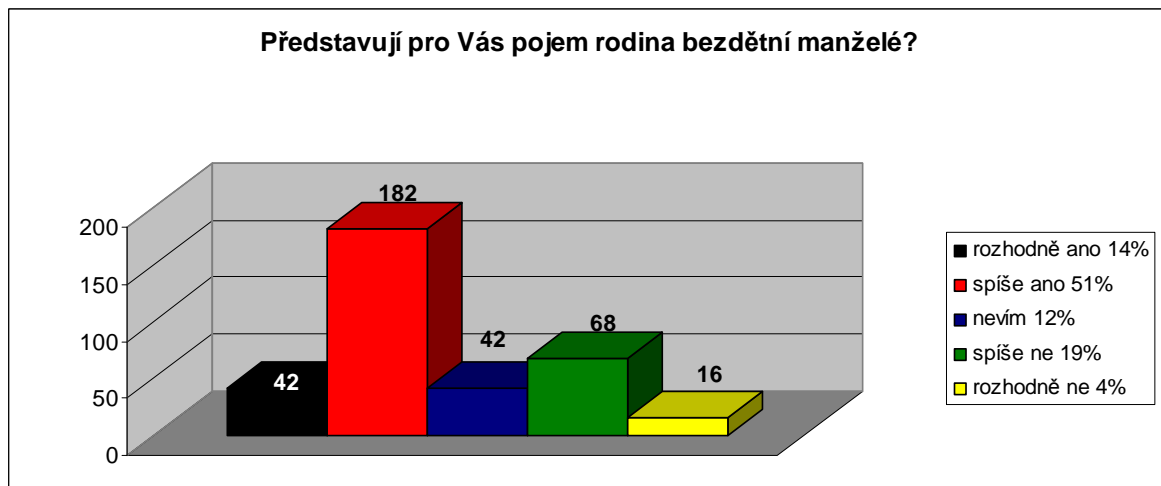

V druhém případě jde o registrovaný homosexuální pár bez dětí. Tady je dokonce celkově víc kladných reakcí než u předchozí možnosti, a to 149, což je 43%. *Rozhodně ano* odpovědělo 14 (4%) respondentů, *spíše ano* 135 (39%). Počet záporných odpovědí klesl na 162 (46%) i vzhledem k nárůstu respondentů s odpovědí *nevím*, kterých je absolutně 39, procentuálně 11%. Odpovědi *rozhodně ne* zde evidují téměř dvojnásobek oproti možnosti *společně žijící dospělí děti se svými partnery a rodiče jednoho z nich*. (grafy č. 11 a č. 12).

Podle uvedených výsledků musím konstatovat, že respondenti nepovažují ani jednu variantu homosexuálního soužití za rodinu. Na jejich rozhodnutí pravděpodobně tak nemá vliv skutečnost, zda v soužití jsou děti či ne.

Poslední tvrzení se táže, zda respondenti považují za rodinu bezdětné manžele. Reakce dotazovaných jsou uvedeny v grafu č. 13. *Rozhodně ano* odpovědělo 42 (12%), *spíše ano* 182 (52%), *nevím* 42 (12%), *spíše ne* 68 (19%) a *rozhodně ne* 16 (5%) dotazovaných osob. Celkové skóre je: 224 (64%) dotazovaných osob souhlasí s tvrzením, 84 (24%) dotazovaných osob nesouhlasí s tvrzením a 42 (12%) se nepřiklání k žádné variantě. Bezdětní manželé jsou respondenty nesporně považováni za rodinu a potvrzuje to předchozí výsledky. Aby soužití bylo vnímáno jako rodina, nemusí v něm být děti.

Graf č. 13 Rodina = bezdětní manželé?

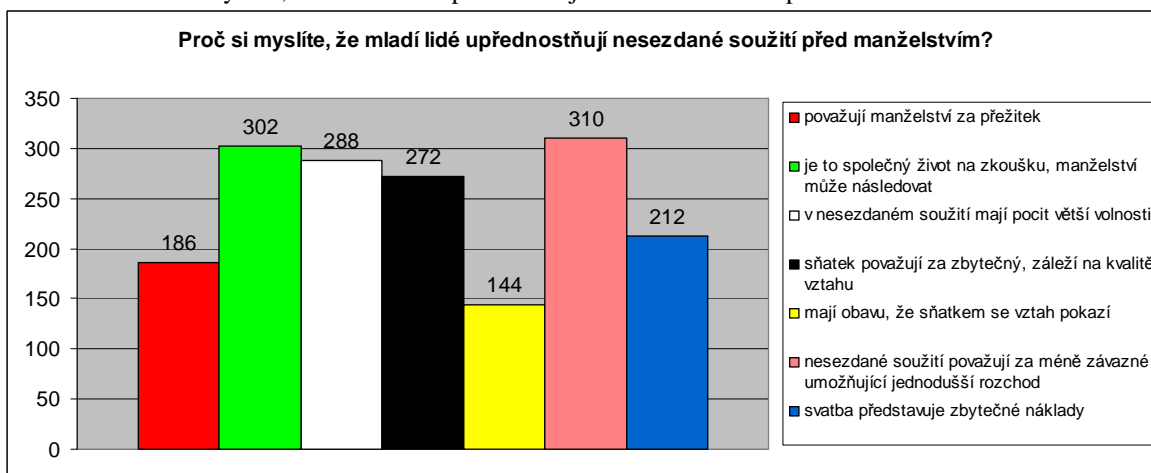

Následuje druhá otázka, která u respondentů zjišťuje, co si myslí o důvodech mladých lidí pro upřednostňování nesezdaného soužití před manželstvím. Respondenti svůj názor na každé ze sedmi tvrzení projevují na pětistupňové škále. Graf č. 14 zobrazuje všechny kladné odpovědi, uveden je tedy součet odpovědí *rozhodně ano* a *spíše ano* pro každé jednotlivé tvrzení. Nejvíce respondentů 310 (89%) si troufá tvrdit, že důvodem je, že *mladí považují nesezdané soužití za méně závazné umožňující jednodušší rozchod*, možnost je to *společný život na zkoušku*, *manželství může následovat* označilo kladně 302 (86%) dotazovaných, dále 288 (82%) se domnívá, že *v nesezdaném soužití mají pocit větší volnosti*. S prohlášením *sňatek považují za zbytečný, záleží na kvalitě vztahu* souhlasí 272 (78%) dotazovaných osob. 212 (61%) je přesvědčeno o tom, že pro mladé *svatba představuje zbytečné náklady* a 186 (53%), že *považují manželství za přežitek*. Tvrzení

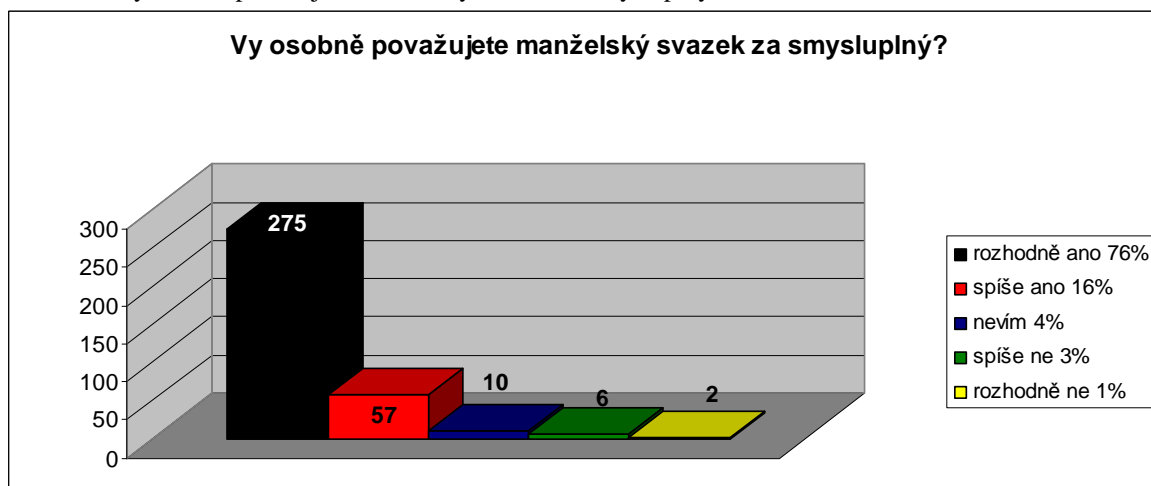
mají obavu, že sňatkem se vztah pokazí, hodnotí souhlasně 144 (41%) respondentů. Je to jediné z tvrzení, které získalo méně než 50% kladných odpovědí a dá se konstatovat, že nebylo respondenty přijato jako důvod upřednostňování nesezdaného soužití před manželstvím mladými lidmi.

Graf č. 14 Proč si myslíte, že mladí lidé upřednostňují nesezdané soužití před manželstvím?

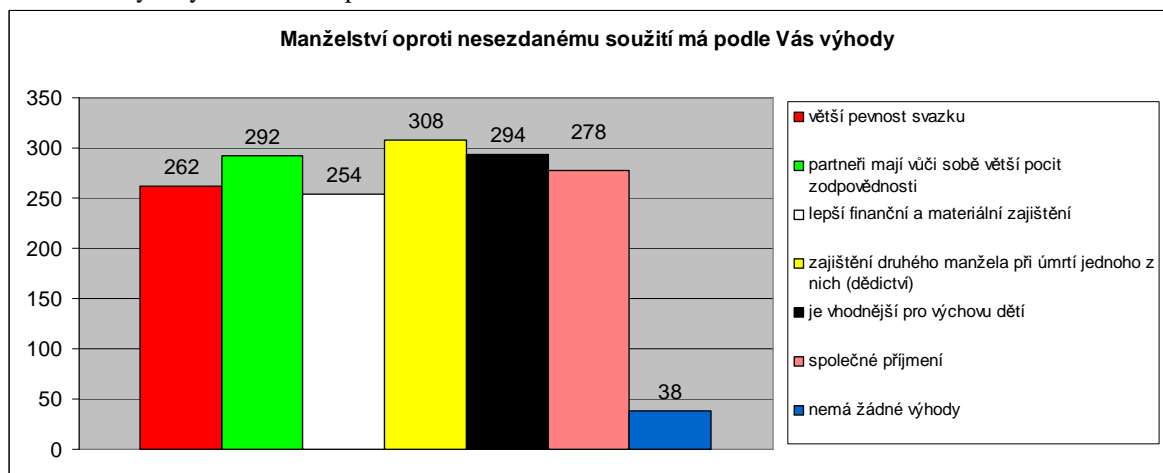
V otázce třetí byli respondenti dotazováni, zda osobně považují manželský svazek za smysluplný. *Rozhodně ano* odpověděla naprostá většina 275 (78%) respondentů, k tomu *spíše ano* 57 (16%), celkově tedy manželský svazek považuje za smysluplný 332 (95%) dotazovaných osob. *Rozhodně proti* jsou pouze 2 (necelé 1%) dotazování, 6 (2%) odpovídá *spíše ne* a 10 (3%) se nekloní k žádné možnosti. Tyto odpovědi jsou v souladu a podtrhují výsledky otázky, jakou *formu soužití považují respondenti pro svůj život za nejvhodnější*, kde manželství bylo označeno v 81%.

Graf č. 15 Vy osobně považujete manželský svazek za smysluplný?

Další z otázek se zaměřuje na výhody manželství v porovnání s nesezdaným soužitím. Otázka obsahuje sedm tvrzení, na která respondenti odpovídají na pětistupňové škále. Souhlasné odpovědi *rozhodně ano* a *spíše ano* jsou sečteny a uvedeny v grafu č. 16. Nejčastěji se respondenti vyjadřují, že výhodou manželství vůči nesezdanému soužití je *zajištění druhého manžela při úmrtí jednoho z nich (dědictví)*, tuto výhodu uvádí 308 (88%) dotazovaných. Následuje názor *je vhodnější pro výchovu dětí* u 294 (84%) dotazovaných. 292 (83%) souhlasí s výrokem, že *partneři mají vůči sobě větší pocit zodpovědnosti* a 278 (79%) považuje za výhodu *společné příjmení*. Manželství představuje *pevnější svazek* pro 262 (75%) respondentů a *lepší finanční a materiální zajištění* je výhodou pro 254 (73%) dotazovaných. Všechna tato tvrzení jsou vnímána jako výhody manželství, protože se tak vyslovila nadpoloviční většina respondentů. Pouze 38 (11%) nevidí v manželství žádnou z uvedených výhod.

Graf č. 16 Výhody manželství oproti nesezdanému soužití

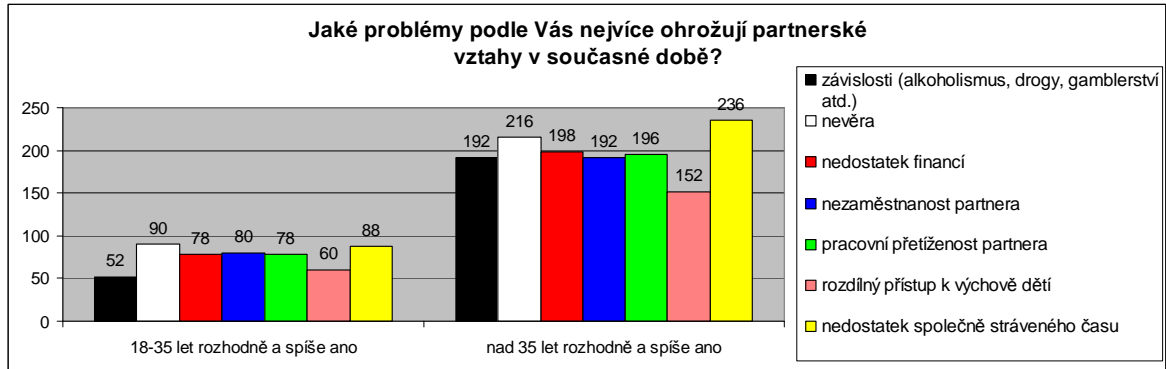
Dále se respondentů ptám, které problémy podle nich nejvíce ohrožují partnerské a rodinné vztahy a které z těchto problémů by sami nebyli ochotni tolerovat delší dobu a vztah by ukončili. Odpovědi na tyto dvě otázky jsou vyznačeny v grafech č. 17 a č. 18. Ke každému ze sedmi tvrzení se mohli respondenti vyjádřit na pětistupňové škále. Všechny kladné odpovědi zahrnující *rozhodně ano* a *spíše ano* jsou rozděleny podle věkových skupin, aby mohly být vzájemně porovnány. Věková skupina 18 – 35 let zahrnuje 97 a věková skupina nad 35 let 253 osob. 90 (93%) respondentů z věkové skupiny 18 – 35 let si myslí, že největší ohrožení pro partnerské vztahy představuje *nevěra* a 88 (91%) dotazovaných *nedostatek společně stráveného času*. Pro *nezaměstnanost partnera* se vyslovilo 80 (82%) osob. Stejně souhlasů 78 (80%) má *nedostatek financí* a *pracovní přetíženost partnera*.

Rozdílný přístup k výchově dětí označilo 60 (62%) tázaných osob a *závislosti* získaly od respondentů nejméně souhlasných odpovědí 52 (54%), což je pro mě překvapením. U věkové skupiny nad 35 let vypadají odpovědi následovně: nejvíce kladných odpovědí 236 (93%) získala možnost *nedostatek společně stráveného času*, dále je to *nevěra* v 216 (85%) případech, 198 (78%) respondentů spatřuje ohrožení partnerských vztahů také v *nedostatku financí* a 196 (77%) odpovědělo kladně na tvrzení *pracovní přetíženost partnera*. Shodně 192 (76%) osob označilo *závislosti* a *nezaměstnanost partnera*. Nejméně lidí a to 152 (60%) soudí, že partnerské vztahy ohrožuje *rozdílný přístup k výchově dětí*. Celkové výsledky za obě skupiny dohromady jsou od nejvíce po nejméně ohrožující problémy tyto: *nedostatek společně stráveného času* 324 (93%), *nevěra* 306 (87%), *nedostatek financí* 276 (79%), *pracovní přetíženost partnera* 274 (78%), *nezaměstnanost partnera* 272 (78%), *závislosti* 244 (70%), *rozdílný přístup k výchově* 212 (60%) dotazovaných. Vzájemným porovnáním lze zjistit, že u obou skupin jsou nejvíce ohrožujícími faktory partnerských a rodinných vztahů *nedostatek společně stráveného času* a *nevěra*. Dále jsou také významné socioekonomické faktory, jako je *nezaměstnanost* a *nedostatek financí*, pro kategorii 18 – 35 jsou o něco podstatnější než pro kategorii nad 35 let. Naopak *závislosti* jsou pro respondenty nad 35 let o 22% více ohrožujícím faktorem než pro kategorii 18 – 35. Překvapilo mě ale, že u obou kategorií patří k méně ohrožujícím faktorům partnerských a rodinných vztahů.

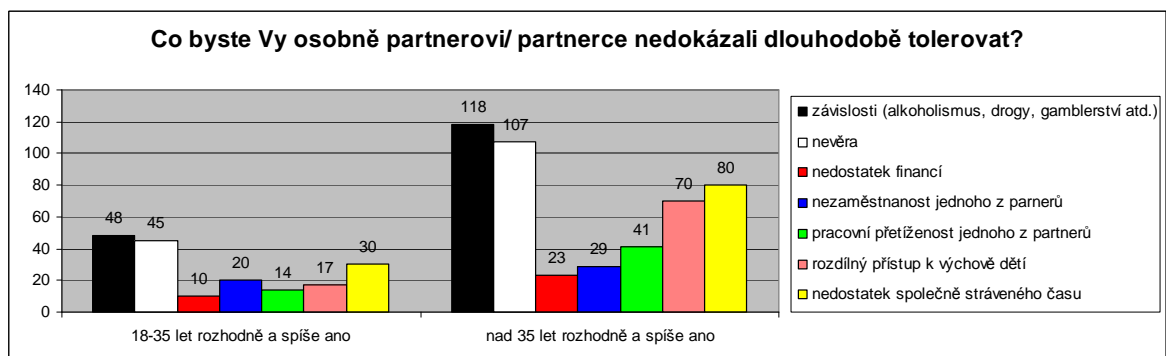
Dalším zkoumáním byly zjištěny problémy, které by *respondenti dlouhodobě partnerovi netolerovali a byly by důvodem pro ukončení vztahu*. Ve věkové skupině 18 – 35 jsou to především *závislosti*, a to u 48 (49%) respondentů, 45 (46%) *nevěra*, *nedostatek společně stráveného času* by netolerovalo 30 (31%) dotazovaných, 20 (21%) osob se vyslovilo pro *nezaměstnanost*, *rozdílný přístup k výchově dětí* by byl důvodem pro 17 (18%), 14 (14%) uvádí *pracovní přetíženost partnera* a pouze 10 (10%) považuje *nedostatek financí* za důvod k ukončení vztahu. Věková skupina nad 35 let uvádí shodně na prvním místě *závislosti*, a to ve 118 (46%) případech, následuje *nevěra* u 107 (42%) a *nedostatek společně stráveného času* u 80 (32%) dotazovaných, 70 (28%) by netolerovalo *rozdílný přístup k výchově dětí*, pro 41 (16%) by byla důvodem pro ukončení vztahu *pracovní přetíženost partnera*, pro 29 (11%) *nezaměstnanost partnera* a 23 (9%) zvolilo *nedostatek financí*. Výsledky obou věkových skupin jsou prakticky totožné, větší rozdíl je patrný u *nezaměstnanosti* a *rozdílného přístupu k výchově dětí* (cca 10%). Ani u jednoho z uvedených problémů nebylo dosaženo nadpoloviční většiny dotazovaných, což

naznačuje, že respondenti by partnera kvůli takovým problémům neopustili, ale snažili by se situaci řešit. To shledávám velmi pozitivním.

Graf č. 17 Problémy ohrožující podle respondentů partnerské soužití v současnosti nejvíce

Graf č. 18 Problémy, které by respondenti dlouhodobě partnerovi netolerovali a byly by důvodem pro ukončení vztahu

Respondenti odpovídali také na otázky týkající se životního stylu singles. Otázky č. 14 a 15 jsou zaměřeny na zjištění názorů respondentů na důvody životního stylu singles u mladých mužů a mladých žen. Také zjišťují, zda si respondenti myslí, že život singles si lidé volí dobrovolně. Odpovědi jsou zobrazeny v grafech č. 19, č. 20 a č. 21.

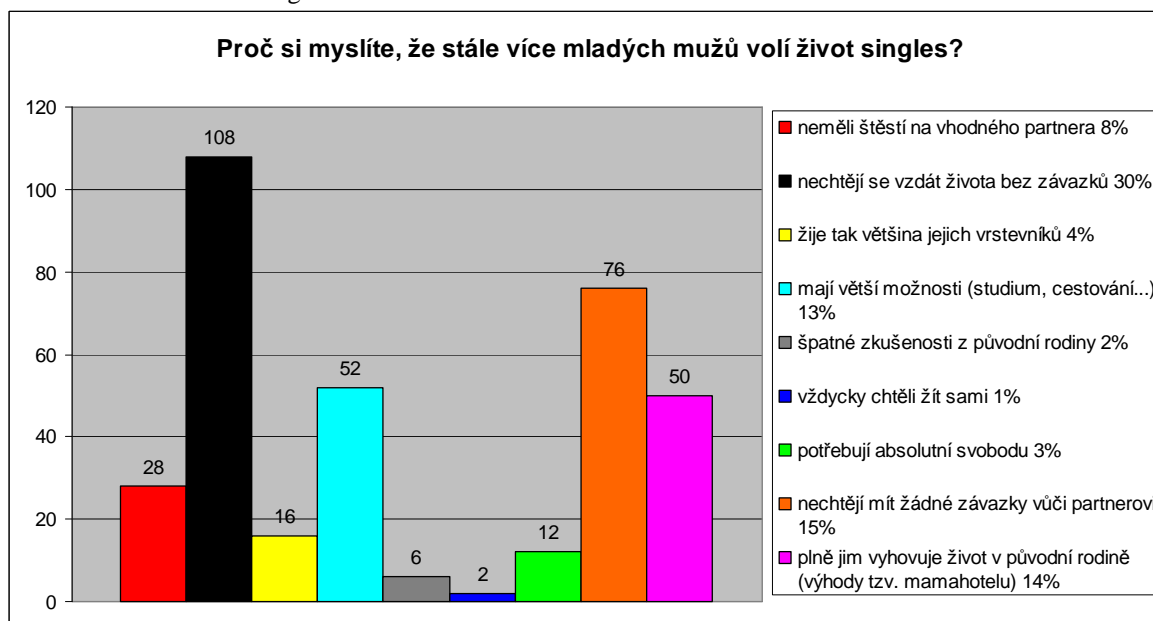
Pro život singles se podle 108 (31%) respondentů mladí muži rozhodují z důvodu, že se *nechtějí vzdát života bez závazků* a v 76 (22%) případech, protože *nechtějí mít žádné závazky a zodpovědnost vůči partnerovi*. 50 (14%) dotazovaných si myslí, že jim *plně vyhovuje život v původní rodině*. Podle 52 (15%) dotazovaných osob je to z *důvodu větších možností*, které skýtá studium, cestování, budování kariéry. 28 (8%) respondentů předpokládá, že *neměli štěstí na vhodného partnera*, 16 (4%), že se tak rozhodli, protože tak žije *většina jejich vrstevníků* a 12 (3%), protože *potřebují absolutní svobodu*. S tvrzením, že důvodem jsou *špatné zkušenosti z původní rodiny*, souhlasí pouze 6 (2%) respondentů a s tvrzením, že *vždycky chtěli žít sami* jenom 2 (1%) z dotazovaných osob.

Odpovědi ukazují, že za životním stylem singles u mladých mužů je podle respondentů především neochota se vzdát života bez závazků a mít závazky a odpovědnost vůči partnerovi.

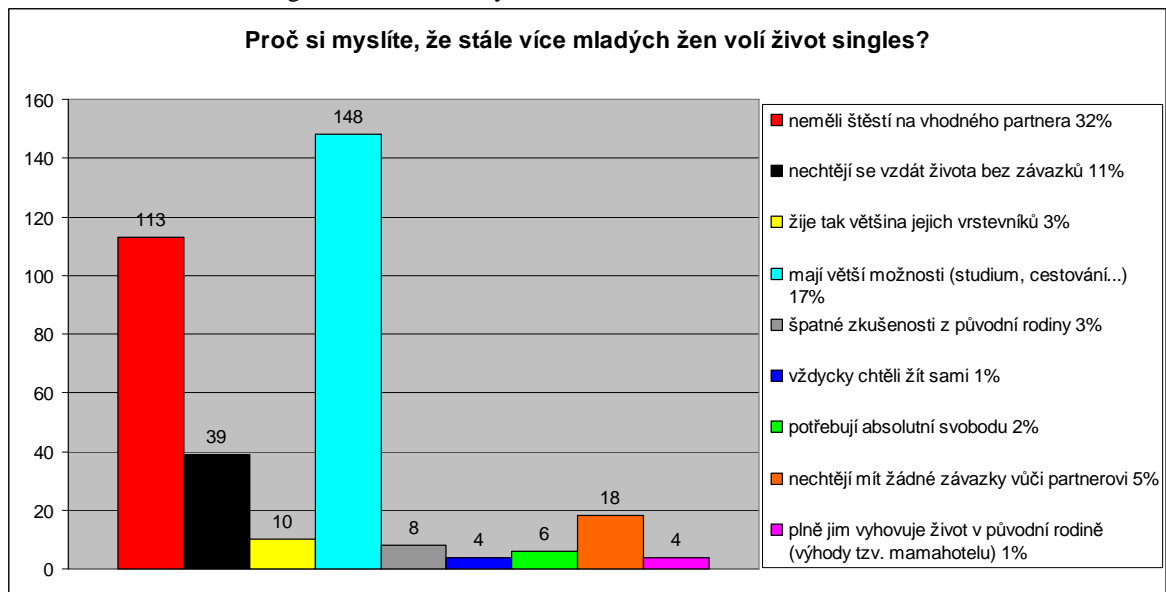
Z dalších odpovědí vyplývají názory respondentů na důvody životního stylu singles u mladých žen. Nejvíce dotazovaných 148 (42%) zastává názor, že důvodem jsou větší možnosti (studium, cestování, kariéra). 113 (32%) předpokládá, že *neměli štěstí na vhodného partnera*, 39 (11%), že se *nechtějí vzdát života bez závazků* a 18 (5%), že *nechtějí mít vůči partnerovi žádné závazky a zodpovědnost*. 10 (3%) dotazovaných si myslí, že životní styl singles si mladé ženy volí, protože tak *žije většina jejich vrstevníků*, 8 (3%) respondentů, protože mají *špatné zkušenosti z původní rodiny*. S tvrzeními, že *potřebují absolutní svobodu* souhlasí 6 (2%) a *vždycky chtěly žít samy* pouze 4 (1%) respondenti.

U respondentů tedy převládá názor, že mladé ženy žijí singles, protože změnou společenských podmínek se jim naskytá více možností než dřív, založení rodiny už tak není jedinou alternativou seberealizace. Pravděpodobně s tím také souvisí názor, že neměly štěstí na partnera, který by toleroval tyto změny.

Graf č. 19 Proč si život singles volí mladí muži?

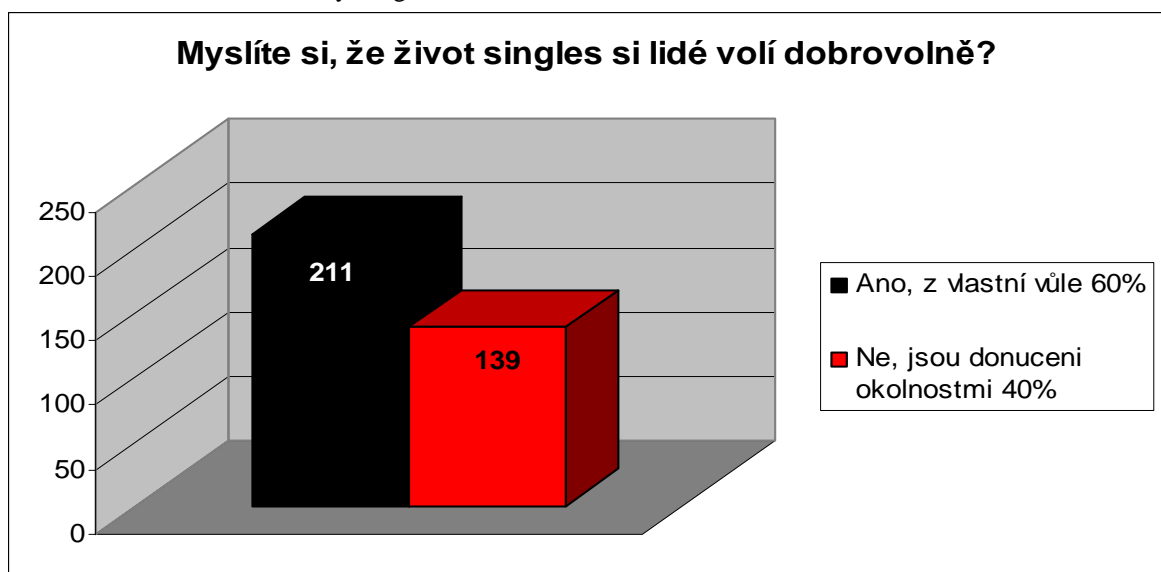

Graf č. 20 Proč si život singles volí mladé ženy?

Další zjištění související s názory respondentů na život singles je, že 211 (60%) dotazovaných osob si myslí, že si singles svůj životní styl volí dobrovolně a 139 (40%), že je to dáno okolnostmi. Ze všech uvedených odpovědí se dá usuzovat, že respondenti předpokládají, že dobrovolně si volí životní styl singles spíše muži, protože se nechtějí ve větší míře než ženy vzdát života bez závazků a nechtějí mít závazky vůči partnerovi. Kdežto na ženy singles převládá názor, že se jim rozšířily možnosti seberealizace a neměly štěstí potkat správného partnera, což se dá považovat za jisté okolnosti ovlivňující životní styl.

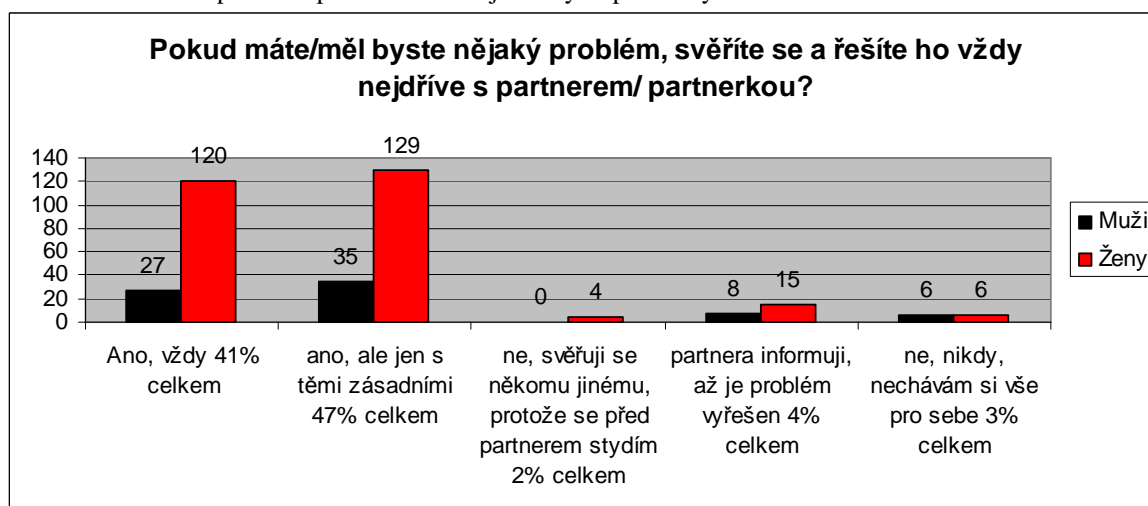
Graf č. 21 Volí si lidé životní styl singles dobrovolně?

Další otázky jsou zaměřeny na komunikaci mezi partnery a členy rodiny vůbec. Jsou sice situace v životě lidí, které „ani slovy vyjádřit nelze“, ale v každodenním životě se partneři bez slovní komunikace neobejdou. Zajímalo mě, jak se partneři a členové rodiny vzájemně svěřují se svými problémy. První část se ptá, jak se respondenti svěřují svým partnerům, odpovědi jsou rozděleny podle pohlaví, mužů odpovídalo celkem 76 a žen 274. Podle údajů v grafu č. 22 je zřejmé, že muži odpověděli v 27 (36%) případech, že se *svěřují vždy*, 35 (46%) mužů se *svěřuje se zásadními problémy*, 8 (10%) mužů *partnera informuje, až je problém vyřešen* a 6 (8%) se *nikdy nesvěřuje, vše si nechává pro sebe*.

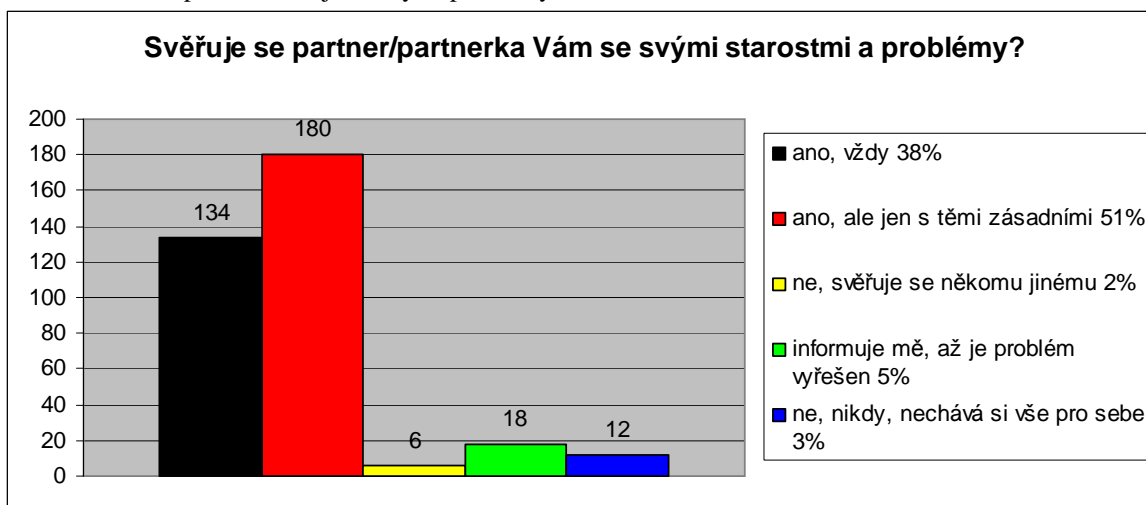
Ženy se svému partnerovi *svěřují vždy* ve 120 (44%) případech, *se zásadními problémy* se svěřuje 129 (47%) žen, 4 (1%) ženy se *svěřují někomu jinému, protože se před partnerem stydí*, 15 (6%) žen *informuje partnera, až je problém vyřešen* a 6 (2%) žen se *nikdy nesvěřuje* a nechává si vše pro sebe.

Graf č. 22 Jak se respondenti partnerovi svěřují se svými problémy?

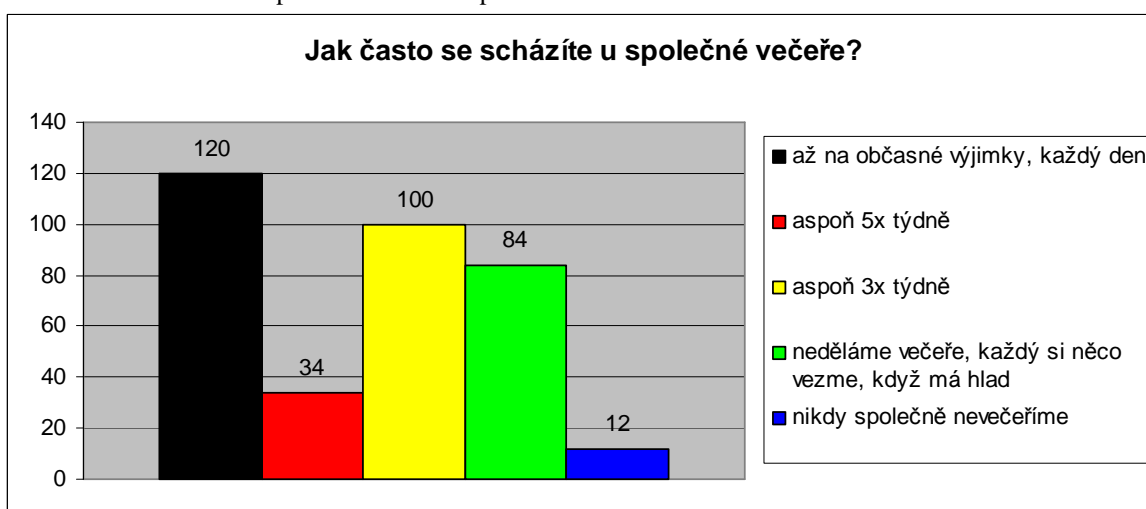
Druhá část zjišťuje mínění respondentů o tom, zda se jim naopak svěřuje partner. Z údajů lze vyvodit, že 134 (38%) dotazovaných si myslí, že se jim partner svěřuje *vždy* se všemi svými problémy. 180 (51%) tvrdí, že se všemi *zásadními problémy*, u 6 (2%) partnerů předpokládají, že se *partner svěřuje někomu jinému*, v 18 (5%) případech jsou *informováni, až je problém vyřešen* a 12 (4%) partnerů si podle mínění respondentů *nechává problémy pro sebe a nesvěřuje se*. Odpovědi znázorňuje graf č. 23.

Graf č. 23 Jak se partner svěřuje se svými problémy?

Na základě uvedených výsledků mohu konstatovat potěšující informaci, že podstatná většina respondentů, mužů i žen, se nejdříve se svými problémy obrací na partnera. Však právě partneři by si vzájemně měli poskytovat oporu, umět se vyslechnout, stát při sobě i v problémových situacích a k tomu všemu je potřeba fungující komunikace. Podle mého názoru se dá nejlépe komunikovat u společného stolu. Proto jsem se ptala respondentů i na to, jak často se scházejí u večeře. I na tuto otázku jsou poměrně pozitivní odpovědi. Nejčastější odpověď od 120 (34%) respondentů byla *až na občasné výjimky, každý den*, 34 (10%) společně večeří 5x týdně a 100 (29%) dotazovaných alespoň 3x za týden. Celkově 254 (73%) respondentů se sejde nejméně třikrát do týdne u společné večeře a mohou si vzájemně sdělit svoje zážitky. (graf č. 24)

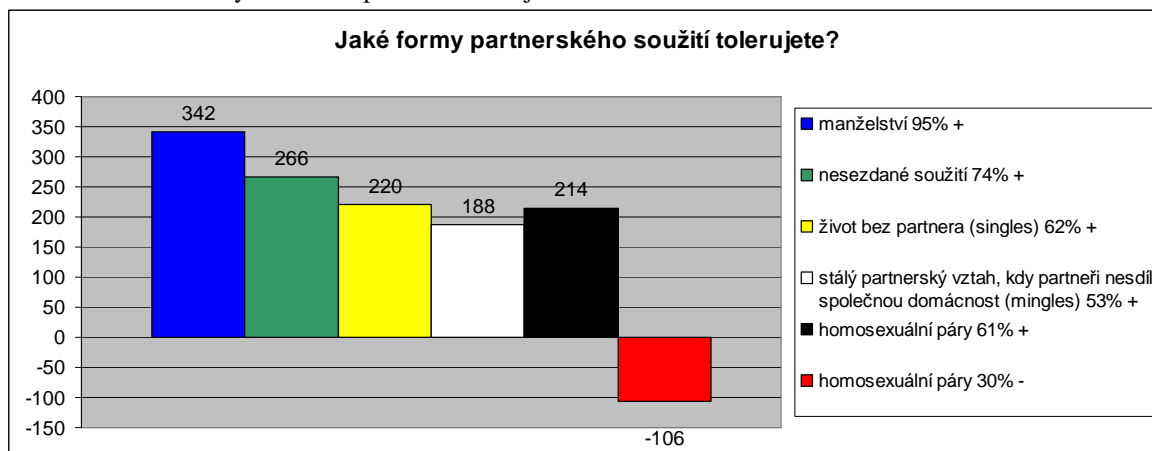
Graf č. 24 Jak často se respondenti scházejí u společné večeře?

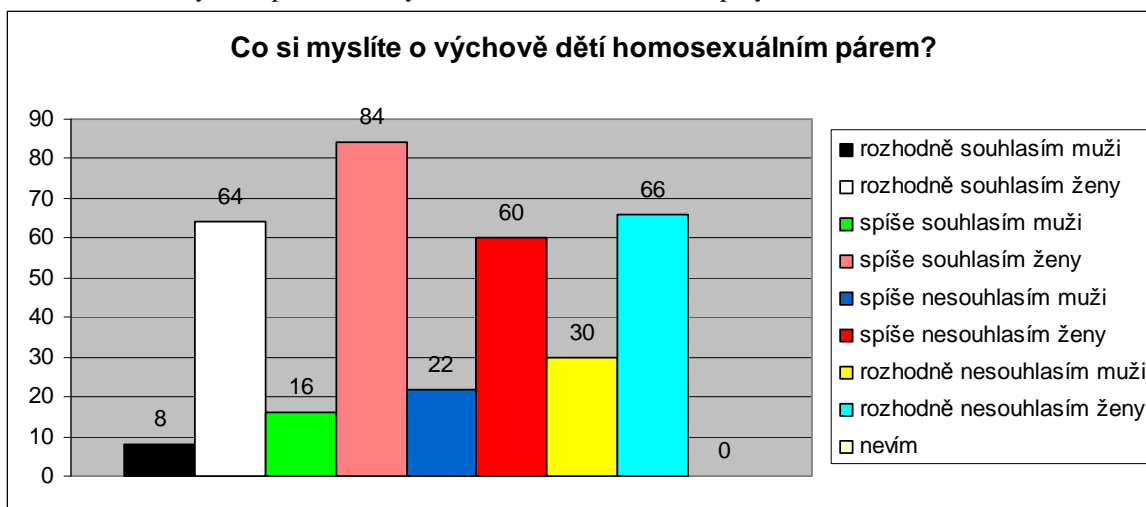
V otázce č. 28 jsem chtěla od respondentů zjistit, jak pohlíží na jednotlivé podoby partnerského soužití, které z nich a do jaké míry tolerují. Bylo uvedeno pět forem soužití, ke kterým se respondenti mohli vyjádřit na pětistupňové škále. Byly sečteny odpovědi *rozhodně a spíše ano* a ty jsou zaznamenány v grafu č. 25. Tolerance respondentů ke všem uvedeným formám se jeví poměrně vysoká. Naprostá většina respondentů 342 (98%) akceptuje *manželství*, 266 (76%) dotazovaných považuje i *nesezdané soužití* za legitimní formu partnerského soužití, 220 (63%) uznává životní styl *singles*, následuje akceptování *homosexuálních párů* od 214 (61%) dotazovaných osob a nejméně dotazovaných 188 (54%) se vyjádřilo kladně pro variantu *mingles*, tedy soužití stálých partnerů, kteří nesdílí společnou domácnost. U všech forem partnerského soužití se nadpoloviční většina respondentů vyjádřila souhlasně a je tak možné říct, že respondenti tolerují všechny formy partnerského soužití, což osobně hodnotím velice pozitivně. Musím přiznat, že jsem očekávala o dost nižší toleranci vůči homosexuálním párům. Odpověď *rozhodně a spíše ne* k této formě soužití označilo 106 (30%) respondentů, 30 (9%) není rozhodnuto.

Graf č. 25 Které formy soužití respondenti tolerují?

S touto otázkou souvisí i další zkoumání. Zajímalo mě, jestli jsou respondenti stejně liberální i k výchově dětí homosexuálními páry. Svůj názor mohli vyjádřit na pětistupňové škále. Odpovědi byly rozděleny na muže a ženy a budou vzájemně porovnány. Mužů odpovídalo 76 a žen 274. Výsledky znázorňuje graf č. 26. S výchovou dětí homosexuálními páry *rozhodně souhlasí* 8 (11%) a *spíše souhlasí* 16 (21%) mužů. Naopak 22 (29%) mužů *spíše nesouhlasí* a 30 (39%) mužů *nesouhlasí rozhodně*. Celkové výsledky ukazují, že pro výchovu dětí homosexuálními páry je 32% dotazovaných mužů a proti 68% dotazovaných mužů.

Graf č. 26 Co si myslí respondenti o výchově dětí homosexuálními páry?

Ženy odpověděly v 64 (23%) případech *rozhodně souhlasím* a v 84 (31%) *spíše souhlasím*. Záporně se k otázce staví 60 (22%) žen, které odpověděly *spíše ne* a 66 (24%) žen s odpovědí *rozhodně ne*. Dohromady za ženy jsou výsledky tyto: pro výchovu homosexuálními páry se vyjádřilo 148 (54%) a proti výchově 126 (46%). Ženy jsou v otázce výchovy dětí homosexuálními páry tolerantnější než muži. Pokud bychom posuzovali muže i ženy dohromady, je výsledek 172 (49%) pro vůči 178 (51%) proti výchově dětí homosexuálními páry.

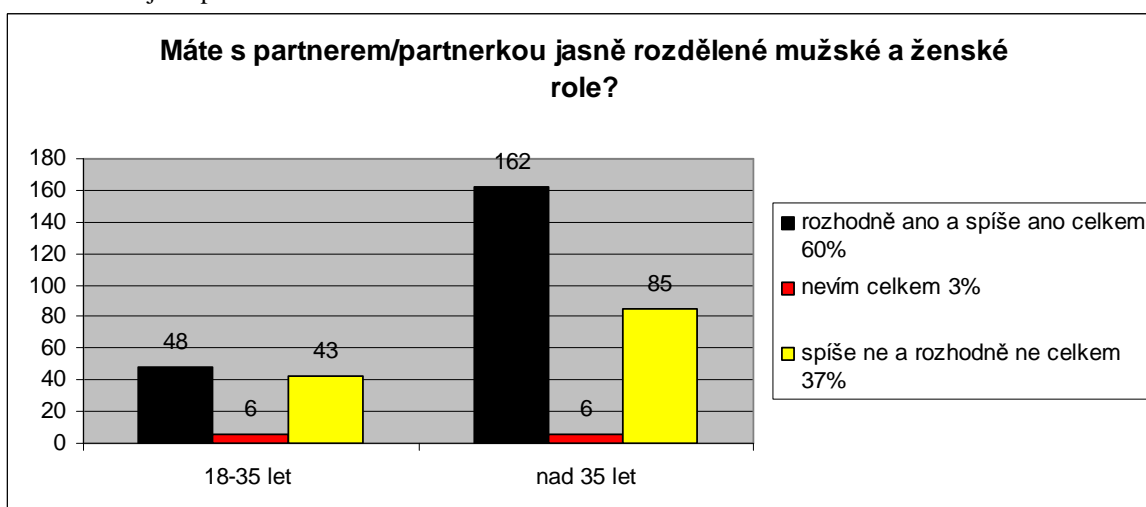
Následují otázky týkající se rozdělování rolí na mužské a ženské, které je možné chápat jako rozdělení povinností a zodpovědnosti mezi mužem a ženou. U respondentů zjišťuji, zda mají se svým partnerem role jasně rozdělené a zda dělení rolí považují za správné. Je známo, že společenské změny zasáhly i do této oblasti, ženy se častěji účastní společenského a muži rodinného života. Respondenty jsem rozčlenila podle věkových skupin, na skupinu 18 – 35 a skupinu nad 35 let, protože bych chtěla porovnat, jestli se změny projeví více u mladší věkové skupiny nebo jsou na věku nezávislé. Věková skupina 18 – 35 zahrnuje 97 a věková skupina nad 35 let 253 respondentů, kteří mohli svůj názor vyjádřit na pětistupňové škále. Odpovědi jsou zaznamenány v grafech č. 27 a č. 28. V kladných odpovědích je uveden součet odpovědí *rozhodně* a *spíše ano*, v negativních *rozhodně* a *spíše ne*.

Respondenti ze skupiny 18 – 35 odpověděli na otázku, zda mají jasně rozdělené mužské a ženské role, takto: 48 (50%) dotazovaných má role rozdělené, nemá 43 (44%) a 6 (6%) se nekloní k žádné možnosti. 162 (64%) dotazovaných osob ve věkové skupině nad 35 let má role rozdělené a 85 (34%) si myslí, že rozdělené nemají. Nerozhodnuto zůstává 6 (2%)

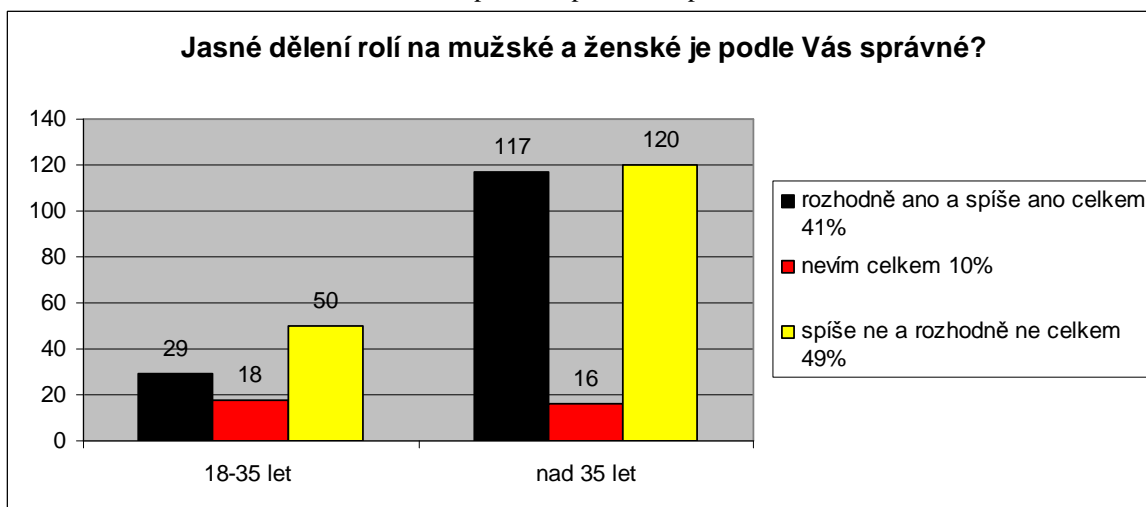
dotazovaných. Z toho vyplývá, že osoby z vyšší věkové kategorie stále častěji rozdělují role na mužské a ženské než mladší respondenti. Je to pravděpodobně dáno zažitými stereotypy, kdy muž má vydělávat peníze a rodinu zabezpečovat ekonomicky a žena se starat o rodinu a domácnost. U osob z nižší věkové hranice se nejspíš již více projeví změny, ke kterým ve společnosti došlo po roce 1989.

Dále se respondenti vyjadřovali k tomu, zda dělení na ženské a mužské role považují za správné. Názory věkové skupiny 18 – 35 vypadají následovně: 29 (30%) si myslí, že je to správné, 50 (51%) to za správné nepovažuje a 18 (19%) dotazovaných neví. V druhé věkové skupině považuje za správné dělení rolí 117 (46%) respondentů, 120 (48%) to vnímá jako nesprávné a 16 (6%) je nerozhodnutých. Obě dvě skupiny dohromady se kloní k názoru, že role by se na mužské a ženské dělit neměly, protože to není správné. V nižší věkové kategorii je rozdíl markantnější, patrně vzhledem ke společenským změnám, které je víc ovlivnily. Z výsledků také vyplývá, že i ve skupině nad 35 let by víc respondentů role na mužské a ženské nedělilo, pokud by volba byla na nich.

Graf č. 27 Mají respondenti rozdělené mužské a ženské role?

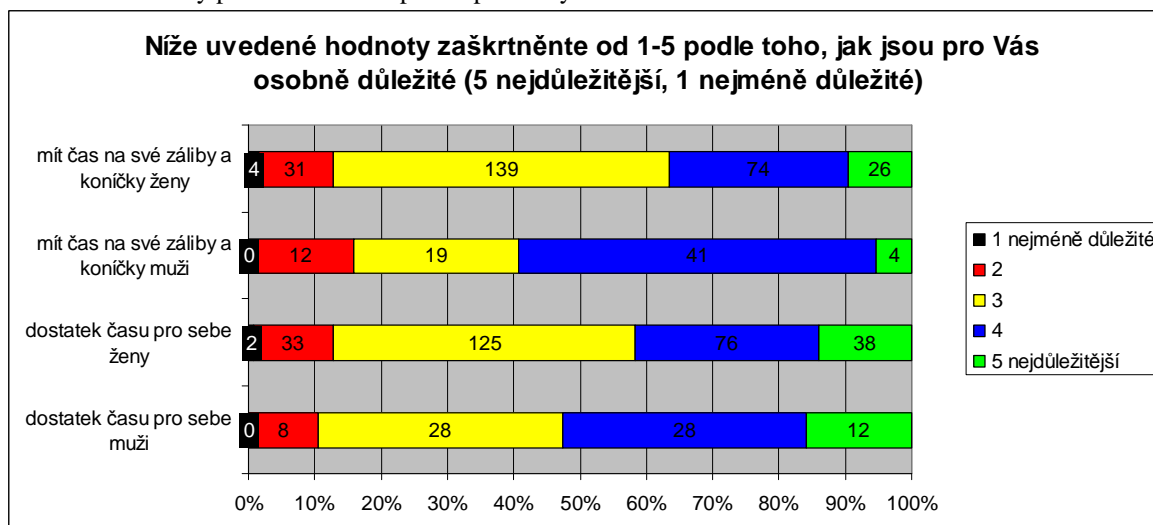
Graf č. 28 Je dělení rolí na mužské a ženské podle respondentů správné?

V otázce č. 31 měli respondenti označit hodnoty podle důležitosti pro ně samé a označit na stupnici od 1 nejméně důležité po 5 nejvíce důležité. Pro vyhodnocení jsem zvolila pouze dvě z nabízených hodnot. Chci zjistit, jak podstatné je pro respondenty mít čas na své záliby a koníčky a mít dostatek času sám pro sebe. Zajímá mě to z důvodu, že významným faktorem životního stylu je volný čas a jeho využívání a v této sféře došlo též k výrazným proměnám. Odpovědi jsou rozděleny na ženy a muže, aby bylo možné najít případné rozdíly v preferencích. Mužů odpovídalo 76 a žen 274. Graf č. 29. Vyhodnocení ostatních hodnot je v grafech, které jsou přílohou č. 5.

Co se týká *dostatek času pro sebe*, u žen je průměrný skóre 3,42. Číslem pět jako nejdůležitější označilo tuto hodnotu 38 (14%) žen. *Mít čas na své záliby a koníčky* hodnotí jako nejdůležitější 26 (9%) žen, průměrný skóre je 3,32. U mužů je *dostatek času pro sebe* ceněn jako nejdůležitější u 8 (11%), průměrný skóre je ale vyšší než u žen 3,58. *Mít čas na své záliby a koníčky* ohodnotilo jako nejvíce důležité 12 (16%) mužů, průměrný skóre je 3,49.

Graf č. 29 Hodnoty podle důležitosti pro respondenty

Otázky č. 22 – 24 v dotazníku jsou také zaměřeny na údaje související s využitím času. Jejich cílem je získat informaci, zda je velmi významné pro respondenty trávit čas s partnerem a rodinou. Na tuto otázku je absolutně jednoznačná odpověď, pro 313 (89%) respondentů je čas prožitý s rodinou *rozhodně velmi významný* a 29 (8%) *spíše významný*. Patrně to souvisí s tím, že 296 (téměř 85%) respondentů preferuje trávení volného času s rodinou před svými zálibami a koníčky, u žen je výsledek asi o 2% vyšší než u mužů. Jestli s rodinou či partnerem tráví respondenti dostatek času, se kladně vyslovili v 266 (76%) případech. To je podle mě poměrně vysoké číslo. Slušný výsledek na to, jak se v dnešní době stále proklamuje, jak lidé nestíhají, nemají čas, protože jsou pořád v práci. Je vidět, že kdo chce, čas na druhé si najde nebo udělá. Grafy jsou v příloze č. 4.

Na závěr dotazníku jsem respondentům položila jednu otevřenou otázku. Chtěla jsem, aby mi sdělili, v čem spočívá kvalita jejich partnerského a rodinného soužití. Milým překvapením pro mě bylo, že na otázku odpověděli všichni dotazovaní a v mnoha případech se i poměrně rozepsali. Nejčastěji byly samozřejmě uváděny oboustranná tolerance, důvěra, porozumění jeden druhému. Hodně respondentů si také uvědomuje, jak důležitá je vzájemná fungující komunikace a umění naslouchat jeden druhému, že ve vztahu je potřeba občas dělat kompromisy a stále si být navzájem oporou především v krizových situacích.

Některé z dalších odpovědí jsou tyto:

- Děti a starost o ně, vážit si a věřit jeden druhému.
- Ohleduplnost, nesobectví a skromnost, empatie a souznění, zájem o druhého.

- Úcta a respekt, nedělat unáhlené závěry, odpuštění, vstřícnost, nadhled.
- Vzájemná láska, touha a vášeň, sex, přátelství a věrnost.
- Máme se rádi, jsme rádi spolu a rozumíme si.
- Otevřenost, upřímnost, 100% spolehnout se na druhého, stále si máme co říct.
- Společně trávený čas, sdílení zážitků, společné zájmy, přátelé, společné řešení problémů, podobný žebříček hodnot, stejné záliby a názory na věc.
- Smysl pro humor, charakter člověka, spolehlivost, zodpovědnost, vyzrállost, velká trpělivost, vzájemně si pomáhat, radost z toho, co máme.
- Stejně životní sny, štěstí, dodržování určitých pravidel, společné plány do budoucna, stejný pohled na výchovu dětí.
- Snažíme se být tým a nehrát sólo jen každý za sebe.
- Spolehlivost, klídek a pohoda, oba si vztahu vážíme.
- Ke společnému soužití jsme neměli snadnou cestu, takže pro nás to nejspíš značí slova: nevzdat to, nenechat se zastavit překážkami, ať jsou jakékoliv. Věřit si, nenechat se zaslepit zlozvyky toho druhého, které časem vyplynou, ale stále v něm vidět to, co milujeme nebo co jsme milovali, pořád to tam je.

Bohužel se objevilo i několik odpovědí typu:

- Osobně nemám kvalitní soužití s partnerem, po letech společného života si nemáme co říct. Žijeme vedle sebe a ne spolu. Chybí komunikace. Je zklamání, když po dvaceti letech zjistíte, že kromě společných dětí nemáte společného nic.
- Moje soužití není kvalitní hlavně kvůli nefungující vzájemné komunikaci, nechotě partnera problémy společně řešit a odlišnému hodnotovému žebříčku.
- Popravdě kvalitní soužití nemám. Drží nás pospolu děti a vnoučata, společný dům. S manželem nemáme společné zájmy, navíc má jednu nepěknou vlastnost – snaží se mě vlastnit a já mu to dovolila.

Ze zjištěných a následně vyhodnocených údajů a informací a v souladu se stanovenými hypotézami mohu vyvodit a předložit tyto závěry:

H1: Pokud se soužití sestává z generace rodičů a generace dětí, tak je vnímáno jako rodina.

K testování této hypotézy se vztahuje otázka č. 1 z II. části dotazníku, kdy jsem se respondentů ptala, co pro ně představuje pojem rodina. Podle odborníků je, jednou z nejvýznamnějších funkcí rodiny, funkce reprodukční. Očekávala jsem, že to se výrazněji promítne také do názoru respondentů. Z výsledků však vyplývá, že pro respondenty není důležité, zda v soužití jsou či nejsou děti. Jako rodinu označili pouze možnosti: rodiče žijící v manželství + děti (99%), rodiče v nesezdaném soužití + děti (72%) a bezdětní manželé (64%). Naopak za rodinu není respondenty považováno soužití osamělého rodiče s dítětem (44%), společně žijící dospělé děti se svými partnery a rodiče jednoho z nich (42%), neregistrovaný homosexuální pár vychovávající dítě jednoho z nich (41%) ani homosexuální pár žijící v registrovaném partnerství (43%). Z toho usuzuji, že podstatným znakem rodiny není pro respondenty existence dítěte ve společném soužití, ale spíše tradiční párové soužití osob opačného pohlaví. **Hypotéza byla vyvrácena.**

H2: Nesezdané soužití je v současnosti preferováno víc než život v manželství.

Při ověřování této hypotézy jsem vycházela z odpovědí I. části dotazníku konkrétně otázky č. 6, jejíž výsledky jsem následně porovnávala s výsledky filtrační otázky č. 5 týkající se současné formy soužití respondentů. Dalšími doplňujícími otázkami byly otázky č. 2, 3 a 5 II. části dotazníku. Otázka č. 6 zjišťovala, jakou formu soužití považují respondenti pro svůj život za nejvhodnější, v jaké formě soužití by chtěli žít. Zcela jednoznačně v 81% uvedli respondenti, že by chtěli žít v manželství a tuto formu soužití považují pro sebe za nejvhodnější. Nesezdané soužití bylo uvedeno pouze v 10%. Z toho vyvozují, že **hypotéza byla vyvrácena.**

Důvodem může být, že odpovídaly zejména osoby již nyní žijící v manželství (59%), osob v nesezdaném soužití bylo jen 18%. Zajímavé je, že z respondentů v manželství by pouze 3% manželský svazek znovu neuzavíralo. Výsledky jsou také v souladu s odpověďmi na otázku, zda respondenti považují manželský svazek za smysluplný. Naprostá většina, téměř 95%, odpověděla kladně. S tím také zřejmě souvisí, že si respondenti uvědomují jaké výhody má manželství oproti nesezdanému soužití. Jako největší výhodu manželství v 88% vnímají zajištění druhého z manželů v případě úmrtí jednoho z nich (dědictví), dále

také považují manželství za vhodnější pro výchovu dětí (84%) a jsou si vědomi větší vzájemné zodpovědnosti mezi partnery (83%).

H3: Ženy jsou v otázce výchovy dětí homosexuálními páry tolerantnější než muži.

K této hypotéze se vztahovala především otázka č. 29: Co si myslíte o výchově dětí homosexuálním párem? Jako doplňující jsem vyhodnotila otázku č. 28 o toleranci různých podob soužití. Ze získaných dat vyplynulo, že muži se v 32% vyslovili pro výchovu dětí homosexuálními páry a v 68% s tím nesouhlasí. Celkově tedy muži nejsou nakloněni tomu, aby homosexuální páry vychovávaly děti. K této otázce se staví kladně 54% a záporně 46% žen. U žen tedy můžeme konstatovat, že přijímají možnost výchovy dětí homosexuálními páry. Ženy si nejspíš více uvědomují, že pro výchovu dětí je podstatné, aby dítě vyrůstalo v podnětném prostředí, kde bude mít rodiče, kteří ho budou milovat a už tolik nezáleží na tom, jakého pohlaví rodiče jsou. Patrně také ženy mají větší míru empatie a chápou, že i lidé s menšinovou sexuální orientací touží po dětech. **Hypotéza byla potvrzena.**

V otázce tolerance vůči různým formám soužití bylo zjištěno, že respondenti uznávají všechny předkládané podoby soužití. Jednoznačně v 98% akceptují manželství. Tolerance vůči ostatním formám soužití je podstatně nižší, ale i přesto dosáhla nadpoloviční většiny. Nesezdané soužití tak uznává 76% respondentů, životní styl singles 63%, homosexuální páry 61% a stálý partnerský vztah, kdy partneři nesdílí společnou domácnost 54% respondentů. Z výsledků je patrné, že ač respondenti jsou k homosexuálním párům tolerantní, v otázce založení rodiny dochází k poklesu tolerance a to především u respondentů mužů.

H4: Nepochota se vázat a přijímat zodpovědnost je častějším důvodem pro život singles u mužů než u žen.

Ověření hypotézy je spojeno s vyhodnocením odpovědí na otázky II. části dotazníku pod čísly 14, 15 a 16. Bylo prokázáno, že mladí muži si singles životní styl volí, protože se nechtějí vzdát života bez závazků. To se domnívá 31% respondentů a byla to nejčastěji označovaná odpověď. Tvrzení, že nechtějí mít žádné závazky a zodpovědnost vůči partnerovi vybralo 22% respondentů jako druhou nejhojnější variantu. U mladých žen je

respondenty za důvod životního stylu singles považována zejména větší šíře možností jako je studium, cestování, budování kariéry. Názor, že se mladé ženy nechtějí vzdát života bez závazků, projevilo jen 11% respondentů a že nechtějí mít žádné závazky a zodpovědnost vůči partnerovi pouhých 5% respondentů. Na základě předložených výsledků lze tedy konstatovat, že častěji se jako důvod životního stylu singles projevuje neochota se vázat a přijímat zodpovědnost u mužů než u žen. **Hypotéza byla potvrzena.**

Je možné to vysvětlit tak, že společenské proměny přece jen více zasáhly do života žen. Těm se tak otevřelo mnoho nových možností, kterých se snaží využít. Ženy začaly více studovat, díky vyšší vzdělanosti mohou zastávat vedoucí místa, často zaujímají pozice mužů. Příležitosti, které do té doby byly považovány za běžnější u mužů.

H5: Respondenti si myslí, že víc než sociálně ekonomické problémy ohrožují rodinné a partnerské vztahy sociálně patologické jevy.

Odpovědi otázek č. 10 a č. 11 II. části dotazníku jsou podkladem k ověření hypotézy. Jako sociálně ekonomické problémy byly uvedeny nezaměstnanost partnera a nedostatek financí. Nezaměstnanost partnera vnímá jako problém, který ohrožuje rodinné a partnerské vztahy celkem 78% dotazovaných a nedostatek financí je ohrožujícím problémem pro 79% respondentů. Do sociálně patologických jevů zahrnujeme závislosti a ty představují ohrožení vztahů u 70% dotazovaných osob. Při vyhodnocení výsledků za každou věkovou skupinu zvlášť bylo dosaženo podobných výsledků. Nedostatek financí je shodně pro obě skupiny v 78% ohrožujícím faktorem. Nezaměstnanost partnera u nižší věkové kategorie považuje za ohrožení 82% a u věkové skupiny nad 35 let 76% respondentů. To bude ovlivněno patrně tím, že nezaměstnanost postihuje častěji mladší osoby, které se např. nemohou prokázat dlouholetou praxí. Evidentní je ale rozdíl v přístupu k závislostem, věková skupina 18 -35 let je chápe jako ohrožení vztahů pouze v 54%, oproti tomu vyšší věková skupina v 76%. Mladší lidé jsou zřetelně tolerantnější k některým druhům závislostí. Prakticky opačně se staví respondenti k těmto faktorům v případě, že by ohrožovaly přímo jejich partnerské soužití. Na prvním místě celkem v 47% uvádějí, že by dlouhodobě partnerovi netolerovali a vztah ukončili kvůli závislostem, tedy sociálně patologickým jevům. Kdežto sociálně ekonomické problémy by byly důvodem pro 14% respondentů u nezaměstnanosti a 9% kvůli nedostatku financí. Z uvedených výsledků tedy

vyplývá, že sociálně ekonomické problémy jsou pro respondenty více ohrožujícími faktory než sociálně patologické jevy. **Hypotéza byla vyvrácena.**

Nejvíce respondentů 93% chápe jako ohrožující faktor partnerských a rodinných vztahů nedostatek společně stráveného času. Do tohoto mínění se zajisté promítají změny životního stylu, kdy jsou lidé nuceni více času pobývat v zaměstnání, často do zaměstnání dojíždějí nebo jsou mimo domov celý pracovní týden. Mnohdy i mimopracovní aktivity tráví partneři odděleně.

H6: Pro muže je dostatek času pro sebe a své koníčky důležitější než pro ženy.

K této hypotéze se váže otázka č. 31. Chtěla jsem, aby respondenti označili na stupnici od 1 do 5, jak jsou pro ně osobně dané hodnoty důležité. Z odpovědí je zřejmé, že mít dostatek času sám pro sebe je nejdůležitější pro 11% mužů, kteří tuto hodnotu ocenili nejvyšším stupněm 5, průměrný skóre je 3,58. Muži považují za nejdůležitější mít dostatek času na své záliby a koníčky v 16%, průměrný skóre je 3,49. Ženy ve 14% oceňují dostatek času pro sebe jako nejdůležitější hodnotu, průměrný skóre je 3,42. Hodnotu mít dostatek času na své záliby a koníčky jako pro sebe nejdůležitější, vnímají ženy celkem v 9%, průměrný skóre je 3,32. Z toho je patrné zjištění, že v průměru muži více než ženy staví hodnotu dostatek času pro sebe na důležitější místo. Stejně tak u hodnoty dostatek času pro své záliby a koníčky mají muži vyšší průměrný skóre. **Hypotéza byla potvrzena.**

Z dat také vyplývá, že pro ženy i muži je důležitější mít dostatek času pro sebe než pro své záliby a koníčky. Předpokládám, že důvodem je velká pracovní vytíženost často spojená se stresem, celkově vysoké nároky kladené na lidi současnou společností. A proto potřebují volný čas, kdy se chtějí věnovat především sami sobě.

H7: Ženy se častěji než muži svěřují partnerům se svými problémy.

K ověření této hypotézy se vztahovaly otázky č. 19 a č. 20. Nejprve jsem se respondentů ptala, zda v případě, že mají problém, svěřují se a řeší ho vždy nejdříve s partnerem. Muži odpověděli v 36%, že se svěřují partnerovi s problémem vždy. K tomu ještě 46% se svěřuje a řeší s partnerem všechny zásadní problémy. Ženy se vyslovily pro odpověď ano, vždy v 44% a 47% žen tak činí při zásadních problémech. Ženy se tedy častěji svěřují partnerům se svými problémy než muži. **Hypotéza byla potvrzena.**

Obdobné jsou odpovědi na otázku, zda respondenti předpokládají, že se jim svěří s problémy jejich partneri. 38% si myslí, že partneri tak činí vždy a 51% se domnívá, že při zásadních problémech. Podle mého názoru bylo dosaženo docela potěšujících výsledků, pro mě překvapivě hlavně u mužů. Domnívala jsem se, že více mužů si nechává svoje problémy pro sebe. U žen evidujeme vyšší procento, což může být způsobeno tím, že ženy se většinou potřebují víc vypovídat, víc sdělit svoje zážitky pozitivní i negativní.

H8: Respondenti ve věku 18-35 let rozdělují role na mužské a ženské méně často než respondenti ve věku nad 35 let.

K ověření hypotézy slouží otázky č. 26 a č. 27, které zjišťují, jestli respondenti mají s partnerem jasně rozdělené mužské a ženské role, a jestli považují jasné dělení rolí na mužské a ženské za správné. Z věkové skupiny 18 – 35 let odpovědělo na první otázku 55% respondentů, že role rozdělené mají a 44%, že ne. K tomu dotazovaní v 30% uvádějí, že jasné dělení rolí považují za správné a 51% za nesprávné. 64% respondentů z věkové kategorie nad 35 let rozdělují role na mužské a ženské a 34% nerozdělují. Přitom za správné to považuje jen 46% respondentů a 48% dotazovaných z vyšší věkové kategorie to za správné nemá. Výsledky dokazují, že **hypotéza byla potvrzena**.

Dotazované osoby z vyšší věkové skupiny zatím víc udržují tradiční role muže a ženy než mladší respondenti. Rozdíl mezi oběma skupinami není ale až tak výrazný, předpokládala jsem u mladší kategorie podstatně nižší číslo. S ohledem na odpovědi na druhou otázku, se dá však čekat, že muži a ženy budou svoje tradiční role opouštět a začnou je v rodině zastávat tak, jak bude aktuálně potřeba. Pokud má například žena lépe finančně ohodnocené zaměstnání, je živitelem rodiny ona a muž zůstává na rodičovské dovolené.

K tomu je možné poznamenat, že ač se rozdíly v rolích mužů a žen mohou v budoucnu stále více stírat, měly by si ženy zachovat svou ženskost a muži mužnost jako nezastupitelné hodnoty. Ponechat si a považovat si určitých odlišností pohlaví, protože tím vlastně rozšiřují a doplňují svoji osobnost o zkušenosti a možnosti toho druhého, které by bez partnerství nikdy nepoznali.

ZÁVĚR

Sametová revoluce nastartovala procesy, které zřetelně zasáhly nejen do politiky, ale také ekonomické a sociální sféry. Přinesly s sebou rozšířené možnosti v podobě soukromého podnikání, cestování po celém světě, vzdělávání se, příležitostí studovat i pracovat v zahraničí. Všechny změny se projevily v demografickém chování lidí a ovlivnily život muže a ženy jako jednotlivců, ale i celých rodin, v nichž tito jedinci žijí. Rodina je společenskými změnami dotčena už ve své existenční dimenzi, mladí lidé totiž odkládají vstup do manželství a založení rodiny na pozdější dobu. To znamená, že klesá sňatečnost a porodnost, přibývá nesezdaných soužití a dětí v nich narozených, stejně jako narůstají počty osob žijících osaměle. S tím také souvisejí proměny názorů, postojů a hodnot ve společnosti. Uvedených skutečností si všímá tato diplomová práce.

Teoretická část definovala rodinu z pohledu různých vědeckých disciplín. Věnovala se historickému vývoji rodiny od nejstarších dob po současnost a více se zaměřila na rodinu současnou. Zmíněny byly také funkce a nejrůznější typologie rodiny. V další části byly podrobně charakterizovány rozličné formy partnerského soužití, kterými jsou u osob opačného pohlaví manželství a nesezdané soužití. Pozornost byla zaměřena i na soužití homosexuálních párů včetně možnosti uzavřít registrované partnerství a soužití osamělého rodiče s dítětem. Představeny byly také fenomény singles a mingles. Na závěr teoretické části byly identifikovány některé z faktorů, které rodinu a partnerské soužití ovlivňují a jsou pravděpodobnými příčinami jejich proměn.

Cílem praktické části bylo zjištění názorů lidí a jejich preferencí týkajících se problematiky rodiny a partnerských vztahů se zaměřením na současné trendy v této oblasti. V souladu s výsledky výzkumu lze konstatovat, že ač ve statistikách je vidět jasný nárůst nesezdaných soužití a pokles sňatečnosti, většina respondentů uvádí za nejvhodnější formu soužití manželství, přičemž si uvědomují smysluplnost manželského svazku i výhody manželství oproti nesezdanému soužití především v možnosti dědictví a větší zodpovědnosti vůči partnerovi. Z toho lze vyvodit názor, že deklarované postoje ne vždy odpovídají reálnému chování. Souvisí s tím i vnímání rodiny. Pro respondenty je totiž podstatným znakem rodiny spíš než existence dítěte v soužití, tradiční svazek osob opačného pohlaví, což se projevuje i v názoru na výchovu dětí homosexuálními páry. Přestože je respondenty homosexuální soužití uznáváno, tolerance v otázce výchovy dětí je nižší.

Výsledky výzkumu odhalily také jisté odlišnosti v postojích mužů a žen a rozdíly mezi dvěma věkovými skupinami. Bylo zjištěno, že ženy se častěji svěřují se svými problémy než muži a je pro ně méně důležité než pro muže, mít dostatek času pro sebe a své koníčky a záliby. Respondenti z vyšší věkové kategorie zastávají tradiční role v rodině stále častěji než mladší respondenti.

Sociální pedagogika má v oblasti problematiky partnerského soužití a rodiny své místo. Jejím úkolem je podpora a pomoc jedincům a skupinám orientovat se v prostředí dnešní demokratické společnosti, jejíž silná individualizace přináší některým lidem velké problémy. Lidem je umožněno, aby sami hledali různé varianty vytvoření či přijetí určitého životního stylu, včetně volby partnerského soužití. Ne vždy jsou však schopni správně vyhodnotit existující rizika a sociální pedagogika má tak možnost poukázat na případné překážky, odchylky či nevýhody alternativních forem soužití, stejně jako faktorů, které na soužití působí a jsou příčinami jejich proměn.

Za základní článek lze považovat výchovu a dobrý příklad v rodině, na což by měly navazovat vzdělávací instituce a rozšiřovat přirozenou formou povědomí o partnerství a rodinných hodnotách. Rodinná výchova či výchova k partnerství by se měly prolínat celou školní výukou, kde mohou být součástí předmětů občanská výchova či základy společenských věd. Domnívám se, že se mi touto prací podařilo splnit stanovený cíl a že by moje práce mohla být dobrou pomůckou pro výuku v uvedených předmětech, včetně využití výsledkových dat vyplývajících z výzkumu.

Teprve budoucnost nám ukáže, zda všechny změny byly ku prospěchu či nikoliv a zda současný trend ve vztazích bude pokračovat nebo nynější volnost vztahů podnítí nové snahy o renesanci rodiny v jejím tradičním pojetí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika jako životná pomoc*. 3. vydání. Filosofická fakulta Univerzity Komenského Bratislava: Public Promotion, s. r. o., 2008, 251 s. ISBN 978-80-969944-0-3.
2. BAKOŠOVÁ, Z., LUBELCOVÁ, G., POTOČÁROVÁ, M. *Sociální pedagogika pro středné pedagogické školy, pedagogické a sociálně akademie a pedagogické a kulturní akademie*. 1. vydání. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelstvo – Mladé letá, s.r.o., 2005, 168 s. ISBN 80-10-00485-5.
3. BALCAR, M. a kol. *Sborník studií dětí a jejich problémy II*. Praha: Sdružení Linka Bezpečí, 2007, 136 s. ISBN 978-80-254-1372-2. [online]. [cit. 2015-02-25]. Dostupný z: <<http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1378730430.pdf>>
4. BRABCOVÁ, M. *Mingles: Nový trend v partnerství*. 2011. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupný z: <<http://www.kafe.cz/zensky-svet/laska-vztahy/mingles-novy-trend-v-partnerstvi-24228.aspx>>
5. BECK, U. *Riziková společnost. Na cestě k jiné moderně*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, 431 s. ISBN 80-86429-32-6.
6. BERTINI, K. *Sendvičová rodina: souběžná péče o malé děti a seniory*. 1. vydání. Praha: Portál, 2013, 216 s. ISBN 978-80-262-0478-7.
7. BRTNÍKOVÁ, M. *Důvěrně o muži. Důvěrně o ženě*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1992, 205 s. ISBN 80-206-0205-4.
8. CICHELLI-PUGEAULT, C., CICHELLI, V. *Les théories sociologiques de la famille*. [online]. [cit. 2015-01-21]. Dostupný z: <http://socio.ens-lyon.fr/agregation/famille/famille_fiches_cichelli_2001.pdf>
9. CIVIL PARTNERSHIP ACT 2004. [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupný z: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/33/part/2/chapter/5>>
10. DANDOVÁ, D. *S přítelem bydlet nechci. Jsem totiž mingle*. 2011. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupný z: <http://ona.idnes.cz/s-pritelem-bydlet-nechci-jsem-totiz-mingle-fjq/vztahy-sex.aspx?c=A110318_143938_vztahy-sex_job>
11. DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova, 1993, 374 s. ISBN 80-7184-141-2.

12. DOBSON, J. *Láska musí být neústupná*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 1999, 220 s. ISBN 80-7255-003-9.
13. DOBSON, J. *Žena si přeje, aby jí muž rozuměl*. 2. vydání. Praha: Návrat domů, 2002, 181 s. ISBN 80-7255-036-5.
14. DOUBKOVÁ, K. *Mingles: Láska na půl úvazku*. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupný z: <http://www.casopislamour.cz/smysly/649-mingles-laska-na-pul-uvazku>
15. DUFFKOVÁ, J. Životní způsob/styl a jeho variantnost. 2006. [online]. [cit. 2015-02-26]. Dostupný z: <http://www.janaduff.estranky.cz/clanky/sociologie-zivotniho-stylu/Duffkova_zivotni_zpusob_styl_variantnost_.html>
16. FIALOVÁ, L. a kol. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 163 s. ISBN 80-85850-87-7.
17. FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2009, 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
18. GAVORA, P. a kol. *Elektronická učebnice pedagogického výskumu*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. ISBN 978-80-223-2951-4. [online]. [cit. 2015-03-01]. Dostupný z: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>
19. GIDDENS, A. *Sociologie*. 1. vydání – dotisk. Praha: Argo, 1999, 595 s. ISBN 80-7203-124-4.
20. GILBERT, G. *Partnerství. Jak uspět ve velkém dobrodružství lásky*. 1. vydání. Praha: Portál, 2013, 86 s. ISBN 978-80-262-0484-8.
21. GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2000, 101 s. ISBN 80-7021-416-3.
22. GOODY, J. *Proměny rodiny v evropské historii*. Praha: Lidové noviny, 2006, 229 s. ISBN 80-7106-396-7.
23. HAMPLOVÁ, D. *Sociologické texty. Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním*. 1. vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003, 52 s. ISBN 80-7330-029-X.
24. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál, 2000, 776 s. ISBN 80-7178-303-X.

25. HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, J., KREIDL, M. *Proměny partnerství Životní dráhy a partnerství v české společnosti*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012, 264 s. ISBN 978-80-7419-142-81.
26. HAŠKOVÁ, H. *Fenomén bezdětnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009, 264 s. ISBN 978-80-7419-020-9.
27. HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007, 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3.
28. HOVORY O RODINĚ. *Pořad Českého rozhlasu 6*. [online]. [cit. 2015-01-20].
Odvysíláno 04.02.2007. Dostupný z:
<http://hledani.rozhlas.cz/?query=Hovory+o+rodin%C4%9B&offset=80>
29. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
30. CHRÁMECKÝ, T., NÝVLT, O. Založení rodiny je ekonomicky náročné. ČSÚ. 2014. [online]. [cit. 2015-02-21]. Dostupný z:
<http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/zalozeni_rodiny_je_ekonomicky_narocne_20140507>
31. JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-7178-535-0.
32. JOSEFÍK, J. *Taháky pro dospělé. Jak si najít partnera*. 1. vydání. Praha: Fortuna Libri, 2009, 120 s. ISBN 978-80-7321-461-6.
33. KIMPLOVÁ, T. *Základy psychologie manželského a rodinného soužití*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008, 88 s. ISBN 978-80-7368-619-2.
34. KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1962, 281 s. ISBN nemá.
35. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
36. KRAUS, B. POLÁČKOVÁ, V. a kol. *Člověk – prostředí – výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
37. KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2007, 540 s. ISBN 978-80-7357-276-1.
38. KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, 271 s. ISBN 978-80-247-2456-0.

39. LABUSOVÁ, E. *Stránky pro živou rodinu*. [online]. [cit. 2014-12-02]. Dostupný z: http://www.evalabusova.cz/ankety/co_znamena_rodina.php
40. LACA, S. *Nezamesnanost ako sociálno-ekonomický problém rodiny v súčasnej spoločnosti*. in HARDY, M. a kol. *Sociálna patológia rodiny*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. 2011. [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupný z: <<http://www.vssvalzbety.sk/userfiles/ZBORNIKZILINA.pdf>>
41. LACA, S. *Sociální pedagogika*. 1. vydání. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, 211 s.
42. LOVASOVÁ, L. a kol. *Sborník studií děti a jejich problémy*. Praha: Sdružení Linka Bezpečí, 2005, 144 s. ISBN 80-239-4482-7. [online]. [cit. 2015-02-25]. Dostupný z: <<http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1378729855.pdf>>
43. MAREŠ, P., POTOČNÝ, T. *Modernizace a česká rodina*. 1. vydání. Brno: Barrister&Principál, 2003, 348 s. ISBN 80-86598-61-6.
44. MAŘÍKOVÁ, H. a kol. *Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe...* 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012, 446 s. ISBN 978-80-7419-025-4.
45. MAŘÍKOVÁ, H. *Proměny současné rodiny (Rodina – gender – stratifikace)*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 170 s. ISBN 80-85850-93-1.
46. MATĚJČEK, Z. *Jak a proč nás trápí děti*. Praha: Grada Publishing, 1998, ISBN 80-7169-587-4.
47. MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. 2. vydání. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1989, 335 s. ISBN nemá.
48. MATĚJČEK, Z. *Výbor z díla*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2005, 445 s. ISBN 80-246-1056-6.
49. MATĚJKOVÁ, E. *Jak řešit konflikty a problémy v partnerských vztazích*. 1. vydání. Praha: Grada, 2007, 159 s. ISBN 978-80-247-1832-3.
50. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7367-739-8.
51. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993, 124 s. ISBN 80-901424-7-8.
52. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 161 s. ISBN 80-86429-19-9.

53. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 2. přepracované vydání. Praha: Portál, 2008, 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
54. MINGLES: *Vztah, který vás neudusí*. 2010. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupný z: <<http://zena-in.cz/clanek/mingles-vztah-ktery-vas-neudusi>>
55. MLČOCH, Z. *Singles, jak vzniká fenomén singles, charakteristika a vlastnosti osamělých lidí*. [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupný z: <<http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/vztahy/vztahy/singles-jak-vznika-fenomen-singles-charakteristika-a-vlastnosti-osamelych-lidi>>
56. MOŽNÝ, I. *Moderní rodina (mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok, 1990, 182 s. ISBN 80-7029-018-8.
57. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006, 309 s. ISBN 80-86429-58-X.
58. MOŽNÝ, I., *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002, 250 s. ISBN 80-86429-05-9.
59. MVČR. *Uzavření manželství*. [online]. [cit. 2015-02-02]. Dostupný z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obcan-na-urade-manzelstvi-uzavreni-manzelstvi.aspx>
60. NOVÁK, T. *Manželské a rodinné poradenství*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2006, 108 s. ISBN 80-247-1316-0.
61. NOVÁK, T. *Nesezdaná soužití*. 2014. [online]. [cit. 2015-02-07]. <http://novaktomas.ic.cz/?p=-ps-nesezdana>
62. NOVÁK, T. *Věkový rozdíl mezi partnery*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007, 123 s. ISBN 978-80-247-1595-7.
63. OČADLÍKOVÁ, O. *Láska na dvou adresách. Oddělené soužití v sociologických výzkumech*. 2009. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupný z: <<http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/100310092201.pdf>>
64. PLAŇAVA, I. *Spolu každý sám. V manželství a rodině*. Praha: Lidové noviny, 1998, 218 s. ISBN 80-7106-292-8.
65. PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, 208 s. ISBN 978-80-247-3470-0.
66. PŘADKA, M., KNOTOVÁ, D., FALTÝSKOVÁ, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 45 s. ISBN 80-210-3469-6.

67. RABUŠIC, L. *Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001, 266 s. ISBN 80-86429-01-6.
68. REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009, 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.
69. RENZETTI, C., M. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003, 642 s. ISBN 80-246-0525-2.
70. RHEINWALDOVÁ, E. *Rodičovství není pro každého*. 1. vydání. Praha: Motto, 1993, 175 s. ISBN 80-901338-4-3.
71. SEKOT, A. *Úvod do sociální patologie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 193 s. ISBN 978-80-210-5261-1.
72. SINGLY DE F. *Sociologie současné rodiny*. 1. vydání. Praha: Portál, 1999, 128 s. ISBN 80-7178-249-1.
73. SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001, 176 s. ISBN 80-7178-559-8.
74. SVOBODA, J. *Právo. Novinky.cz*. 2013. [online]. [cit. 2015-02-16]. Dostupný z: <<http://www.novinky.cz/finance/312677-neuplnych-rodin-rychle-pribyva-zije-v-nich-uz-kazde-pate-dite.html>>
75. ŠMOLKA, P. *Muž a žena – návod k použití*. 1. vydání. Praha: Portál, 2004, 159 s. ISBN 80-7178-911-9.
76. VAVŘÍK, M. *Vybrané sociologické problémy*. Brno: Institut mezioborových studií, 2010, 66 s. ISBN nemá.
77. VOLEMANOVÁ – KUBELKOVÁ, Š., VEBROVÁ, A., DERZSIOVÁ, A. *Partnerské vztahy aneb Návod na přežití*. 1. vydání. Praha: Albatros Media, a.s., 2010, 246 s. ISBN 978-80-7404-051-1.
78. VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie I., Člověk a sociální instituce*. 1. vydání. Praha: Portál, 1998, 383 s. ISBN 80-7178-269-6.
79. ZÁKON č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
80. ZÁKON č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a změně některých souvisejících zákonů.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod.	A podobně
Atd.	A tak dále
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
Mj.	Mimo jiné
Např.	Například
NS	Nesezdané soužití
Resp.	Respektive
SES	Sociálně ekonomický status
SŠ	Střední škola
Tj.	To je
Tzv.	Takzvaný
Vč.	Včetně
VŠ	Vysoká škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

1. Obrázek č.1 Různorodost fázování partnerských svazků během životního cyklu v současných vyspělých společnostech
2. Obrázek č.2 Graf neúplných rodin

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Respondenti podle pohlaví

Graf č. 2 Respondenti podle věku

Graf č. 3 Respondenti podle soužití, ve kterém nyní žijí

Graf č. 4 Respondenti podle formy soužití, kterou považují pro svůj život za nejvhodnější

Graf č. 5 Jak je volba partnerského soužití respondentů ovlivněna původní rodinou?

Graf č. 6 Původní rodiny respondentů

Graf č. 7 Rodina = rodiče žijící v manželství + děti?

Graf č. 8 Rodina = rodiče v nesezdaném soužití + děti?

Graf č. 9 Rodina = osamělý rodič s dítětem?

Graf č. 10 Rodina = společně žijící dospělé děti se svými partnery a rodiče jednoho z nich?

Graf č. 11 Rodina = neregistrovaný homosexuální pár vychovávající dítě?

Graf č. 12 Rodina = homosexuální pár žijící v registrovaném partnerství?

Graf č. 13 Rodina = bezdětní manželé?

Graf č. 14 Proč si myslíte, že mladí lidé upřednostňují soužití před manželstvím?

Graf č. 15 Vy osobně považujete manželský svazek za smysluplný?

Graf č. 16 Výhody manželství oproti nesezdanému soužití

Graf č. 17 Problémy ohrožující podle respondentů partnerské soužití v současnosti nejvíce

Graf č. 18 Problémy, které by respondenti dlouhodobě partnerovi netolerovali a byly by důvodem pro ukončení vztahu

Graf č. 19 Proč si život singles volí mladí muži?

Graf č. 20 Proč si život singles volí mladé ženy?

Graf č. 21 Volí si lidé životní styl singles dobrovolně?

Graf č. 22 Jak se respondenti svěřují partnerovi se svými problémy?

Graf č. 23 Jak se partner svěřuje se svými problémy?

Graf č. 24 Jak často se respondenti schází u společné večeře?

Graf č. 25 Které formy soužití respondenti tolerují?

Graf č. 26 Co si myslí respondenti o výchově dětí homosexuálními páry?

Graf č. 27 Mají respondenti rozdělené mužské a ženské role?

Graf č. 28 Je dělení rolí na mužské a ženské podle respondentů správné?

Graf č. 29 Hodnoty podle důležitosti pro respondenty.

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA PI: Dotazník

PŘÍLOHA PII: Maslowova pyramida potřeb

PŘÍLOHA PIII: Grafy: Rozdělení respondentů podle bydliště a podle nejvyššího dosaženého vzdělání

PŘÍLOHA PIV: Grafy: Jak významný je pro respondenty čas společně prožitý s rodinou? Tráví respondenti dostatek času s rodinou? Preferují respondenti prožívání volného času s rodinou před svými zájmy, přáteli...?

PŘÍLOHA PV: Vyhodnocení otázky č. 31 Hodnoty respondentů podle toho, jakou důležitost jim přiřkládají

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Dobrý den,

studuji 5. ročník oboru Sociální pedagogika Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Fakultě humanitních studií – Institutu mezioborových studií v Brně.

Chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku, který bude podkladem pro vypracování praktické části diplomové práce s názvem „Žijeme sami nebo spolu?“ Cílem je zjistit Vaše názory a postoje na současné trendy v partnerských vztazích. Dotazník je určený pro osoby starší 18 let. Označte, prosím, kliknutím myši na políčko vždy jednu odpověď, která nejlépe vystihuje Váš postoj, jak to cítíte Vy osobně, bez ohledu na obecně uváděné informace. Dotazník je zcela anonymní, proto Vás chci požádat o otevřenost a upřímnost při odpovídání na otázky. Pokud se k některé otázce chcete vyjádřit více, než umožňují nabízené odpovědi, učiňte tak, prosím, na konci dotazníku (s odkazem k dané otázce).

Vyplnění dotazníku Vám zabere přibližně 15 minut.

Děkuji za spolupráci.

Edita Medková

I. část

1. Pohlaví

muž

žena

2. Věk

18 - 35 let

nad 35 let

3. Vzdělání

základní	střední bez maturity/vyučení	s maturitou
vyšší odborné	vysokoškolské	

4. Bydliště

vesnice	město
---------	-------

5. Žiji

v manželství	v nesezdaném soužití	sám (singles)
mám stálého partnera, ale nežijeme společně (mingles)		sám s dítětem
v původní rodině		

6. Pro svůj život považuji za nejvhodnější formu soužití

v manželství	v nesezdaném soužití	sám (singles)
se stálým partnerem, ale odděleně (mingles)		sám s dítětem
v původní rodině		

7. Vyrůstal jsem v rodině

s oběma rodiči	s jedním rodičem	s prarodiči	jiné (uved'te)
----------------	------------------	-------------	----------------

8. Moje volba partnerského soužití je ovlivněna původní rodinou

rozhodně ano	spíše ano	nevím	spíše ne	rozhodně ne
--------------	-----------	-------	----------	-------------

II. část

1. Pojem rodina pro Vás představuje (za rodinu považujete):

rodiče žijící v manželství + děti

rozhodně ano	spíše ano	nevím	spíše ne	rozhodně ne
--------------	-----------	-------	----------	-------------

rodiče v nesezdaném soužití + děti

rozhodně ano	spíše ano	nevím	spíše ne	rozhodně ne
--------------	-----------	-------	----------	-------------

osamělý rodič s dítětem

rozhodně ano	spíše ano	nevím	spíše ne	rozhodně ne
--------------	-----------	-------	----------	-------------

společně žijící dospělé děti se svými partnery a rodiče jednoho z nich

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

neregistrovaný homosexuální pár vychovávající dítě jednoho z nich

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

homosexuální pár žijící v registrovaném partnerství

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

bezdětní manželé

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

2. Proč si myslíte, že mladí lidé upřednostňují nesezdané soužití před manželstvím?

považují manželství za přežitek

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

je to společný život na zkoušku, manželství může následovat

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

v nesezdaném soužití mají pocit větší volnosti

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

sňatek považují za zbytečný, záleží na kvalitě vztahu

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

mají obavu, že sňatkem se vztah pokazí

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

nesezdané soužití považují za méně závazné umožňující jednodušší rozchod

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

svatba představuje zbytečné náklady

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

3.   Vy osobně považujete manželský svazek za smysluplný?

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

4.   Vy osobně vnímáte nesezdané soužití jako méně závazné než manželství?

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

5.   Manželství oproti nesezdanému soužití má podle Vás výhody:

větší pevnost svazku

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

partneři mají vůči sobě větší pocit zodpovědnosti

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

lepší finanční a materiální zajištění (společné příjmy, společné jmění manželů)

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

zajištění druhého manžela při úmrtí jednoho z nich (dědictví)

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

je vhodnější pro výchovu dětí

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

společné příjmení

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

nemá žádné výhody

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

6.   Nesezdané soužití oproti manželství má podle Vás výhody:

rozpad vztahu je jednodušší

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

právní závazky k partnerovi jsou nulové

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

finanční (vyšší dávky ze strany státu)

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

jistý stupeň nezávislosti partnerů

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

nemá žádné výhody

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

7. Co si myslíte o skutečnosti, že počet dětí narozených mimo manželství se v posledních letech výrazně zvýšil?

není to dobře, dítě má vyrůstat v rodině založené manželským svazkem rodičů

je jedno, jestli rodiče uzavřeli manželství či ne

důležitý je pouze vztah rodičů k dítěti, ne forma soužití rodičů

8. Upřednostnili jste/byste kariéru před rodinou, rodičovstvím?

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

9. Máte pocit, že najít životního partnera je v dnešní době těžší než dříve?

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

10. Jaké problémy podle Vás nejvíce ohrožují partnerské vztahy v současné době?

závislosti (alkoholismus, drogy, gamblerství atd.)

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

nevěra

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

nedostatek financí

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

nezaměstnanost jednoho z partnerů

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

pracovní přetíženost jednoho z partnerů

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

rozdílný přístup k výchově dětí

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

nedostatek společně stráveného času

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

11. Co byste Vy osobně partnerovi/partnerce nedokázali dlouhodobě tolerovat a co by podle Vás bylo důvodem pro ukončení vztahu?

závislosti (alkoholismus, drogy, gamblerství atd.)

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

nevěra

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

nedostatek financí

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

nezaměstnanost jednoho z partnerů

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

pracovní přetíženost jednoho z partnerů

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

rozdílný přístup k výchově dětí

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

nedostatek společně tráveného volného času

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

12. Proč mladí lidé podle Vás odkládají založení rodiny?

chtějí si užívat volnosti

odmítají převzít zodpovědnost za partnera a dítě

z ekonomických důvodů

vyhovuje jim bezstarostný život v původní rodině

déle studují a budují kariéru

13. Co podle Vás charakterizuje pojem singles?

život bez partnera

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

život bez závazků

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

tzv. přátelství s výhodami (občasný sex, společné dovolené)

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

finanční i životní nezávislost

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

člověk si může dělat, co chce

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

možnost střídat sexuální partnery

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

14. Proč si myslíte, že stále více mladých mužů volí život singles?

neměli štěstí na vhodného partnera

nechtějí se vzdát života bez závazků

žije tak většina jejich vrstevníků

mají větší možnosti (studium, cestování, kariéra...)

špatné zkušenosti z původní rodiny

vždycky chtěli žít sami

potřebují absolutní svobodu

nechtějí mít žádné závazky a zodpovědnost vůči partnerovi

plně jim vyhovuje život v původní rodině (výhody tzv. mamahotelu)

15. Proč si myslíte, že stále více mladých žen volí život singles?

neměli štěstí na vhodného partnera

nechtějí se vzdát života bez závazků

žije tak většina jejich vrstevníků

mají větší možnosti (studium, cestování...)

špatné zkušenosti z původní rodiny

vždycky chtěly žít samy

potřebují absolutní svobodu

nechtějí mít žádné závazky a zodpovědnost vůči partnerovi

plně jim vyhovuje život v původní rodině (výhody tzv. mamahotelu)

16. Myslíte si, že život singles si lidé volí dobrovolně?

Ano, z vlastní vůle

Ne, jsou donuceni okolnostmi

17. Je komunikace ve Vaší rodině (s partnerem/partnerkou, dětmi) z Vašeho pohledu dostatečná?

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

18. Máte pocit, že si máte s partnerem/partnerkou stále co říct?

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

19. Pokud máte/měl byste nějaký problém, svěříte se a řešíte ho vždy nejdříve s partnerem/partnerkou?

ano, vždy

ano, ale jen s těmi zásadními

ne, svěřuji se někomu jinému, protože se před partnerem stydím

partnera informuji, až je problém vyřešen

ne, nikdy, nechávám si vše pro sebe

20. Svěřuje se partner/partnerka Vám se svými starostmi a problémy?

ano, vždy

ano, ale jen s těmi zásadními

ne, svěřuje se někomu jinému

informuje mě, až je problém vyřešen

ne, nikdy, nechává si vše pro sebe

21. Myslíte si, že jste svému partnerovi/partnerce vždy oporou?

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

22. Čas prožitý společně s rodinou (partner/partnerka, děti) je pro Vás velmi významný?

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

23. Myslíte si, že s rodinou (partner/partnerka, děti) trávíte dostatek času?

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

24. Preferujete prožívání volného času s rodinou (partnerem/partnerkou) před svými zájmy, přáteli, budováním společenského postavení atd.?

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

25. Jak často se scházíte u společné večeře?

až na občasné výjimky, každý den

aspoň 5x týdně

aspoň 3x týdně

neděláme večeře, každý si něco vezme, když má hlad

nikdy společně nevečeříme

26. Máte s partnerem/partnerkou jasně rozdělené mužské a ženské role?

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

27. Jasně dělení rolí na mužské a ženské je podle Vás správné?

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

28. Jaké formy partnerského soužití tolerujete?

manželství

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

nesezdané soužití

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

život bez partnera (singles)

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

stálý partnerský vztah, kdy partneři nesdílí společnou domácnost (mingles)

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

homosexuální páry

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

29. Co si myslíte o výchově dětí homosexuálním párem?

rozhodně souhlasím

spíše souhlasím

nevím

spíše nesouhlasím

rozhodně nesouhlasím

30. Tradiční rodinu a dobré vztahy mezi jejími členy vnímáte jako jednu z nejvyšších hodnot?

rozhodně ano   spíše ano   nevím   spíše ne   rozhodně ne

31. Níže uvedené hodnoty označte kliknutím myši na políčko od 1-5 podle toho, jak jsou pro Vás osobně důležité (5 nejdůležitější, 1 nejméně důležité)

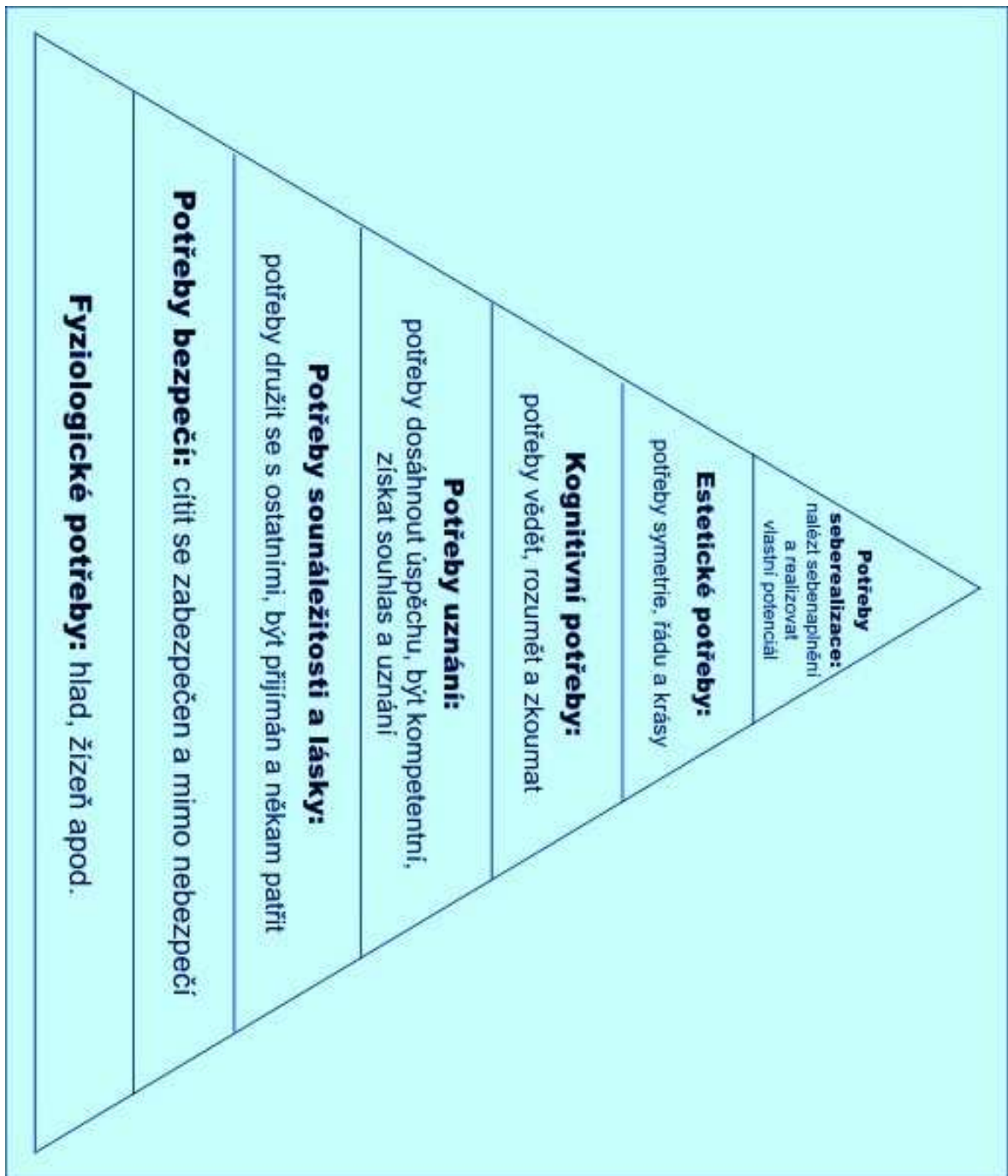
dostatek času pro sebe	1	2	3	4	5
mít čas na své záliby a koníčky	1	2	3	4	5
materiální zajištění	1	2	3	4	5
být úspěšný v práci	1	2	3	4	5
zdraví	1	2	3	4	5
majetek	1	2	3	4	5
děti	1	2	3	4	5
partnerský vztah	1	2	3	4	5
celoživotní vzdělávání	1	2	3	4	5
významné postavení ve společnosti	1	2	3	4	5
budování kariéry	1	2	3	4	5
luxusní věci (oblečení, kosmetika)	1	2	3	4	5
vlastní bydlení	1	2	3	4	5
finanční zajištění	1	2	3	4	5

Na závěr jedna otevřená otázka

32. V čem tkví podle Vás kvalita Vašeho soužití?

Děkuji za Váš čas, který jste věnovali vyplnění dotazníku, namísto času stráveného se svým partnerem či rodinou. ☺

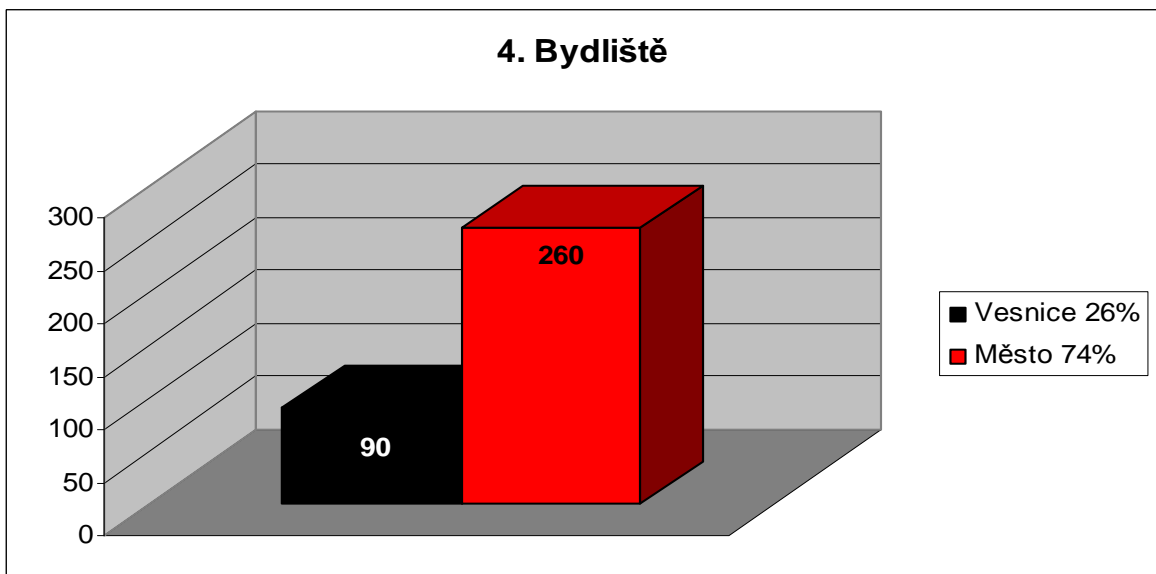
PŘÍLOHA P II. MASLOWOVA PYRAMIDA POTŘEB

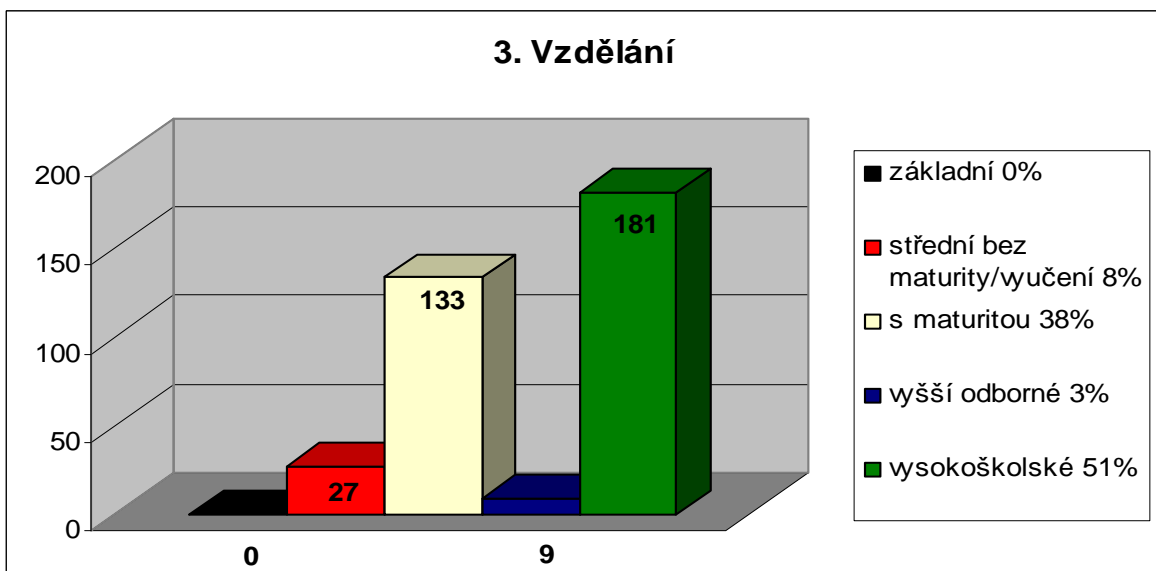
Zdroj: Maslowova pyramida potřeb. [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupný z: <http://www.filosofie-uspechu.cz/maslowova-pyramida-lidskych-potreb/>

PŘÍLOHA P III. GRAFY ROZDĚLENÍ RESPONDENTŮ PODLE BYDLIŠTĚ A PODLE NEJVYŠŠÍHO DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ

Graf: Rozdělení respondentů podle bydliště

Graf: Rozdělení respondentů podle nejvyššího dosaženého vzdělání

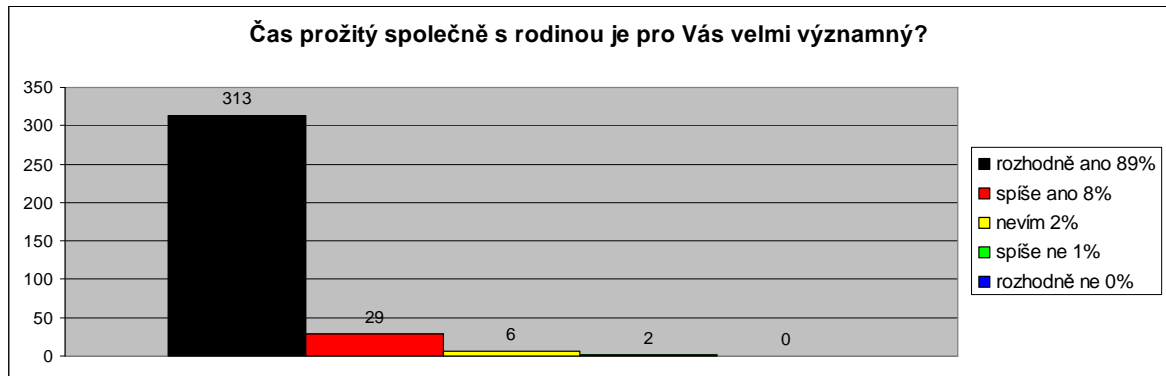

PŘÍLOHA P IV. GRAFY: JAK VÝZNAMNÝ JE PRO RESPONDENTY ČAS SPOLEČNĚ PROŽITÝ S RODINOU?

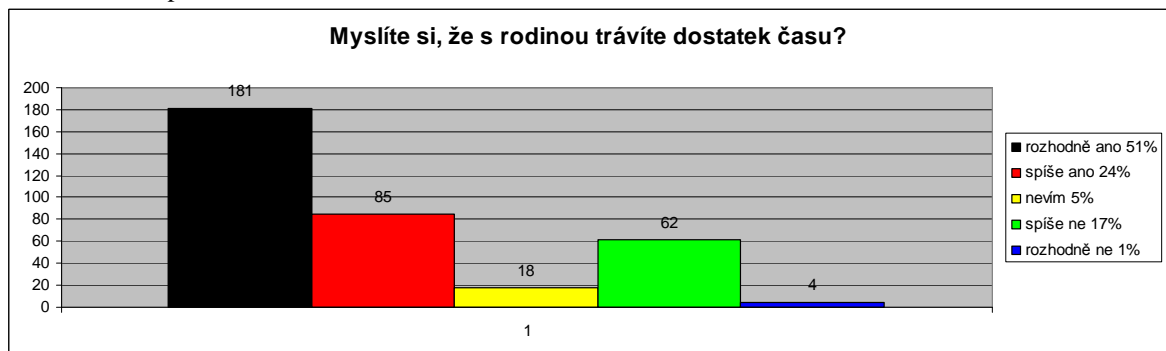
TRÁVÍ RESPONDENTI DOSTATEK ČASU S RODINOU?

PREFERUJÍ RESPONDENTI PROŽÍVÁNÍ VOLNÉHO ČASU S RODINOU PŘED SVÝMI ZÁJMY, PŘÁTELI...?

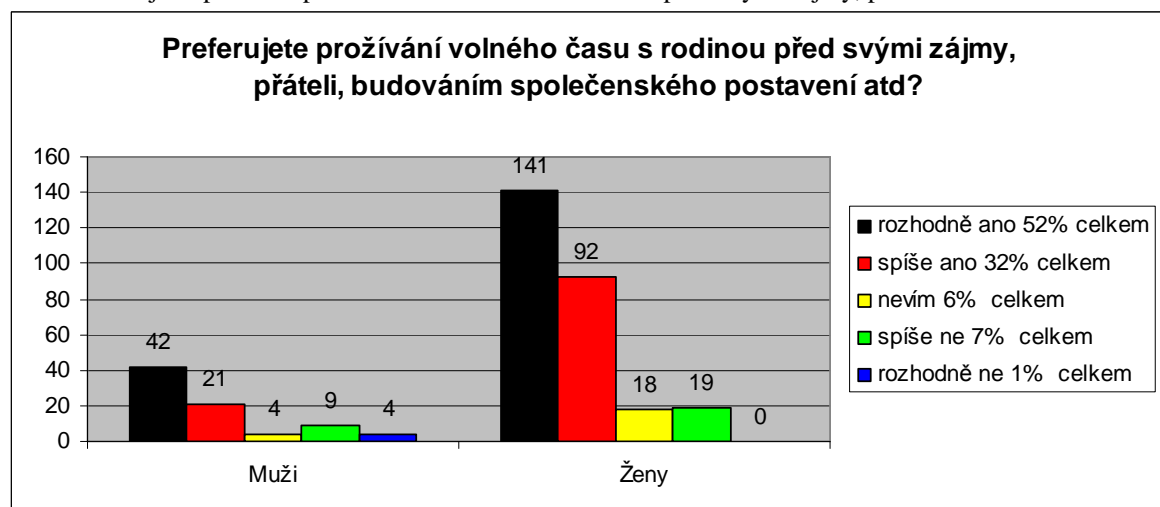
Graf: Jak významný je pro respondenty čas společně prožítý s rodinou?

Graf: Tráví respondenti dostatek času s rodinou?

Graf: Preferují respondenti prožívání volného času s rodinou před svými zájmy, přáteli...?

PŘÍLOHA P V. VYHODNOCENÍ OTÁZKY Č. 31 HODNOTY RESPONDENTŮ PODLE TOHO, JAKOU DŮLEŽITOST JIM PŘIKLÁDAJÍ

Grafy: Vyhodnocení jednotlivých hodnot podle důležitosti pro respondenty

